

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Irena Bertoncel

**Ekonomski učinki prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in
Južno Korejo**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Irena Bertoncel
Mentorica:izr. prof. dr. Andreja Jaklič

Ekonomski učinki prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in
Južno Korejo

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Ekonomski učinki prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in Južno Korejo

Prostotrgovinski sporazum med Evropsko unijo in Južno Korejo, ki se začasno uporablja od 1. julija 2011, je najobširnejši in najambicioznejši trgovinski sporazum, ki ga je EU do sedaj sklenila ter hkrati njen prvi podpisani sporazum z azijsko državo. Pripada novi generaciji sporazumov, ki temelji na novi trgovinski strategiji Unije, usmerjeni predvsem k izboljšanju dostopa do novih trgov, vključno z daljnosežno liberalizacijo storitev in TNI. V skladu s predpostavkami teorije ekonomske integracije ter izkušnjami preteklih sklenjenih sporazumov, so bila pričakovanja o koristih dogovora precejšnja, zato je bil cilj magistrskega dela s pomočjo rezultatov empiričnih študij preučiti napovedane učinke sprejetega sporazuma v obeh partnericah, in sicer na: BDP, obseg menjave, zaposlenost in plače ter na izbrane gospodarske sektorje. Podatki analiz kažejo, da bo prostotrgovinski sporazum dolgoročno prinesel koristi tako EU kot Koreji, vendar pa bodo ti učinki minimalni – za Korejo sicer nekoliko večji, za Unijo pa skoraj zanemarljivi. Izrazitejši vpliv bo zaznati na ravni posameznih sektorjev, večji od vpliva na obseg proizvodnje ter na trg dela pa bodo trgovinski učinki. Učinki po prvem letu uporabe sporazuma kažejo nekoliko drugačno sliko od napovedane, kar je v prvi vrsti posledica krize v EU, tako da bo realno oceno o koristih sporazuma mogoče podati šele na dolgi rok.

ključne besede: Evropska unija, Južna Koreja, prostotrgovinski sporazum, trgovinska politika

The Economic Effects of the EU-South Korea Free Trade Agreement

The EU-South Korea Free Trade Agreement (FTA) entered into force on 1 July 2011 and is the most comprehensive and ambitious trade agreement ever negotiated by the EU. It is also the EU's first FTA with an Asian country. It belongs to a new generation of agreements, based on the Union's new trade strategy, primarily aimed at improving access to new markets, including far-reaching liberalization of services and investment. In accordance with the assumptions of the theory of economic integration and the experience of past agreements, the expectations regarding the benefits of the agreement have been significant. Therefore, the main objective of the thesis was to examine the effects of the agreement in terms of changes of GDP, exports/imports, employment and wages, as well as effects to the chosen sectors. The data analysis indicates that the FTA will bring long term benefits to both the EU and Korea. However, these benefits will be minimal, only slightly higher for Korea and basically negligible for the EU. Greater impact will be detected at the level of individual sectors and trade effects will be more pronounced than effects on the production and on the labour market. Effects after the first year of the agreement's implementation show a slightly different picture than anticipated, which is primarily due to the economic crisis in the EU, therefore a realistic assessment of the agreement's benefits can be made only in the long run.

key words: European Union, South Korea, free trade agreement, trade policy

Kazalo

1	UVOD.....	9
2	Hipoteze.....	11
3	Metodologija in struktura magistrskega dela.....	12
4	TEORETIČNI OKVIR.....	14
4.1	Temeljni koncepti.....	14
4.2	Teorija carinske unije.....	15
4.3	Dinamični učinki.....	17
4.4	Teorija prostotrgovinskega območja.....	18
4.5	Nove teorije mednarodne menjave.....	19
5	Kvantitativna orodja za merjenje učinkov ekonomskih politik – gravitacijski in izračunljivi modeli splošnega ravnotežja.....	22
6	SKUPNA TRGOVINSKA POLITIKA EU.....	24
6.1	Proces sklepanja trgovinskih sporazumov.....	25
6.2	Dimenzije zunanjetrgovinske politike EU.....	26
6.2.1	Trgovinski sporazumi.....	27
6.2.2	Instrumenti trgovinske politike.....	30
6.2.3	Skupna zunanja carinska stopnja.....	31
7	ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA JUŽNE KOREJE.....	31
8	TRGOVINSKA MENJAVA MED EU IN JUŽNO KOREJO.....	33
8.1	Trgovina z blagom.....	33
8.2	Trgovina s storitvami.....	37
8.3	Tuje neposredne investicije.....	38
9	PRIMERJAVA TRGOVINSKIH OVIR EU IN JUŽNE KOREJE.....	39
9.1	Carinske stopnje.....	39
9.2	Necarinske ovire.....	40
9.3	Ovire v trgovini s storitvami.....	41
10	PRAVILA O POREKLU BLAGA.....	42
11	PROSTOTRGOVINSKI SPORAZUM MED EU IN JUŽNO KOREJO.....	43
11.1	Proces pogajanj.....	43

11.2	Struktura sporazuma	44
11.3	Vsebina sporazuma.....	44
12	PRIMERJAVA EMPIRIČNIH ŠTUDIJ.....	49
12.1	Metodološki okvir študij.....	49
12.2	Rezultati.....	53
12.3	Sektorski učinki	56
12.3.1	Storitve	57
12.3.2	Avtomobilska industrija.....	59
12.3.3	Kemična in farmacevtska industrija.....	62
12.3.4	Strojna industrija ter elektronika.....	63
12.3.5	Tekstilna industrija.....	64
12.3.6	Kmetijstvo in prehrabna industrija.....	65
13	ANALIZA REZULTATOV EMPIRIČNIH ŠTUDIJ.....	67
14	PRIČAKOVANJA POSLOVNE SKUPNOSTI GLEDE UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA.....	69
15	UČINKI PO ZAČETKU UPORABE SPORAZUMA	74
16	PRIMER KOREJSKEGA PODJETJA V SLOVENIJI	84
17	SKLEP	86
18	LITERATURA	89
	Priloga A: Obseg menjave med Južno Korejo oz. EU in glavnimi trgovinskimi partnerji.	105
	Priloga B: Struktura menjave med EU in Južno Korejo glede na SITC klasifikacijo	106
	Priloga C.1: Sprememba vrednosti izvoza EU v Južno Korejo v prvem letu po začetku uporabe prostotrgovinskega sporazuma	107
	Priloga C.2: Sprememba vrednosti uvoza EU iz Južne Koreje v prvem letu po začetku uporabe prostotrgovinskega sporazuma	107
	Priloga Č: Menjava med Slovenijo in Južno Korejo	108

Seznam TABEL

Tabela 6.1: Seznam preferencialnih trgovinskih sporazumov EU.....	29
Tabela 8.1: Vrednost blagovne menjave med EU in Južno Korejo ter trgovinska bilanca med leti 2001 in 2011.....	33
Tabela 8.2: Sektorska struktura menjave med EU in Južno Korejo v letu 2011.....	36
Tabela 9.1: Primerjava carinskih stopenj EU in Južne Koreje.....	40
Tabela 12.1: Primerjava metodologij posameznih empiričnih študij.....	52
Tabela 12.2: Primerjava rezultatov študij glede spremembe BDP.....	54
Tabela 12.3: Primerjava rezultatov študij glede spremembe obsega izvoza.....	56
Tabela 12.4: Učinek sporazuma na plače kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev v EU in Južni Koreji.....	56
Tabela 15.1: Sprememba izvoza Južne Koreje v EU za 30 najpomembnejših HS kategorij...	77
Tabela 15.2: Sprememba uvoza Južne Koreje iz EU za 30 najpomembnejših HS kategorij...	78
Tabela 15.3: Menjava med Južno Korejo in izbranimi državami članicami EU v obdobju med julijem 2011 in majem 2012.....	80
Tabela 15.4: Relativna sprememba izvoza Južne Koreje v EU glede na znižanje carinske stopnje.....	81
Tabela 15.5: Relativna sprememba uvoza Južne Koreje iz EU glede na znižanje carinske stopnje.....	82

Seznam SLIK

Graf 8.1: Trgovina z blagom med EU in Južno Korejo (2001–2011).....	34
Graf 8.2: Obseg menjave med Južno Korejo in posameznimi državami članicami EU v letu 2011.....	35
Graf 8.3: Trgovina s storitvami med EU in Južno Korejo.....	38
Graf 8.4: Tuje neposredne investicije med EU in Južno Korejo.....	39
Graf: 11.1: Načrt znižanja in odprave carin med EU in Južno Korejo.....	45

SEZNAM KRATIC

ACEA	<i>Association des Constructeur Européens d'Automobiles</i> – Evropsko združenje proizvajalcev avtomobilov
ASEAN	<i>Association of Southeast Asian Nations</i> – Združenje držav jugovzhodne Azije
BDP	bruto domači proizvod
CARIFORUM	<i>Caribbean Forum</i> – Karibski forum
CEFIC	<i>Conseil Européen des Fédérations de l'Industrie Chimique</i> – Evropski svet za kemično industrijo
CGE	<i>Computable General Equilibrium</i> – izračunljivi model splošnega ravnotežja
DG	<i>Directorate General</i> – Generalni direktorat
EBA	<i>Everything but Arms</i> – Vse razen orožja
EFPIA	<i>European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations</i> – Evropska federacija farmacevtske industrije in združenj
EFTA	<i>European Free Trade Area</i> – Evropsko prostotrgovinsko območje
EGP	Evropski gospodarski prostor
ESF	<i>European Services Forum</i> – Evropski forum storitev
EU	Evropska unija
EUR	evro
EURATEX	<i>European Textile and Apparel Industry</i> – Evropska tekstilna in oblačilna industrija
EUROSTAT	Evropski statistični urad
GATS	<i>General Agreement on Trade in Services</i> – Splošni sporazum o trgovini s storitvami
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> – Splošni sporazum o carinah in trgovini
GCC	<i>Gulf Cooperation Council</i> – Svet za sodelovanje arabskih zalivskih držav
GSP	<i>General System of Preferences</i> – splošni sistem preferencialov
GTAP	<i>Global Trade Analysis Project</i> – Globalni projekt analize trgovine
HS	Harmoniziran sistem nazivov in šifriranja blaga
ILO	<i>International Labour Organization</i> – Mednarodna organizacija dela
JAPTI	Javna Agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje neposredne investicije
KAMA	<i>Korea Automobile Manufacturers Association</i> – Korejsko združenje proizvajalcev avtomobilov
KIEP	<i>Korea Institute for International Economic Policy</i> – Korejski inštitut za mednarodno ekonomsko politiko
KITA	<i>Korea International Trade Association</i> – Korejsko združenje za mednarodno trgovino
LCD	zaslon s tekočimi kristali

MERCOSUR	<i>Mercado Común del Sur</i> – Skupni trg Južne Amerike
NAFTA	<i>North American Free Trade Agreement</i> – Severnoameriški prostotrgovinski sporazum
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OICA	<i>Organisation Internationale des Constructeurs d' Automobiles</i> – Mednarodno združenje proizvajalcev avtomobilov
OZN	Organizacija združenih narodov
SIA	<i>Sustainability Impact Assessment</i> – Ocena trajnostnega vpliva
SITC	<i>Standard International Trade Classification</i> – Standardna mednarodna trgovinska klasifikacija
SPS	stabilizacijsko-pridružitveni sporazum
STO	Svetovna trgovinska organizacija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TNI	tuje neposredne investicije
TRIPS	<i>Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights</i> – Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine
USD	ameriški dolar
VDMA	<i>Verbands Deutscher Maschinen- und Anlagenbau</i> – Združenje nemške strojne in gradbene industrije
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Trgovina (notranja in zunanja) predstavlja enega od osnovnih gradnikov evropske integracije, ki je s pomočjo številnih širitev ter z oblikovanjem notranjega trga EU vzpostavila kot pomembno velesilo – največjo izvoznico in uvoznico blaga ter storitev na svetu (STO 2011a, 25–27). Skupna trgovinska politika je eno izmed prvih področij, kjer so države članice z namenom enotnega delovanja v odnosu do tretjih držav prenesle svojo suverenost na nadnacionalne institucije. Skupna zunanjetrgovinska politika je osrednji element odnosov Unije s preostalim svetom in deluje na dveh ravneh, ki se medsebojno dopolnjujeta: prva raven zajema aktivnosti pri določanju skupnih pravil v multilateralnem sistemu mednarodne trgovine v okviru STO; drugo raven pa predstavljajo bilateralni trgovinski sporazumi, ki jih Unija sklepa z državami, skupinami držav ali regijami. Ravno slednji so pomemben del trgovinske politike EU, saj poleg ekonomskih razlogov zagotavljanja preferencialnega dostopa do tujih trgov predstavljajo tudi orodje za doseganje drugih, tudi bolj političnih ciljev, kot npr. ekonomska in regulativna priprava držav za članstvo v Uniji, zagotavljanje stabilnosti v evropski sosesčini, razvojno sodelovanje ter pomoč državam, zlasti tistim, ki jih z EU oz. njenimi državami članicami vežejo že zgodovinske vezi.

Kljub temu je bila zunanja prednostna naloga Unije do leta 2006 nadaljnja liberalizacija mednarodne trgovine v okviru STO in tako je Unija delovala predvsem v multilateralnih okvirih. S stagnacijo razvojne agende iz Dohe in zaradi pomembne vloge trgovinske politike pri spodbujanju gospodarske rasti, ustvarjanju delovnih mest in večji konkurenčnosti je Unija zaznala potrebo po prilagoditvi instrumentov trgovinske politike novim izzivom in vzpostavitvi novih partnerstev. Skladno s tem je Evropska komisija v svojem sporočilu »Globalna Evropa: konkurenca v svetu«¹ naznanila, da bo posebno pozornost namenila sklepanju bilateralnih sporazumov, usmerjenih k izboljšanju dostopa do novih trgov za evropska podjetja, vključno z daljnosežno liberalizacijo storitev in naložb. Ekonomska motivacija v ozadju strategije je izhajala iz želje po zmanjšanju negativnega vpliva (predvsem učinka odvracanja trgovine) prostotrgovinskih sporazumov sklenjenih med trgovinskimi partnericami EU in tretjimi državami ter po zagotovitvi, kjer je mogoče, t. i. prednosti prvega (*first mover advantage*) zlasti pred ZDA, nadalje iz želje po strateškem povezovanju s hitro

---

¹ Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Globalna Evropa: Konkurenca v svetu – Prispevek k strategiji EU za gospodarsko rast in delovna mesta. COM (2006) 567 konč., sprejeto 4. oktobra 2006 v Bruslju.

rastočimi trgi in zagotavljanju upoštevanja ter implementacije mednarodnih standardov in pravil (npr. s področja zaščite intelektualne lastnine) (Woolcock 2007, 3). Kot najatraktivnejše trge je strategija izpostavila predvsem dinamične in konkurenčne azijske trge, Južna Koreja pa je bila opredeljena kot prednostna partnerica Unije na tem geografskem območju.

Na podlagi omenjenega novega pristopa do bilateralnih trgovinskih sporazumov je bil kot prvi iz nove generacije sporazumov sklenjen prostotrgovinski sporazum med EU in Republiko Južno Korejo,² ki se začasno uporablja od 1. julija 2011. Sporazum je najobširnejši in najambicioznejši trgovinski sporazum, ki ga je EU do sedaj sklenila, ter je hkrati prvi podpisani sporazum med Unijo in kakšno azijsko državo ter tudi prvi sporazum, sklenjen z razvito državo izven Evrope.

Kot je bilo zapisano v sporočilu Globalna Evropa: konkurenca v svetu, je za novo generacijo sporazumov značilno predvsem to, da so glavni motivi v ozadju pogajanj in njihove sklenitve ekonomske narave, za izbor partnerjev pa so ključna gospodarska merila, ki upoštevajo možnosti trga (ekonomska velikost in gospodarska rast) ter stopnjo zaščite pred izvoznimi interesi EU (carinske in necarinske ovire). Z vidika teh kriterijev je sporazum z Južno Korejo kot trinajstim največjim gospodarstvom na svetu glede na BDP po pariteti kupne moči (CIA World Factbook 2012a) ter kot deseto največjo trgovinsko partnerico EU s stabilno gospodarsko rastjo (3,6 % v letu 2011) (World Bank 2012) in precejšnjimi trgovinskimi ovirami povezan z velikimi pričakovanji glede koristi, ki naj bi jih prinesel.

Pričakovani učinki liberalizacije trgovine med Evropsko unijo in Južno Korejo v osnovi izhajajo iz teorije ekonomske integracije, katere začetnik je Jacob Viner. Teorija deli učinke ekonomske integracije na statične ali kratkoročne učinke, ki so neposredna posledica odprave trgovinskih ovir in kamor npr. spadata ustvarjanje ter preusmerjanje trgovine, ter na dinamične oz. dolgoročne učinke, tj. tiste učinke, ki kot posledica ekonomske integracije pripeljejo do sprememb v količini in kakovosti proizvodnih dejavnikov, izboljšanja tehnologije in sprememb v konkurenčnem okolju, najpomembnejši pa je učinek na gospodarsko rast in s tem na BDP sodelujočih držav (Baldwin in Wyplosz 2004; El-Agraa 2007, 115). V skladu s teoretičnimi predpostavkami ter izkušnjami preteklih sklenjenih

---

² *Prostotrgovinski sporazum med Evropsko unijo in njenimi državami članicami ter Republiko Korejo*. Uradni list Evropske unije L 127, št. 54 (14. maj 2011).

sporazumov, so pričakovanja in ocenjeni pozitivni učinki prostotrgovinskega sporazuma med EU in Južno Korejo precejšnji, zato je cilj magistrskega dela preučiti ekonomske učinke sprejetega prostotrgovinskega sporazuma, in sicer z vidika pričakovanih učinkov v obeh partnericah na: (1) BDP; (2) obseg menjave; (3) zaposlenost in plače in na (4) izbrane gospodarske sektorje. Osrednji raziskovalni vprašanji magistrskega dela sta: Kakšni bodo ekonomski učinki sklenjenega prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in Južno Korejo? Pri katerih ekonomskih kazalcih bodo učinki najbolj izraziti in kakšna je pričakovana razporeditev učinkov med obema partnericama?

2 HIPOTEZE

Skladno s cilji in raziskovalnima vprašanjema v magistrskem delu preverjam naslednje hipoteze, izpeljane iz teorije ekonomske integracije in nanašajoče se na posledice oz. učinke prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in Južno Korejo.

H1: *Obseg trgovine med Evropsko unijo ter Južno Korejo se bo povečal.*

H2: *Največji vpliv sklenitve prostotrgovinskega sporazuma na obseg proizvodnje ter menjave bo zaznati pri avtomobilskem sektorju.*

H3: *Učinki prostotrgovinskega sporazuma bodo predstavljali koristi za obe partnerici.*

Podlaga izpeljave hipotez je podrobneje predstavljena v poglavju, ki opredeljuje teoretični okvir magistrskega dela, na tem mestu zgolj omenjam temeljne predpostavke teorije ekonomske integracije, iz katerih izhaja posamezna hipoteza. Prva hipoteza temelji na Vinerjevem učinku ustvarjanja trgovine, ki predvideva, da se zaradi sprememb (znižanja ali odprave) carinskih stopenj, do katerih pride z liberalizacijo trgovine, hkrati ustvarja dodatna trgovina med članicama integracije. Druga hipoteza temelji na dejstvu, da so učinki ekonomske integracije – tako statični kot dinamični – navadno med posameznimi sektorji različno razporejeni (Dunning v Hyun 2003, 2) in ker avtomobilska industrija velja za eno najpomembnejših industrijskih panog tako v EU kot v Južni Koreji, predpostavljam, da bodo zato učinki sporazuma najbolj izraziti ravno v primeru te panoge. Pri tretji hipotezi predpostavljam, da bo neto učinek statičnih in dinamičnih učinkov, kot jih predvidevajo teorija ekonomske integracije in nove teorije mednarodne menjave, na agregatni ravni posamezne države pozitiven.

3 METODOLOGIJA IN STRUKTURA MAGISTRSKEGA DELA

Uporabljena metodologija oziroma metode preučevanja v magistrskem delu so analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov, analiza sekundarnih statistik, analiza kvantitativnih empiričnih študij ter globinski intervju. Analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov ter analiza uradnih sekundarnih statistik prevladujejo v prvih dveh vsebinskih sklopih, medtem ko tretji – empirični – del temelji na primerjalni analizi metodologij in rezultatov empiričnih modelov, ki vključujejo sodobne statistične in ekonometrične modele, med drugim tudi izračunljive modele splošnega ravnotežja in analize scenarijev. Pregled oz. primerjava rezultatov raznolikih metodoloških pristopov služi predvsem namenu zagotovitve večje zanesljivosti ocen učinkov ter zaključkov magistrskega dela. Za poglobitev razumevanja in dopolnitev kvantitativnih ocen s kvalitativnimi informacijami za proučevanje mikro ravni uporabim študijski primer sprememb v pogojih in obsegu poslovanja za korejsko podjetje v EU, analiziran na podlagi globinskega intervjuja in letnih poročil ter javno dostopnih virov podjetja.

Magistrsko delo je v osnovi razdeljeno na štiri temeljne vsebinske sklope. V prvem delu je opredeljen teoretski okvir naloge. Izhajam iz temeljnih konceptov teorije ekonomske integracije, s tem da posebno pozornost namenim preferencialnim trgovinskim sporazumom in možnim učinkom prostotrgovinskih sporazumov. Nadalje so z namenom celovite izpeljave hipotez ter zagotovitve teoretične podlage za analizo empiričnih modelov na kratko predstavljene osnovne predpostavke in značilnosti novih teorij mednarodne menjave, ki jim sledi predstavitev kvantitativnih orodij za merjenje učinkov ekonomskih politik.

V drugem delu prostotrgovinski sporazum umestim v širši kontekst skupne trgovinske politike EU ter zunanjetrgovinske politike Južne Koreje, posebna pozornost pa je namenjena bilateralnemu trgovinskemu odnosu med Evropsko unijo in Južno Korejo. Sledi navedba konkretnih statističnih podatkov o pretekli in obstoječi trgovinski menjavi med partnericama ter primerjava njunih trgovinskih ovir, s čimer osvetlim ekonomske razloge za sklenitev trgovinskega sporazuma. Predstavim tudi glavne mejnike iz procesa pogajanj o prostotrgovinskem sporazumu ter njegovo strukturo in vsebino.

Tretji del magistrskega dela temelji na primerjavi empiričnih študij z vidika uporabljenih metodoloških okvirov, dobljenih rezultatov na makro ravni, kot tudi učinkov na relevantnejše sektorje. Sledi pogled na mikro raven, in sicer najprej predstavim pričakovanja širše poslovne skupnosti glede učinkov sporazuma, v zadnjem delu nato navedem preliminarne rezultate dejanskih učinkov sporazuma v prvih dvanajstih mesecih njegove uporabe, za tem pa, izhajajoč iz intervjuja s predstavnikom južnokorejskega podjetja, ki deluje v Sloveniji, prikažem konkretnjša pričakovanja in zaznane potencialne in dejanske učinke oziroma vpliv sporazuma na njihovo poslovanje. Na podlagi teoretičnega dela ter ugotovitev analiz mikro, mezo in makro ravni sklenem magistrsko delo z evalvacijo identificiranih ključnih ekonomskih učinkov prostotrgovinskega sporazuma med Evropsko unijo in Južno Korejo.

Na tem mestu je potrebno še poudariti, da v magistrskem delu uporabljam termine prostotrgovinski sporazum, preferencialni sporazum ter bilateralni trgovinski sporazum kot pomensko enakovredne in zamenljive. Poimenovanji Južna Koreja ter Koreja se v vseh primerih navezujeta na Republiko Južno Korejo in enako velja tudi za uporabo pridevnika korejski. Pridevnik evropski se nanaša na Evropsko unijo, kot *sui generis* gospodarskega in političnega akterja in ne na geografsko pojmovanje Evrope, prav tako so s poimenovanjem Evropska unija mišljene tudi vse pretekle pravne oblike evropske integracije od Evropske gospodarske skupnosti naprej.

4 TEORETIČNI OKVIR

4.1 TEMELJNI KONCEPTI

Že od 50. let 20. stoletja oz. samih začetkov evropskega gospodarskega povezovanja se pojavljajo različne definicije za opis »stanja ali procesa, ki vključuje združevanje ločenih ekonomij v večje prostotrgovinske regije« (El-Agraa 2007, 1). V osnovi lahko ekonomsko integracijo opredelimo kot diskriminatorno odstranitev vseh trgovinskih ovir med vsaj dvema državama, ki hkrati vzpostavi tudi določene elemente sodelovanja in koordinacije med njima, ti elementi pa so v celoti odvisni od dejanske stopnje integracije med članicami (prav tam). Pristop, ki razlikuje med različnimi fazami ekonomske integracije glede na vsebino, medsebojne koncesije ter skupne aktivnosti sodelujočih držav, je leta 1961 v ekonomsko teorijo vpeljal Bela Balassa. Temeljna klasifikacija vključuje naslednje faze, ki so predstavljene glede na naraščajočo stopnjo integracije (Gandolfo 1994, 147; Balassa v Kostevc 2009, 170):

- **preferencialni trgovinski sporazum** je dogovor med dvema ali več državami o znižanju carin in zmanjšanju uvoznih omejitev, s tem da države ohranijo pravico do določanja carinskih in drugih omejitev do tretjih držav. V literaturi izraz preferencialni oz. prostotrgovinski sporazum pogosto služi kot generični pojem tudi za ostale oblike povezovanja, zlasti za območje proste trgovine in carinsko unijo (Panagariya 1999, 478);
- **območje proste trgovine**, za katero je značilna popolnoma prosta trgovina z blagom in storitvami med državami članicami, v zadnjem času pa se vse pogosteje vključuje tudi popolna liberalizacija investicijskih tokov med članicami. To pomeni, da članice ukinejo carinske in količinske omejitve v medsebojni menjavi, ohranijo pa pravico do lastne zunanjetrgovinske politike do tretjih držav, zakonske in fizične ovire pri pretoku proizvodnih dejavnikov, prav tako pa tudi ne usklajujejo ali poenotijo ekonomskih politik;
- **carinsko unijo**, ki združuje vse lastnosti prostotrgovinskih območij, dodatno pa vključuje tudi skupno carinsko stopnjo do tretjih držav. Carinska unija na ta način odpravi preferencialno obravnavo tretjih držav v posameznih članicah integracije, kar predstavlja ključni korak k oblikovanju skupne zunanjetrgovinske politike;
- **skupni trg**, ki poleg značilnosti carinskih unij in posledično tudi območij proste trgovine vključuje popolno sprostitev tokov proizvodnih dejavnikov. Ta nadaljnja poglobitev gospodarskega sodelovanja med članicami omogoča poleg prostega pretoka blaga in storitev tudi prost pretok delovne sile in kapitala;

- **ekonomsko in monetarno unijo**, ki kot nadaljnja stopnja ekonomske integracije vključuje vse značilnosti predhodnih stopenj, dodatno pa od članic terja tudi skupno monetarno politiko s skupno valuto in usklajevanjem drugih ekonomskih politik;
- **popolno gospodarsko in politično unijo**, ki predstavlja celovito integracijo držav članic s skupnimi nadvladalnimi organi (skupni administrativno-politični organi, skupni parlament kot zakonodajno telo, skupno svetovalno telo, skupna obramba, notranja zaščita ipd.). Ta najvišja oblika integracije dejansko pomeni nastanek nove (nad)države iz nekdanjih suverenih držav.

Vse oblike mednarodne ekonomske integracije so zaradi različnih učinkov, ki jih prinašajo, zanimive za proučevanje, vendar je carinska unija izmed vseh tista, ki je bila deležna največ pozornosti raziskovalcev ter zato služi tudi kot osnova teorije ekonomske integracije.

4.2 TEORIJA CARINSKE UNIJE

Klasična teorija mednarodne menjave z deli Adama Smitha in Davida Ricarda pravi, da lahko države izboljšajo svojo blaginjo, če presežejo stanje avtarkije in začnejo medsebojno trgovati na podlagi absolutnih prednosti (Smith) oz. primerjalnih prednosti (Ricardo). Tako velja, da popolnoma prosta trgovina maksimira svetovno blaginjo in predstavlja prvo najboljšo možnost (*first best*). V praksi se je izkazalo, da je globalna prosta trgovina predvsem ideal, saj je zaradi različnih protekcionističnih ukrepov držav ni možno doseči. Zaradi tega je bilo razširjeno prepričanje, da carinske unije predstavljajo korak bližje k popolni liberalizaciji trgovine in s tem pripomorejo k izboljšanju globalne blaginje in zato je tudi potrebno spodbujati njihov nastanek. Ta logika je bila prav tako upoštevana v načelih XXIV. člena GATT,³ ki kot izjemo načelu nediskriminacije v mednarodni menjavi⁴ dovoljuje sklepanje regionalnih trgovinskih sporazumov. Viner je že leta 1950 v svojem delu o carinski uniji (*The Customs Union Issue*) oporekal temu prepričanju, saj je trdil, da oblikovanja carinske unije kljub odpravi trgovinskih ovir med državami članicami ob hkratnem obstoju protekcionizma

³ *General Agreement on Tariffs and Trade* – Splošni sporazum o carinah in trgovini, podpisan 30. oktobra 1947 v Ženevi, v veljavi od 1. januarja 1948. GATT je 1. januarja 1995 nadomestila STO, a GATT kot mednarodni sporazum ostaja v veljavi kot del STO.

⁴ Načelo nediskriminacije oz. klavzula največjih ugodnosti v I. členu GATT sicer prepoveduje državam članicam uporabo diskriminativnih politik in zahteva enako obravnavo vseh članic STO, kar pomeni, da mora država pri podelitvi določene ugodnosti kateri od članic, enako ugodnost priznati vsem državam članicam STO, brez pogoja vzajemnosti. A kljub temu so regionalni trgovinski sporazumi oz. ekonomske integracije na podlagi XXIV. člena GATT, razvojne klavzule ter V. člena GATS dovoljene, če je v sporazum zajeta 'praktično' vsa menjava med partnericami (90–95 % menjave); če so omejitve med njimi odpravljene v razumnem času in če se omejitve za države, ki niso članice integracije, v povprečju ne povečajo.

do tretjih držav ne moremo enačiti s premikom v smeri liberalizacije svetovne trgovine (El-Agraa 2007, 109).

Viner je pokazal, da vzpostavitev carinske unije ni nujno koristna za vse udeležence ekonomskih integracij in niti za svet kot celoto (McDonald 1999, 44). Razlog za to je, da liberalizacija trgovine med članicami in istočasna trgovinska diskriminacija do drugih držav, nečlanic integracije, pripeljeta do dveh učinkov, ki ju je Viner imenoval ustvarjanje (*trade creation*) in odvrčanje trgovine (*trade diversion*) in sodita med statične učinke integracije.

Učinek *ustvarjanja trgovine* (Argüello 2000, 15–21; El-Agraa 2007, 109–111), kot že ime samo pove, poveča trgovino med članicama integracije, in sicer tako da nadomesti dražjo domačo proizvodnjo s cenejšim uvozom iz partnerske države. Ukinitve carin med državama pripomore k temu, da so izdelki države partnerice za državo uvoznico cenejši od domačih proizvodov. Ustvarjanje trgovine prispeva k temu, da je integracija kot celota na boljšem, prav tako pa tudi ne vpliva na tretje države in zato se poveča blaginja sveta kot celote. *Preusmerjanje trgovine* (prav tam) pa je posledica zamenjave cenejšega uvoza iz tretjih držav (držav nečlanic integracije) z uvozom dražjih izdelkov iz partnerske države, ki je pri njihovi proizvodnji manj učinkovita, ker so cene teh proizvodov zaradi ukinitve carin med partnericama nižje od cen tretjih (bolj učinkovitih) držav. Sicer se trgovina tudi v tem primeru poveča, a na račun odvrnjene trgovine iz cenejšega vira v prid dražjemu. Blaginja držav članic integracije naj bi se poslabšala, saj so njeni ekonomski viri po vstopu v integracijo uporabljeni manj učinkovito, na globalni ravni pa odvrčanje trgovine prinese tudi slabšo mednarodno razporeditev proizvodnih dejavnikov, saj države, ki nimajo primerjalnih prednosti – tj. tiste, ki so manj učinkovite – prevzamejo proizvodnjo od bolj učinkovitih držav, ker si zaradi integracije umetno ustvarijo prednosti (znižajo ceno).

Viner je v analizi uporabil model parcialnega statičnega ravnotežja,⁵ ki upošteva samo učinke vzpostavitve carinske unije na proizvodnjo, Johnson pa je leta 1960 analiziral tudi vpliv integracije na potrošnjo, natančneje na potrošnikov presežek (Gandolfo 1994, 149–150). Ugotovil je, da prihaja po enakem principu do učinkov ustvarjanja in preusmerjanja trgovine

---

⁵ Viner je uporabil primerjalno statično analizo, s katero se po definiciji ugotavljajo spremembe, ki jih povzroči določen dejavnik na ugotovljeno statično stanje oz. zakonitost, *ceteris paribus* (Lah 2005, 14). Uporabljene predpostavke so enake predpostavkam klasične teorije mednarodne menjave, torej: popolna konkurenca; homogeni proizvodi; popolna mobilnost proizvodnih faktorjev znotraj držav, a ne med državami; carine so edina oblika trgovinskih ovir; cene odražajo oportunitetne stroške proizvodnje; trgovina je uravnotežena (uvoz je enak izvozu); velja popolna izkoriščenost virov (Robson 2003, 18).

tudi na strani potrošnje in če upoštevamo učinke tako na proizvodnjo kot na potrošnjo, lahko sklepamo o učinkih carinske unije v širšem smislu. V splošnem učinek preusmerjanja trgovine negativno vpliva na ekonomsko učinkovitost integracije (predvsem na blaginjo), prav tako so učinki različno razporejeni med posameznimi sektorji in zato zgolj razmerje obeh učinkov oziroma neto vpliv na agregatno trgovino posamezne članice določa, ali je vzpostavitev carinske unije oz. integracije koristna ali ne (Viner v Kostevc 2009, 172).

Do podobnih zaključkov je prišla tudi teorija druge najboljše možnosti (*theory of second best*), katere začetnika sta Robert Lipsey in Kelvin Lancaster, ki obravnava situacijo, ko ni mogoče izpolniti vseh pogojev za doseganje Paretovega optimuma,⁶ tj. proste trgovine kot najboljše možnosti. Teorija pravi, da v svetu, kjer niso izpolnjeni pogoji popolne konkurence, kjer so prisotne različne ovire in omejitve prosti trgovini, odprava ene ali več omejitev ne pomeni nujno izboljšanja situacije in po drugi strani vzpostavitev ene ali več dodatnih ovir ne pomeni nujno poslabšanja situacije, ampak lahko paradoksalno vodi celo do boljšega položaja, ki pa je še vedno nižji od optimalnega (Gandolfo 1994, 142–144).

4.3 DINAMIČNI UČINKI

Klasična teorija je proučevala predvsem statične učinke carinske unije, večjo pozornost in pomen so dinamičnim učinkom namenile šele nove teorije mednarodne menjave. Predpostavke novih teorij so bile uporabljene tudi v analizi carinskih unij, s čimer so omogočile preučevanje dinamičnih učinkov, ki so kljub težavnemu kvantificiranju po svoji naravi in obsegu pogosto pomembnejši od klasičnih statičnih učinkov – empirične študije so pokazale, da so dinamični učinki od pet do šestkrat večji od statičnih koristi (Salvatore 1998, 307). Med razloge, zakaj jih je težko oceniti, spada tudi dejstvo, da niso samodejno doseženi, saj jih morajo izkoristiti tako podjetja kot ekonomske politike države.

Za dinamične učinke velja, da so dolgoročne narave in da bolj kot je poglobljena ekonomska integracija, bolj raznoliki in intenzivni so (Thirlwall 2000, 6). Do dinamičnih učinkov pride, ko integracija pripelje do sprememb v količini in kakovosti proizvodnih dejavnikov, izboljšanja tehnologije in sprememb v konkurenčnem okolju, najpomembnejši pa je učinek na gospodarsko rast (El-Agraa 2007, 115). Konkretno med te učinke spadajo (Thirlwall 2000, 12; El-Agraa 2007, 115): povečana učinkovitost v proizvodnji kot posledica večje

---

⁶ Pareto optimum predstavlja situacijo, ko noben ekonomski subjekt ne more izboljšati svojega položaja, ne da bi s tem poslabšal položaj drugega (Lah 2005, 267).

specializacije v skladu s primerjalnimi prednostmi; boljše izkoriščanje ekonomij obsega (internih in eksternih) v panogah, ki izvažajo v partnerske države zaradi večjega skupnega trga in geografske aglomeracije; izboljšana ekonomska učinkovitost, do katere pride zaradi povečanja tržne konkurence in zmanjšanja monopolne moči; hitrejši in intenzivnejši prenos ter razširjanje tehnologije zaradi lažjega sodelovanja in povezovanja med podjetji iz različnih držav članic; spremembe v obsegu in kvaliteti proizvodnih faktorjev, ki izhajajo iz tehnološkega napredka; večje investicije zaradi manjše negotovosti povezane z velikostjo trga; povečanje nacionalnih prihodkov zaradi mobilnosti proizvodnih faktorjev; skupni ukrepi, ki omogočajo cenejše doseganje makroekonomskih ciljev – prispevajo k povečanju zaposlenosti, nižji inflaciji, uravnoteženi trgovini, višji gospodarski rasti in bolj enakomerni porazdelitvi dohodkov.

4.4 TEORIJA PROSTOTRGOVINSKEGA OBMOČJA

Integracijska teorija v veliki meri temelji na analizi carinske unije, vendar lahko njene ugotovitve večinoma posplošimo tudi na prostotrgovinsko območje, saj prinaša podobne učinke. Glavni razliki med prostotrgovinskim območjem in carinsko unijo sta v tem, da imajo članice prostotrgovinskega območja pravico do samostojnega vodenja zunanjetrgovinske politike, predvsem določanja carinskih stopenj na uvoz iz tretjih držav ter da med seboj navadno vzpostavijo sistem pravil o poreklu blaga, s katerim želijo preprečiti učinek ukrivljanja trgovine (*trade deflection*) (Robson 2003, 28).

Do neposrednega ukrivljanja trgovine pride, ko tretje države za svoj izvoz v prostotrgovinsko območje uporabijo tisto državo članico območja, ki ima najnižjo zunanjo carino, ne glede na to v katero državo so proizvodi dejansko namenjeni (Pomfret 1997, 185). Brez pravil o poreklu ukrivljanje trgovine efektivno zmanjša zunanjo carino vseh članic na stopnjo države z najnižjo zunanjo carino s prištetiimi transportnimi stroški, ki jih zahteva posredni uvoz (Jovanović 1998, 98). Pravila o poreklu preverjajo ekonomsko nacionalnost blaga in s tem upravičenost do preferencialne obravnave znotraj prostotrgovinskega območja, saj je ta namenjena zgolj tistim proizvodom, ki so v celoti proizvedeni ali zadosti predelani v državah članicah (Tapp 2007, 2). Pravila o poreklu blaga preprečujejo, da bi članica z najnižjo carino prejela ves carinski dohodek prostotrgovinskega območja (Pomfret 1997, 85).

4.5 NOVE TEORIJE MEDNARODNE MENJAVE

Nove teorije mednarodne menjave predstavljajo odmik od predpostavk tradicionalnih teorij, ki ne morejo celovito pojasniti sodobnih proizvodnih procesov in dejavnikov mednarodne menjave in tako obravnavajo tista področja, ki jih klasična in neoklasična teorija zaradi prevlade »Ricardove poenostavitve«, kakor Krugman (1995) imenuje za neo/klasične teorije tipične predpostavke o konstantnih donosih in popolni konkurenci, ne uspeja pojasniti. Osnovna ideja novih teorij je, da glavni motiv za specializacijo in menjavo predstavljajo naraščajoči donosi, ki lahko razložijo tudi trgovino, ki ne temelji na konvencionalnih primerjalnih prednostih, torej trgovino med industrializiranimi državami s podobnimi viri in tehnologijo (Krugman 1979, 469). Tako je bil osrednji cilj teh teorij najti teoretično podlago za naraščajočo znotrajpanožno menjavo, do katere je, čeprav teorija tega ni predvidela, dejansko prihajalo v praksi (Marques 2001, 8). Zato so nove teorije mednarodne menjave uvedle nekatere nove predpostavke: nepopolno konkurenco, ekonomije obsega, diferenciacijo proizvodov, znotrajpanožno trgovino, potrošniške preference, inovacije in tehnološki napredek. Zaradi številnosti predpostavk teh ni mogoče združiti v en sam splošni model, ampak so avtorji oblikovali različne modele, ki upoštevajo izbrana teoretska izhodišča. Iz nezmožnosti holistične obravnave vseh omenjenih dejavnikov izhaja, da ne moremo govoriti o eni sami novi teoriji, ampak le o novih alternativnih teorijah, ki vsaka obravnava del sprememb v mednarodni menjavi.

Ker ekonomije obsega predstavljajo ključno predpostavko novih teorij mednarodne menjave, v nadaljevanju predstavim njihove osnovne značilnosti. Medtem ko konstantni donosi, ki sodijo med temeljne predpostavke tradicionalne zunanjetrgovinske teorije, predvidevajo, da če se vložek (input) poveča za določen odstotek, se proporcionalno poveča tudi output, ekonomije obsega po drugi strani pomenijo naraščajoče donose, torej več kot proporcionalno povečanje, ki se, kot navaja Damijan (1998, 25–29), lahko opredelijo z dveh vidikov, in sicer z vidika obsega proizvodnje in z vidika stroškov. V okviru proizvodnje do naraščajočih donosov pride, ko se pri proporcionalno večji uporabi proizvodnih dejavnikov za nek faktor λ , output poveča za več kot faktor λ . V primeru stroškov pa gre za obratno sorazmerno povezavo, saj se z večanjem obsega proizvodnje znižujejo povprečni stroški. Nadalje lahko ekonomije obsega razdelimo tudi glede na njihov izvor, in sicer ali izhajajo iz podjetja ali iz panoge (Krugman in dr. 2012, 139). Tako prihaja do internih ekonomij obsega, ko podjetje povečuje proizvodnjo z namenom doseganja čim nižjih stroškov in so ti odvisni od njegove

velikosti (obsega proizvodnje); eksterne ekonomije obsega pa so odvisne od celotne panoge (velikost podjetja je irelevantna), saj je posamezno podjetje deležno znižanja povprečnih stroškov zaradi pozitivnih eksternalij oz. sinergij, ki jih prinaša velikost njegove panoge (prav tam).

Standardna delitev ekonomske teorije loči med internimi in eksternimi ekonomijami obsega, a v okviru novih teorij mednarodne menjave lahko obe vrsti še dodatno razdelimo na nacionalne in mednarodne ekonomije obsega (Damijan 1998, 38–39). O nacionalnih internih ekonomijah obsega govorimo, kadar veliko podjetje svoje povprečne stroške znižuje s povečevanjem obsega na domačem trgu; o mednarodnih internih ekonomijah obsega pa, ko veliko multinacionalno podjetje rezultate svojega centraliziranega raziskovanja uporabi v obliki proizvodnje v svojih podružnicah po svetu. Eksterne ekonomije obsega so nacionalne narave, kadar so povprečni stroški podjetja v panogi odvisni od nacionalne velikosti panoge, in mednarodne, kadar so povprečni stroški podjetij odvisni od globalne velikosti panoge.

Ker velikost posameznega podjetja ni relevanten dejavnik za izkoriščanje eksternih ekonomij obsega, so lahko te dosežene tako v pogojih popolne⁷ kot nepopolne konkurence, medtem ko so interne ekonomije obsega nujno vezane na pogoje nepopolne konkurence (Krugman in dr. 2012, 139–140), saj zniževanje stroškov nekega podjetja in s tem povečevanje njegove konkurenčnosti na trgu vodi do izstopa nekonkurenčnih podjetij iz panoge, kar pa predstavlja odmik od popolne k nepopolni konkurenci. V nadaljevanju sledita kratka predstavitev novih modelov mednarodne menjave, temelječih na internih ekonomijah obsega (Krugmanov in Lancaster-Helpmanov model) ter omemba modelov, ki izhajajo iz eksternih ekonomij obsega.

Krugman je kot prvi razvil model mednarodne trgovine, ki trgovino med dvema državama pojasnjuje na podlagi nepopolne (monopolistične) konkurence in na njej temelječih nacionalnih internih ekonomij obsega ter proizvodni diferenciaciji (Damijan 1998, 41). S tem je tudi vzpostavil osnovo za razvoj novejših teorij mednarodne menjave, saj so kasnejši avtorji njegov pristop zgolj dograjevali ali iskali alternativne rešitve za druge vrste ekonomij

---

⁷ Značilnosti popolne konkurence so: mnogo podjetij na trgu, ki proizvajajo homogen proizvod; posamezno podjetje je t. i. *price-taker* (nima vpliva na ceno na svetovnem trgu); krivulja povpraševanja po njegovem blagu je popolnoma elastična (Lah 2005, 70–74). Podjetja v pogojih popolne konkurence ne morejo dosegati dobičkov, saj se njihove cene oblikujejo na ravni, kjer so mejni stroški enaki povprečnim stroškom (Damijan 1998, 15).

obsega ali nepopolne konkurence. Krugman (1979) je z uporabo Chamberlinovega modela⁸ monopolistične konkurence pokazal, da interne ekonomije obsega vodijo do znotrajpanožne menjave diferenciranih proizvodov in s tem predstavil alternativo razlikam v tehnologiji in virih, ki so pred tem veljale za glavno gonilo mednarodne specializacije in menjave. Prav tako je pojasnil vlogo domačega trga pri spodbujanju izvoza. Zaradi možnosti doseganja ekonomij obsega države namreč izvažajo proizvode, za katere že imajo velik domač trg (Krugman 1980). Podoben model je razvil tudi Lancaster (1980), ki ga je kasneje formaliziral Helpman (1981). Najpomembnejši značilnosti Lancaster-Helpmanovega modela sta zveza med zunanjetrgovinsko specializacijo in relativno faktorsko obilnostjo držav ter modeliranje učinka velikosti trga na število in velikost podjetij.

Glavna razlika med Lancaster-Helpmanovim ter Krugmanovim modelom je v strukturi potrošniških preferenc, ki jih modela predpostavljata. Krugmanov model uporablja Dixit-Stiglitzovo strukturo potrošniških preferenc, ki zagotavlja, da posamezen potrošnik preferira čim večjo izbiro, medtem ko Lancaster predvideva, da potrošnik povprašuje le po svoji idealni različici diferencirane dobrine, ki najbolj zadovoljuje njegove potrebe, na agregatni ravni pa potrošniki konzumirajo vse različice. Razlika med modeloma na proizvodni strani pa je v Lancaster-Helpmanovi vključitvi dodatne panoge (poleg ene z nacionalnimi internimi ekonomijami obsega, ki proizvaja diferencirane proizvode, še druge s konstantnimi donosi, ki proizvaja homogen proizvod) ter še enega proizvodnega faktorja – kapitala. Vključitev dveh proizvodnih faktorjev omogoča kompleksnejšo analizo zunanjetrgovinske specializacije tako na podlagi Heckscher-Ohlinovega⁹ teorema kot internih ekonomij obsega (Damijan 1998, 50).

Kljub temu, da so bile eksterne ekonomije obsega v določeni meri vgrajene že v tradicionalno teorijo mednarodne menjave po zaslugi Marshalla, in sicer predvsem zato, ker za njihovo vgraditev ni bilo potrebno ovreči predpostavke popolne konkurence (Corden 1986, 75–76) in po zaslugi Ohlina, ki jih je vključil v Heckscher-Ohlinovo teorijo (Damijan 1998, 73), so prvi formalni modeli vpliva nacionalnih eksternih ekonomij obsega na zunanjetrgovinsko specializacijo nastali šele v 80. letih 20. stoletja, in sicer v člankih Panagarije (1981) ter

---

⁸ Chamberlinov (1933) tip monopolistične konkurence zagotavlja, da podjetja zaradi maksimizacije dobička diferencirajo proizvode in proces nadaljujejo tako dolgo, dokler cena posamezne različice ni enaka povprečnim stroškom njene proizvodnje (Damijan 1998, 103).

⁹ Heckscher-Ohlinov teorem kot razlog za mednarodno menjavo opredeljuje razlike v relativni faktorski obilnosti države ter v intenzivnosti uporabe posameznega dejavnika pri proizvodnji določene dobrine (Jones in Neary 1986, 14–21). Iz tega izhaja, da bo država izvažala dobrino, ki je proizvedena z relativno večjo uporabo njenega relativno obilnega proizvodnega dejavnika.

Markusen in Melvina (1981), ki obravnavata vpliv nacionalnih eksternih ekonomij obsega na zunanjetrgovinsko specializacijo v primeru enofaktorskega oz. dvofaktorskega modela (Damijan 1998, 73). Kasneje so avtorji (Ethier 1982; Panagariya 1986) obravnavali problem še v drugih modelih. A kot navaja Damijan (prav tam), se z naraščanjem števila dejavnikov formalni dokazi komplicirajo, vendar pa osnovne implikacije vseh modelov ob upoštevanju določenih predpostavk (ne glede na število dejavnikov) ostajajo enake: zunanjetrgovinska specializacija držav je določena z relativno velikostjo trgujočih držav. To pomeni, da bo velika država izvažala dobrino, proizvedeno v pogojih naraščajočih donosov (eksterne ekonomije obsega), majhna država pa dobrino, proizvedeno s konstantnimi oz. padajočimi donosi (prav tam). Vendar je treba vedeti, da ta sklep velja le ob striktnem upoštevanju nekaterih predpostavk, zlasti o enaki relativni faktorski obilnosti med državami. Ob opustitvi te predpostavke postane zunanjetrgovinska specializacija držav nedoločena.

5 KVANTITATIVNA ORODJA ZA MERJENJE UČINKOV EKONOMSKIH POLITIK – GRAVITACIJSKI IN IZRAČUNLJIVI MODELI SPLOŠNEGA RAVNOTEŽJA

Ker teoretični modeli sami po sebi ne dajejo jasnih odgovorov glede pričakovanih ekonomskih učinkov specifičnih prostotrgovinskih sporazumov, potrebujemo za prepričljivejšo oceno empirične analize ter simulacijsko modeliranje. Najpogosteje uporabljane kvantitativne analitične tehnike na področju zunanje trgovine so izračunljivi modeli splošnega ravnotežja (CGE modeli) ter gravitacijski modeli. CGE modeli so računalniške simulacije, ki z uporabo dejanskih ekonomskih podatkov ocenijo, kako bi gospodarstvo reagiralo na določene ukrepe politik (Piermartini in Teh 2005, 1). Tako v primeru trgovinske politike merijo trgovinske in dohodkovne učinke različnih scenarijev liberalizacije ter distribucijo teh učinkov. Gravitacijski modeli¹⁰ pa poskušajo z vidika nekaterih temeljnih spremenljivk razložiti vzorce bilateralne menjave in njen razvoj skozi čas, kar pomeni, da pojasnjujejo in merijo učinke že implementiranih ukrepov in tako jih za razliko od CGE modelov ne moremo uporabljati za napovedovanje učinkov novih ukrepov (De Benedictis in Taglioni 2011). Ker so z vidika proučevanja prostotrgovinskega sporazuma

---

¹⁰ Gravitacijski model predvideva, da je obseg menjave med katerimakoli državama pozitivno povezan z velikostjo njunih gospodarstev (navadno merjeno z BDP) in v negativni korelaciji s stroški menjave med njima (npr. transportni, informacijski stroški, carinske dajatve itd.) (Piermartini in Tech 2005, 37). Spremenljivke za merjenje transportnih stroškov so navadno razdalja in slamnate spremenljivke (*dummies*) za otoške, celinske države, skupne meje; s skupnim jezikom, kulturo, kolonialno zgodovino ipd. se merijo informacijski stroški, prav tako pa modeli vključujejo tudi nepravne spremenljivke za carinske ovire oz. trgovinske sporazume.

med EU in Južno Korejo zaenkrat primernejši CGE modeli, jih v nadaljevanju podrobneje predstavim.

Razvoj numeričnega modeliranja v ekonomiji se je začel z deli Leontiefa, ki je razvil statični input-output model, a teoretična zasnova CGE modelov izvira predvsem iz Walrasove strukture splošnega ravnotežja (Majcen in Verbič 2011, 27–30). Walras splošno ravnotežje formulira kot sistem simultanih enačb, ki predstavljajo pogoje tržnega ravnovesja, ki je doseženo ob izenačitvi ponudbe in povpraševanja na vsakem trgu v gospodarstvu (Piermartini in Teh 2005, 10). Model splošnega ravnotežja Arrowa in Debreuja je z vzpostavitvijo ključne povezave med tržnim ravnotežjem in blaginjo prinesel naslednji pomemben napredek v teoretični podlagi modeliranja. Prvi CGE model je skonstruiral Johansen leta 1960, k njegovi praktični uporabi pa je prispeval predvsem Scarf (1967) z razvojem numeričnih algoritmov za izračunavanje ravnotežnih cen v nelinearnih modelih (Ivus in Strong 2007, 49). Z razvojem zmogljivejše strojne ter ustrežnejše programske opreme je sledil hiter razmah uporabe teh modelov za analizo ekonomske in drugih politik.

CGE modeliranje je zaradi svoje sposobnosti integriranja ekonomske teorije s podatki iz resničnega sveta postalo splošno sprejeta metoda empirične ekonomske analize. CGE modeli so večsektorski modeli, ki zajemajo povezave in omejitve med posameznimi entitetami krožnega toka narodnega gospodarstva (podjetji, gospodinjstvi, državo in tujino) (Majcen in Verbič 2011, 27). Med njimi so številne razlike, a v osnovi jih lahko razdelimo na statične in dinamične modele. Pri statičnih modelih je v središču opazovanja odziv gospodarstva na enkratno in končno spremembo ekonomskega okolja ali kombinacijo različnih sprememb, medtem ko je pri dinamičnih modelih reševanje vezano v zaporedno sekvenco, kar pomeni, da so rezultati predhodne iteracije vhodni podatki v naslednjo iteracijo in s tem osnova večkratne optimizacije odločitev ekonomskih agentov (prav tam, 28).

Uporabnost in veljavnost CGE modelov je predvsem odvisna od strukture modela, izbire zbirke podatkov in proučevanih scenarijev (Guerin in dr. 2007, 70). Najpogosteje uporabljana zbirka podatkov je baza GTAP, s sedežem na Univerzi Purdue v ZDA, z vidika strukture pa modeli močno variirajo. Razlike med njimi izhajajo npr. iz načina, kako je menjava vključena v model, iz vrste uporabljenih implicitnih elastičnosti, ki določajo raven substitucije med proizvodnimi dejavniki in posameznimi proizvodi, tako z vidika kvalitete, cene, kot tudi

geografskega porekla (Armingtonova predpostavka¹¹). Modeli uporabljajo tudi različne predpostavke o konkurenčni strukturi gospodarstva; diferenciranosti ali homogenosti proizvodov; konstantnih ali naraščajočih donosih; nekateri poleg statičnih vključujejo tudi dinamične učinke, razlike pa so tudi v uporabi dolgoročno ali kratkoročno naravnanih struktur modelov. V osnovi lahko glede na izbor predpostavk modele razdelimo na neoklasične, empirične oz. Armingtonove modele ter modele novih teorij mednarodne menjave (prav tam).

Z vidika vsebine uporabljenih scenarijev CGE modele delimo na tiste, ki obravnavajo (1) zunanje šoke (npr. spremembe pogojev trgovanja); (2) spremembe ekonomskih politik, kot je zmanjšanje davkov ali povečanje transferjev ter (3) spremembe družbenoekonomskih struktur v gospodarstvu – npr. tehnološki napredek, realokacija ekonomskih virov ali razvoj človeškega kapitala (Sadoulet in de Janvry v Majcen in Verbič 2011, 29). Izhajajoč iz te delitve lahko ločimo še modele ene države, večdržavne modele in globalne modele. Modeli večih držav in globalni modeli imajo manj razvejano sektorsko strukturo kot modeli ene države in analizirajo predlagane multilateralne ukrepe, kot so prostotrgovinski sporazumi (Majcen in Verbič 2011, 29). Potrebno je poudariti še to, da se lahko modeli v vsaki od navedenih kategorij zelo razlikujejo, vsaj po številu proizvodnih sektorjev, številu primarnih proizvodnih dejavnikov in specifikaciji zunanjetrgovinskih odnosov, nenazadnje pa tudi po načinu zapiranja modela (prav tam).

6 SKUPNA TRGOVINSKA POLITIKA EU

Trgovinska politika je ena izmed najpomembnejših skupnih politik EU; Meunier in Nicolaïdis (2011, 276) celo trdita, da je trgovina Unijin *raison d'être*. Liberalizacija trgovine znotraj in zunaj meja EU, širitve Unije ter oblikovanje enotnega trga so vzpostavili položaj EU kot vodilne trgovinske velesile z enim najbolj odprtih gospodarstev na svetu. EU kot celota (brez menjave med državami članicami) je največji uvoznik in izvoznik blaga in komercialnih storitev na svetu (STO 2011a, 25–27). Njen delež v celotnem svetovnem izvozu blaga znaša 15,1 %, v uvozu pa 16,5 %; v storitveni menjavi je delež EU še večji, saj obsega četrtno (25,3 %) svetovnega izvoza oz. 22,1 % uvoza (DG Trade 2012).

---

¹¹ Armingtonova predpostavka omogoča pojasnjevanje dvostranske menjave (tj. bilateralnega uvoza in izvoza izdelkov iste kategorije), in sicer tako da diferencira izdelke glede na njihovo državo porekla in s tem onemogoča njihovo medsebojno popolno substitucijo (Piermartini in Tech 2005, 11).

Začetki skupne trgovinske politike so vezani na ustanovitev carinske unije, ki poleg odprave carin med državami članicami zahteva usklajevanje trgovinske politike do tretjih držav. Področje skupne trgovinske politike je predmet izključnih pristojnosti EU že vse od Rimske pogodbe, Lizbonska pogodba pa je to dokončno formalizirala (Vatovec in dr. 2010, 155). To pomeni, da so države članice prenesle pristojnosti za vodenje trgovinske politike na nadnacionalno raven in da v odnosu do tretjih držav »govorijo z enim glasom« preko skupnega agenta – Evropske komisije. Pravno podlago skupne trgovinske politike tvorita člena 206 in 207 Lizbonske pogodbe oz. Pogodbe o delovanju EU¹² (bivši 131. in 133. člen Pogodbe o Evropski skupnosti), ki opredeljujeta cilje, pristojnosti, načela in instrumente skupne trgovinske politike ter proces odločanja. Z Lizbonsko pogodbo sta bila omenjena člena uvrščena med določbe o zunanjem delovanju Unije, kar pomeni, da je področje skupne trgovinske politike podrejeno načelom in ciljem zunanjega delovanja EU.

Cilj skupne trgovinske politike je prispevati k »usklajenemu razvoju svetovne trgovine, postopnemu odpravljanju omejitev v mednarodni trgovini in pri tujih neposrednih naložbah ter k zmanjševanju carinskih in drugih ovir« (206. člen), 207. člen pa določa, da mora skupna trgovinska politika temeljiti na »enotnih načelih, zlasti glede sprememb carinskih stopenj, sklenitve sporazumov o carinskih tarifah in trgovini, ki se nanašajo na trgovino z blagom in storitvami, trgovinskih vidikov pravic intelektualne lastnine, tujih neposrednih naložb, doseganja enotnosti pri ukrepih liberalizacije, izvozne politike in ukrepov trgovinske zaščite, na primer pri dampingu in subvencijah.«

Evropski parlament in Svet z uredbami, sprejetimi po rednem zakonodajnem postopku, določata ukrepe, s katerimi se opredeli okvir za izvajanje skupne trgovinske politike. Predpisi s tega področja so v celoti zavezujoči in se neposredno uporabljajo v vseh državah članicah.

6.1 PROCES SKLEPANJA TRGOVINSKIH SPORAZUMOV

S tretjimi državami se v imenu držav članic pogaja Komisija, kar v praksi pomeni, da pogajanja izvaja komisar za trgovino. V skladu z vlogo Komisije kot zakonodajnega iniciatorja na ravni Unije, ta tudi v primeru trgovinskih sporazumov predlaga začetek in osnovne vsebinske usmeritve pogajanj (Woolcock 2010, 387–389). Mandat za pogajanja ji podeljuje Svet, ki odločitve sprejema s kvalificirano večino. Komisija vodi pogajanja ob

---

¹² Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije, sprejeta 13. decembra 2007 v Lizboni, v veljavi od 1. decembra 2009. Uradni list Evropske unije C 83/49, 30. marec 2010.

posvetovanju s posebnim odborom (207. člen Lizbonske pogodbe) – Odborom za trgovino (*Trade Policy Committee*, bivši Odbor 133), ki ga sestavljajo predstavniki držav članic, prav tako pa njemu in Evropskemu parlamentu redno poroča o napredku pri pogajanjih. Z Lizbonsko pogodbo je Evropski parlament pridobil tudi večji vpliv na pogajanja o mednarodnih trgovinskih sporazumih (218. člen Lizbonske pogodbe), saj se je po novem z njim potrebno posvetovati glede vseh sporazumov s področij, na katerih velja redni ali posebni zakonodajni postopek. Prav tako mora sedaj poleg ratifikacije sporazuma v Svetu privolitev podati tudi Evropski parlament (Meunier in Nicolaïdis 2011, 286).

Lizbonska pogodba je razširila obseg izključnih pristojnosti EU, ki sedaj zajemajo vso trgovino z blagom, storitvami in celo tuje neposredne investicije z izjemo transporta in določenih storitev,¹³ in s tem zmanjšala potrebo po mešanih sporazumih,¹⁴ vendar ti niso povsem odpravljeni, saj bodo še naprej potrebni v primerih sporazumov, ki pokrivajo trgovino in področja zunaj skupne trgovinske politike, kjer EU nima izključnih pristojnosti (npr. zaposlovanje, kultura, industrija, zdravje, socialna politika) (Vatovec in dr. 2010, 156). Večina novejših sporazumov, predvsem iz nove generacije prostotrgovinskih sporazumov, kateri pripada tudi sporazum z Južno Korejo, spada med mešane sporazume, ki jih morajo za dosego veljavnosti ratificirati tudi vse države članice. Ker ta proces lahko traja tudi nekaj let, je uveljavljena praksa, da se trgovinske in na trgovino vezane določbe združijo v začasni sporazum (*Interim Agreement*), ki vsebinsko spada med izključne pristojnosti in ga zato Unija lahko sprejme samostojno ter ga uporablja do zaključka ratifikacijskega postopka, ko prostotrgovinski sporazum v celoti stopi v veljavo (Cremona 2010, 249).

6.2 DIMENZIJE ZUNANJETRGOVINSKE POLITIKE EU

Zunanjetrgovinska politika EU je izjemno kompleksna in poteka na več ravneh – multilateralni, bilateralni ter unilateralni ravni, ki se medsebojno prepletajo ter vplivajo ena na drugo. V praksi skupna trgovinska politika temelji na treh elementih: na preferencialnih trgovinskih sporazumih, na skupni carinski stopnji do tretjih držav ter na uniformni uporabi instrumentov trgovinske politike (Meunier in Nicolaïdis 2011, 277).

---

¹³ Med izjeme spadajo kulturne in avdio-vizualne storitve, kadar bi trgovinski sporazumi lahko škodovali kulturni in jezikovni raznolikosti Unije, ter področje trgovine s socialnimi, izobraževalnimi in zdravstvenimi storitvami, kadar obstaja nevarnost, da bi ti sporazumi resno ovirali nacionalno ureditev oz. bi posegali v pristojnost držav članic za njihovo zagotavljanje. Za sprejemanje odločitev s teh področij je potrebno soglasje Sveta EU (člen 207(4) Lizbonske pogodbe).

¹⁴ Mešani sporazumi so tisti trgovinski sporazumi, ki vključujejo tudi področja, ki niso v izključni pristojnosti EU.

6.2.1 Trgovinski sporazumi

Trgovinski sporazumi so izredno pomemben del trgovinske politike. EU je poleg sodelovanja v multilateralnih pogajanjih STO od 60. let 20. stoletja dalje sklenila številne bilateralne in regionalne trgovinske sporazume, ki podeljujejo recipročne kot tudi nerecipročne trgovinske preference mnogim državam. Trgovanje s posamezno državo lahko ureja tudi več sporazumov. Sporazumi, ki jih je Unija sklepala, so nastajali iz različnih motivov, od priprave držav na članstvo v EU, povezovanja s sosesčino, razvoja, odziva na politične dogodke, trajnostnega razvoja, do zagotavljanja dostopa do novih tržišč (Ministrstvo za gospodarstvo 2007, 9). Obstoječi sporazumi tako odsevajo pestrost motivacije v njihovem ozadju in pogosto vsebujejo določila, ki presegajo odpravljanje tradicionalnih trgovinskih ovir in posegajo tudi na druga področja sodelovanja med državami, kot npr. politično, okoljevarstveno, človekove pravice, stabilizacija, varnost itd.

Trgovinske sporazume lahko razvrstimo v štiri skupine: prostotrgovinski sporazumi (Evropski gospodarski prostor, ki enotni trg EU razširja na Islandijo, Norveško in Lihtenštajn, prostotrgovinski sporazum s Švico), sporazumi o partnerstvu in sodelovanju (npr. z Rusko federacijo in Ukrajino), nerecipročni pogodbeni trgovinski sporazumi (Ekonomsko partnerski sporazumi z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami, ki bodo nasledili Cotonou sporazum; stabilizacijsko-pridružitveni sporazumi z državami Zahodnega Balkana; evromediteranski pridružitveni sporazumi) in nerecipročni avtonomni preferencialni sporazumi, kot je GSP¹⁵ za države v razvoju, v čigar okviru obstajajo trije režimi: splošni GSP, posebni spodbujevalni režim za trajnostni razvoj in dobro upravljanje (t. i. GSP+) ter posebni režim za najmanj razvite države (EBA – »Vse, razen orožja«). V Tabeli 6.1 je prikazan seznam držav, s katerimi je Evropska unija sklenila preferencialne trgovinske sporazume, vrsta posameznega sporazuma ter njegov status.

Leta 2006 je Evropska komisija s sporočilom »Globalna Evropa: konkurenca v svetu« postavila smernice novi generaciji bilateralnih sporazumov, katerih namen je v prvi vrsti izboljšanje dostopa do novih trgov za evropska podjetja, ureditev področij, ki presegajo

---

¹⁵ Splošni sistem preferencialov je eden od ključnih elementov pomoči državam v razvoju in pomeni ugodnejšo carinsko obravnavo, saj omogoča popolno ali delno oprostitev plačila carine za okoli 7.200 izdelkov s poreklom v teh državah ter na ta način prispeva k večji industrializaciji in gospodarskemu razvoju ter tudi k njihovi večji konkurenčnosti na svetovnem trgu (Ministrstvo za gospodarstvo 2007, 15).

pristojnosti STO (npr. investicije, javni razpisi, standardi, določbe o konkurenci, uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, pravila o poreklu blaga) ter nadgradnja že obstoječih zavez v okviru STO na področju storitev (Cremona 2010, 266). S tem je kot temelj svoje trgovinske strategije postavila strogo ekonomsko racionalizacijo, saj za nove sporazume velja usmeritev, da razlogi za njihovo sklenitev s potencialnimi partnericami izhajajo iz velikosti njihovega trga (ekonomska velikost ter gospodarska rast) ter njihove stopnje zaščite pred izvoznimi interesi EU (carinske in necarinske ovire) (Koopmann in Wilhelm 2010, 308). Na podlagi omenjenega novega pristopa do bilateralnih trgovinskih sporazumov je bil kot prvi iz nove generacije sporazumov sklenjen prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo, ki se začasno uporablja od 1. julija 2011, v različnih fazah pogajanj pa so še sporazumi z Indijo, Singapurjem, ASEAN, Malezijo, Kanado, Moldavijo, Gruzijo, Armenijo, MERCOSUR, Andsko skupnostjo in državami Srednje Amerike (Evropska komisija 2012a).

Tabela 6.1: Seznam preferencialnih trgovinskih sporazumov EU

država	vrsta sporazuma	status/leto uveljavitve	država	vrsta sporazuma	status/leto uveljavitve	država	vrsta sporazuma	status/leto uveljavitve
Evropa			svet			Sredozemlje (evromediterranski sporazumi)		
Norveška, Islandija, Lihtenštajn	EGP	1994	Čile	pridružitveni sporazum	2005	Alžirija	pridružitveni sporazum	2005
Švica	prostotrgovinski sporazum	1972	Mehika	sporazum o gosp. partnerstvu, polit. koordinaciji in sodelovanju	2000	Egipt	pridružitveni sporazum	2004
Ferski otoki	prostotrgovinski sporazum	1997	Južnoafriška republika	sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju	2000	Izrael	pridružitveni sporazum	2000
Andora	carinska unija	1991	CARIFORUM	ekonomski partnerski sporazum	začasna uporaba, razen za Haiti	Jordanija	pridružitveni sporazum	2002
San Marino	carinska unija	1992	Južna Koreja	prostotrgovinski sporazum nove generacije	začasna uporaba od 1. 7. 2011	Maroko	pridružitveni sporazum	2000
Turčija	carinska unija	1995	Slonokoščena obala	začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu	podpisan 2008, a še ne velja	Palestinska oblast	pridružitveni sporazum	1997
Makedonija	SPS	2004	Kamerun	začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu	podpisan 2009, a še ne velja	Tunizija	pridružitveni sporazum	1998
Hrvaška	SPS	2005	države srednje Amerike	pridružitveni sporazum	parafiran 2011	Sirija	sporazum o sodelovanju	1977
Albanija	SPS	2009	Peru in Kolumbija	prostotrgovinski sporazum	parafiran 2011	Libanon	začasni sporazum	2003
Črna gora	SPS	2010						
Bosna in Hercegovina	začasni sporazum o trgovini in trgov. zadevah	2008						
Srbija	začasni sporazum o trgovini in trgov. zadevah	2010						

Vir: Evropska komisija (2011a).

6.2.2 Instrumenti trgovinske politike

Skladno s progresivno liberalizacijo trgovine z blagom in storitvami je glavna vloga instrumentov trgovinske politike, da za izvoznike EU ohranjajo odprte tuje trge ter po drugi strani, da ščitijo proizvajalce znotraj Unije pred nepoštenimi trgovinskimi praksami ali subvencioniranim uvozom oz. pred škodljivimi spremembami trgovinskih tokov (Ministrstvo za gospodarstvo 2007, 9; Smith 2010, 227–228). Ukrepi trgovinske zaščite oz. defenzivni instrumenti so oblikovani v skladu s pravili STO, ki v primeru nepoštenih praks dovoljuje članicam povračilne ukrepe. Mednje spadajo protidampinški ukrepi, protisubvencijski oz. izravnalni ukrepi ter zaščitni ukrepi (*safeguards*). Protidampinški ukrepi so najpogosteje uporabljen instrument trgovinske zaščite in se uporabljajo za odpravljanje posledic dampinškega uvoza, za katerega je značilno, da je izvozna cena za tuji trg nižja od cene na domačem trgu oz. nižja od proizvodnih stroškov (Meunier in Nicolaïdis 2011, 283). Protisubvencijski ukrepi so manj pogosti in so oblikovani z namenom boja proti subvencijam s strani državnih institucij, ki s tem omogočajo svojim proizvajalcem znižanje proizvodnih stroškov ali znižanje cene za izvoz v EU, kar predstavlja nelojalno trgovinsko prakso (Ministrstvo za gospodarstvo 2007, 11). Zaščitni ukrepi omogočajo začasno omejitev uvoza določenih izdelkov in so kot izjema od pravil prostega uvoza lahko uvedeni, kadar uvoz blaga doseže take količine ali povzroči pogoje, ki resno ogrozijo določeno panogo, v kateri ima EU interes (Jaklič 2009, 447).

K ukrepom za spodbujanje trgovine oz. k proaktivnim ukrepom prištevamo reguliranje trgovinskih ovir (*trade barriers regulation*), strateško pospeševanje dostopa do trgov nečlanic (*market access strategy*) ter pozorno spremljanje in poročanje o ukrepih tretjih držav do evropskih izvoznikov (prav tam). Reguliranje trgovinskih ovir evropskim podjetjem omogoča, da lahko pri Evropski komisiji vložijo pritožbo, če menijo, da se srečujejo s trgovinskimi ovirami, ki omejujejo njihov dostop do trgov tretjih držav (Meunier in Nicolaïdis 2011, 283), medtem ko pospeševanje dostopa do tretjih trgov evropskim podjetjem zagotavlja informacije o pogojih vstopa in omogoča izmenjavo izkušenj podjetij na trgih nečlanic (Jaklič 2009, 447).

6.2.3 Skupna zunanja carinska stopnja

Z izjemo devetih držav¹⁶ ima EU sklenjene preferencialne sporazume z vsemi državami članicami STO, a ker trgovina s temi državami obsega okoli tretjino zunanje menjave EU, ima skupna zunanja carinska stopnja velik pomen (Baldwin in Wyplosz 2009, 464–465). Tako se za uvoz iz teh držav skladno s pravili STO uporablja le klavzula največjih ugodnosti. Povprečna carinska stopnja znaša 6,4 %, vendar je razlika med posameznimi kategorijami izdelkov velika (STO 2011b, vii). Približno četrtnina carinskih stopenj (predvsem za izdelke predelovalne industrije) znaša nič, povprečna stopnja za industrijske izdelke je 4,1 %, za kmetijske izdelke pa 15,2 % (prav tam). Variabilnost carinskih stopenj je zlasti velika med kmetijskimi izdelki, saj lahko carine za mleko in mlečne izdelke dosežejo celo 200-odstotno carinsko stopnjo (Brühlhart in Matthews 2007, 480).

7 ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA JUŽNE KOREJE

Južna Koreja je v zadnjih šestih desetletjih doživela izjemen gospodarski razvoj. Po 2. svetovni vojni je bila ena najrevnejših držav na svetu z BDP *per capita* na primerljivi ravni z najrevnejšimi afriškimi in azijskimi državami, danes pa spada med največja in najbolj razvita gospodarstva na svetu ter je poleg Japonske edina azijska članica OECD. Hitro rast je Koreja dosegla z osnovno strategijo razvoja, ki jo je zasledovala od 60. let dalje, in sicer strategijo trgovinsko oz. izvozno usmerjene industrializacije (Song 2003, 109). Trgovino je kot strateško področje identificirala tudi v Ustavi,¹⁷ saj v 125. členu kot nalogo države določa njeno spodbujanje, reguliranje in koordiniranje. Južna Koreja se je do danes razvila v peto največjo izvoznico in šesto največjo uvoznico blaga ter osmo največjo uvoznico in sedmo največjo izvoznico storitev na svetu (STO 2011a, 25–27).

Po pridružitvi GATT leta 1967 je pričela s postopno liberalizacijo trgovinske politike, vključno z odpiranjem precej zaprtega uvoznega sektorja. Do nedavnega je Južna Koreja spadala med glavne zagovornike multilateralnega okvira liberalizacije svetovne trgovine in je bila skladno s tem prepričanje na prelomu tisočletja poleg Kitajske in Tajvana edina država na svetu, ki ni imela sklenjenega nobenega preferencialnega trgovinskega sporazuma (Cheong

---

¹⁶ Te izjeme so: Avstralija, Kanada, Tajvan, Hong Kong, Kitajska, Japonska, Nova Zelandija, Singapur in ZDA (Ahearn 2011, 2). EU je decembra 2012 zaključila pogajanja s Singapurjem, podpis prostotrgovinskega sporazuma pa se pričakuje spomladi 2013.

¹⁷ Ustava Republike Koreje, sprejeta 17. julija 1948, nazadnje spremenjena 29. oktobra 1987.

2002, 15). Vendar so aktualni trendi v svetovni trgovini (naraščajoči pomen regionalnih trgovinskih sporazumov in posledično pojav učinka odvracanja trgovine, spremembe v mednarodni percepciji regionalizma, potreba po zagotavljanju dostopa do trgov za izvoz in investicije) ter interni dejavniki, kot npr. izvajanje notranjih strukturnih reform, velika odvisnost od zunanje trgovine in s tem povezana potreba po odpiranju trgov za korejske izvoznike ter želja po krepitvi političnih in ekonomskih vezi z glavnimi trgovinskimi partnerji, botrovali k spremembi odnosa do bilateralnih in regionalnih trgovinskih sporazumov (Sohn in Yoon 2001, 13).

Z namenom zmanjšanja tveganja in morebitnih izgub ter pridobivanja pogajalskih in operativnih izkušenj s preferencialnimi trgovinskimi sporazumi je Koreja kot prve potencialne bilateralne partnerice videla podobne majhne in srednje velike države (Jung 2003, 28). Zaradi svoje odprte trgovinske politike, številnih že sklenjenih trgovinskih sporazumov in močnega interesa za dogovor s Korejo, je bil Čile izbran za državo, s katero je Koreja sklenila svoj prvi sporazum, ki je stopil v veljavo aprila 2004 (Lee in dr. 2010, 143–144). Izbira naslednjih partnerskih držav ter kronologija začetka pogajanj in sklepanja sporazumov so sledili načrtu korejske vlade za sklepanje prostotrgovinskih sporazumov (*FTAs Roadmap*), sprejetim 2003 in revidiranim 2004 (Cheong in Cho 2009, 6). Skladno z načrtom je Koreja do danes pristopila k pogajanjem z že več kot 50 državami. V veljavi so sporazumi s Singapurjem, EFTA, ASEAN, Indijo, EU, Perujem in ZDA, pogajanja pa potekajo še z Mehiko, Kanado, GCC, Novo Zelandijo, Avstralijo, Kolumbijo in Turčijo (Republic of Korea, Ministry of Foreign Affairs and Trade 2012). Pred začetkom uradnih pogajanj Koreja izvaja pripravljalne pogovore ali skupne raziskovalne projekte s potencialnimi partnerji, s čimer preveri vzajemni interes in preuči potencialne učinke sporazumov. Tako trenutno potekajo tovrstne aktivnosti s Kitajsko, MERCOSUR, Izraelom, Vietnamom, državami Srednje Amerike, Malezijo, Indonezijo, konec leta 2011 pa je bila zaključena tudi skupna študija med Korejo, Kitajsko in Japonsko o možnostih tristranskega prostotrgovinskega sporazuma (prav tam).

V skladu z Ustavo Republike Koreje (73. člen) je pristojnost za sklepanje in ratifikacijo pogodb v rokah predsednika države, ki je, kot je značilno za polpredsedniške sisteme, vrhovni vodja izvršne oblasti. V imenu Koreje se s tretjimi državami za sklenitev trgovinskih sporazumov pogaja minister za zunanje zadeve in trgovino, na podlagi 60. člena Ustave pa mora po podpisu trgovinskega sporazuma in pred njegovo ratifikacijo svojo privolitvev podati tudi parlament, ki sicer ni vključen v pogajanja, a je praviloma obveščen o njihovem poteku

(Cheong in Cho 2009, 156). Po ratifikaciji sporazuma je ta objavljen v uradnem listu Republike Koreje in s tem postane del nacionalnega pravnega sistema z enakim statusom ter veljavnostjo kot ostali nacionalni zakoni.

8 TRGOVINSKA MENJAVA MED EU IN JUŽNO KOREJO

Evropska unija z več kot 500 milijoni prebivalcev ter skupnim BDP v višini 12.268 milijard evrov (Eurostat 2011) predstavlja ogromen trg in s tem veliko priložnost za korejske izvoznike. Po drugi strani je Južna Koreja z 49 milijoni prebivalcev ter 836 milijardami BDP (DG Trade 2012) veliko manjši trg, kar že v osnovi pogojuje asimetrično partnerstvo med njima in večjo odvisnost Koreje od trga EU kot obratno (Nicolas 2009, 25).

8.1 TRGOVINA Z BLAGOM

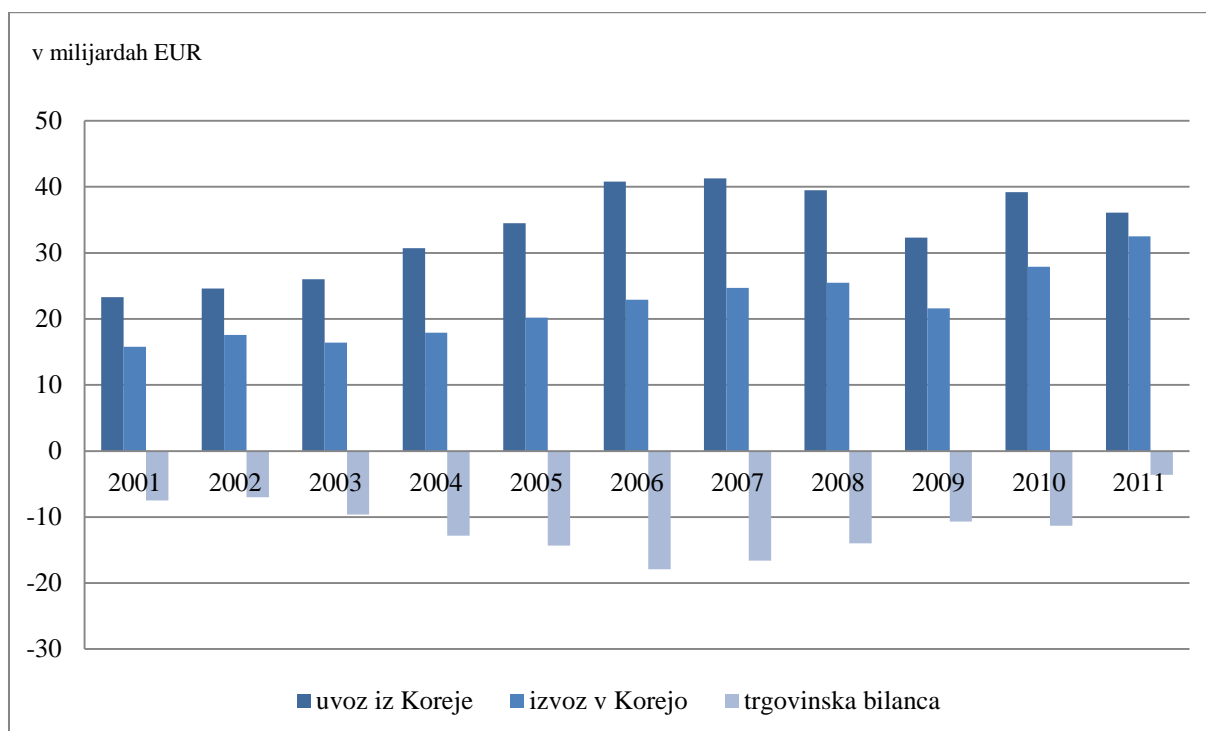
Od vzpostavitve uradnih diplomatskih odnosov leta 1963 sta EU in Južna Koreja prerasli v pomembni trgovinski partnerici. Leta 2011 je po podatkih Eurostata blagovna menjava dosegla vrednost 68,6 milijard evrov, kar predstavlja 2,1 % celotne zunanje trgovine z blagom Evropske unije ter 10,7 % celotne blagovne menjave Južne Koreje (DG Trade 2012). Podrobnejši podatki o trgovini z blagom v zadnjih desetih letih (Tabela 8.1, Graf 8.1) kažejo, da je uvoz EU iz Južne Koreje rasel hitreje kot izvoz, kar se posledično izraža v precej visokem trgovinskem primanjkljaju (povprečje zadnjih desetih let je 11,4 milijarde evrov oz. ena tretjina evropskega uvoza iz Koreje). Skladno s svetovno finančno in gospodarsko krizo je v letu 2009 prišlo do zmanjšanja obsega menjave, okrevanje v kasnejših letih pa je okrepilo zlasti izvoz Unije v Južno Korejo, saj si je ta po krizi hitro opomogla, uvoz pa je stagniral okoli ravni iz leta 2008, kar je posledično zmanjšalo trgovinski primanjkljaj EU na 3,6 milijarde evrov.

Tabela 8.1: Vrednost blagovne menjave med EU in Južno Korejo ter trgovinska bilanca med leti 2001 in 2011

EU (v milijardah EUR)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UVOZ iz Koreje	23,3	24,6	26,0	30,7	34,5	40,8	41,3	39,5	32,3	39,2	36,1
IZVOZ v Korejo	15,8	17,6	16,4	17,9	20,2	22,9	24,7	25,5	21,6	27,9	32,5
trgovinska bilanca	-7,5	-7,0	-9,6	-12,8	-14,3	-17,9	-16,6	-14,0	-10,7	-11,3	-3,6

Vir: Eurostat.

Graf 8.1: Trgovina z blagom med EU in Južno Korejo (2001–2011)

Vir: Eurostat.

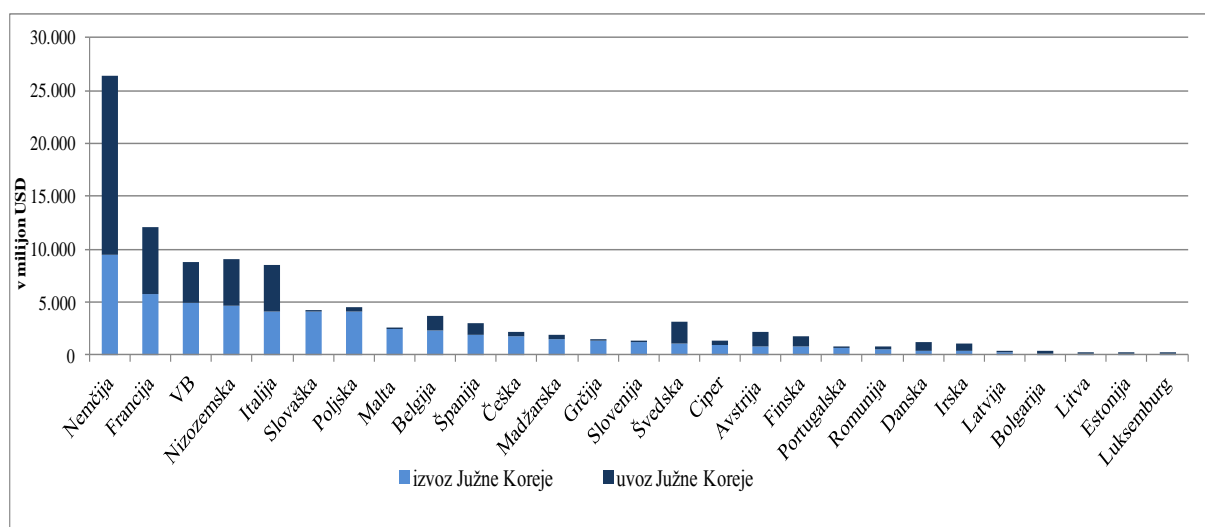
Geografsko gledano je Južna Koreja deseti največji uvozni in enajsti največji izvozni trg Unije, kar na kumulativni ravni predstavlja desetega največjega trgovinskega partnerja EU. Po drugi strani je EU četrti največji uvoznik Južne Koreje ter njen drugi največji izvozni trg, kar skupaj pomeni, da je Unija tretji največji trgovinski partner Koreje, takoj za Kitajsko in Japonsko¹⁸ (DG Trade 2012). To kaže na veliko večjo ekonomsko odvisnost Koreje od trga EU kot obratno, poleg tega pa je tudi geografska struktura blagovne menjave Južne Koreje mnogo bolj koncentrirana kot evropska, saj trgovina s štirimi največjimi partnerji (Kitajsko in t. i. triado – Japonsko, ZDA in EU) predstavlja več kot polovico (54 %) celotnega korejskega uvoza in izvoza, medtem ko največji trgovinski partnerji EU (ZDA, Kitajska, Rusija, Švica) skupaj dosežejo 43 % evropske menjave.

Južna Koreja trguje z vsemi državami članicami EU, vendar je obseg menjave med njimi zelo neenakomerno porazdeljen. Nemčija, Francija, Velika Britanija, Nizozemska in Italija (Graf 8.2), so njene najpomembnejše trgovinske partnerice in skupaj predstavljajo 52 % izvoza ter 76 % uvoza Južne Koreje (podatki za leto 2011). Koreja ima pozitivno trgovinsko bilanco z

¹⁸ Poimenski seznam največjih trgovinskih partnerjev EU in Južne Koreje ter obseg menjave med njimi se nahaja v prilogi A.

večino držav članic, razen z Nemčijo, Francijo, Italijo, Švedsko, Avstrijo, Finsko, Dansko in Irsko. V menjavi Koreje s »starimi« članicami EU prevladujejo končni izdelki, kot so npr. plovila, avtomobili in brezžične komunikacijske naprave, v »nove« članice pa Koreja izvažata predvsem vmesne proizvode za lastna podjetja s proizvodnimi obrati v teh državah (npr. Kia na Slovaškem ter Hyundai na Češkem) (Kang 2012, 4).

Graf 8.2: Obseg menjave med Južno Korejo in posameznimi državami članicami EU v letu 2011

Vir: KITA.

EU in Južna Koreja imata relativno podobno izvozno strukturo, saj Finger-Kreininov indeks¹⁹ znaša 0,42, kar predstavlja 42-odstotno prekrivanje njunih izvoznih artiklov (Rollo 2008, 4–5). Indeks doseže najvišje vrednosti v primeru cestnih vozil in električnih strojev, to pa sta tudi industriji, kjer si EU in Južna Koreja na mednarodnem trgu najbolj konkurirata (Andreosso-O'Callaghan 2009, 160). Na splošno imata partnerici precej komplementarno izvozno strukturo, zlasti na področju pisarniške in telekomunikacijske opreme, kjer ima Koreja močne primerjalne prednosti ter na področju farmacevtskih izdelkov, industrijskih strojev in znanstvenih instrumentov, kjer je v prednosti predvsem EU, komplementarnost pa je prisotna tudi pri menjavi kmetijskih izdelkov (prav tam, 163).

Za strukturo blagovne menjave med partnericama je značilna izrazita prevlada industrijskih izdelkov, ki predstavljajo kar 85,2 % izvoza EU v Korejo in 91,6 % njenega uvoza iz Južne

¹⁹ Finger-Kreininov indeks je standardna mera podobnosti izvozne strukture gospodarstev, izmerjena na podlagi sestave njihovega uvoza in izvoza, kjer 1 pomeni popolno podobnost in 0 nobene podobnosti.

Koreje (glej Tabelo 8.2; za strukturo menjave skladno s SITC glej prilogo B). Primarni proizvodi, tj. kmetijski izdelki ter surovine, obsegajo zgolj manjšo vrednost menjave med partnericama, kar je tudi sicer skladno s sektorsko strukturo obeh gospodarstev.²⁰

Tabela 8.2: Sektorska struktura menjave med EU in Južno Korejo za leto 2011

	IZVOZ		UVOZ	
	mio EUR	delež	mio EUR	delež
skupaj v letu 2011	32.418,50	100,00 %	36.057,00	100,00 %
primarni proizvodi	3.927,70	12,10 %	2.805,60	7,80 %
kmetijski proizvodi (živila, vključno z ribami & surovine)	2.014,40	6,20 %	581,1	1,60 %
goriva in rudarski proizvodi	1.913,20	5,90 %	2.224,50	6,20 %
industrijski izdelki	27.612,90	85,20 %	33.045,80	91,60 %
železo in jeklo	1.106,50	3,40 %	1.696,20	4,70 %
kemični proizvodi	5.332,00	16,40 %	2.225,00	6,20 %
drugi polizdelki	1.456,60	4,50 %	1.924,90	5,30 %
stroji in transportne naprave	16.146,00	49,80 %	23.122,50	64,10 %
pisarniška in telekomunikacijska oprema	1.263,70	3,90 %	7.820,20	21,70 %
transportna oprema	5.589,70	17,20 %	10.186,50	28,30 %
drugi stroji	9.262,00	28,60 %	5.115,70	14,20 %
tekstil	268,1	0,80 %	635,6	1,80 %
oblačila	370,4	1,10 %	142,4	0,40 %
drugi industrijski izdelki	2.931,00	9,00 %	3.299,30	9,20 %
drugi izdelki	517,5	1,60 %	147,9	0,40 %
kmetijski proizvodi	1.778,90	5,50 %	79,6	0,20 %
nekmetijski izdelki	29.934,20	92,30 %	35.820,70	99,30 %
drugi izdelki	705,5	2,20 %	156,7	0,40 %

Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

Tako v uvozu kot izvozu EU prevladujejo stroji in transportna oprema, natančneje oz. glede na HS²¹ klasifikacijo največji delež v vrednosti uvoza Unije iz Južne Koreje obsegajo električni stroji in naprave, snemalniki zvoka in slike ter njihovi deli (HS 85), stroji, mehanične naprave, nuklearni reaktorji, grelci vode in njihovi deli (HS 84), ki skupaj tvorijo 38,3 % vrednosti uvoza. Sledijo raznovrstna vozila, letala, ladje ipd. ter njihovi deli (HS 86–89), ki predstavljajo 25,8 % uvoza, nato s 7,8 % osnovne kovine in proizvodi iz njih (HS 72–

²⁰ Sektorska sestava BDP Južne Koreje: kmetijstvo (2,6 %), industrija (39,2 %), storitve (58,2 %) in EU: kmetijstvo (1,8 %), industrija (25 %), storitve (73,1 %) (CIA World Factbook 2012a; 2012b).

²¹ Harmoniziran sistem nazivov in šifriranja blaga (HS) je mednarodna klasifikacija blaga (6-mestna šifrska oznaka – t. i. tarifna številka), ki se je razvila pod okriljem Sveta za carinsko sodelovanje (SURS 2012). V HS so tarifne številke skupaj s svojimi podštevilkami organizirane v 96 poglavij. Skladno s temi poglavji je predstavljena tudi struktura menjave med EU in Južno Korejo.

83) ter s 7,6 % optične, foto in kinematografske naprave, merilne naprave, medicinski in kirurški instrumenti, ure, glasbeni instrumenti (HS 90–92) (DG Trade 2012). Naštete kategorije skupaj obsegajo kar 79,5 % vrednosti izvoza Južne Koreje v EU. Struktura izvoza EU je podobna strukturi uvoza, saj najvišji delež (35,8 % vrednosti) predstavljajo izdelki iz poglavij HS 84 in HS 85, na drugem mestu s 14,5 % sledijo izdelki kemične in podobnih industrij (npr. farmacevtski, kozmetični proizvodi, barve, gnojila ipd., HS 28–38), 13,7 % obsegajo vozila iz poglavij HS 86–89, 8,7 % pa osnovne kovine (HS 72–83) (prav tam). Te skupine proizvodov obsegajo 72,7 % vrednosti izvoza EU v Korejo.

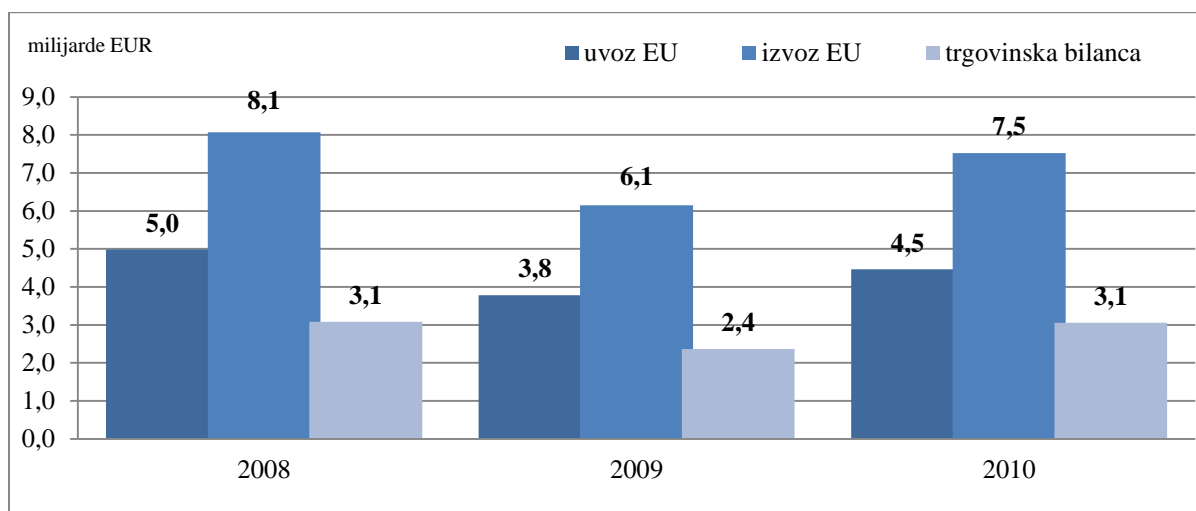
Grubel-Lloydov indeks znotrajpanožne menjave med EU in Južno Korejo znaša približno 0,25, kar pomeni, da približno četrtna menjave poteka znotraj panog (Rollo 2008, 5). Relativno visoki indeksi veljajo za strojno industrijo in proizvodnjo različnih naprav ter kemično industrijo (Nicolas 2009, 29–30). Za avtomobilski sektor velja nizek indeks znotrajpanožne menjave, razen za posamezne avtomobilske dele in komponente.

Kot je že bilo poudarjeno, ima Unija precejšen trgovinski primanjkljaj v blagovni menjavi s Korejo, vendar se trgovinsko ravnovesje razlikuje med posameznimi sektorji. EU ima največji presežek v menjavi izdelkov kemične in podobnih industrij (HS 28–38) ter kmetijskih proizvodov (žive živali in živila z izjemo rib; HS 01–05; HS 16–24), po drugi strani pa ima velik primanjkljaj v menjavi raznovrstnih vozil in njihovih delov (HS 86–89), električnih strojev, mehaničnih naprav ipd. (HS 84–85), rudninskih oz. mineralnih proizvodov (HS 25–27) ter plastičnih mas in izdelkov iz kavčuka (HS 28–38).

8.2 TRGOVINA S STORITVAMI

Iz Grafa 8.3, ki prikazuje uvoz in izvoz storitev ter zunanjetrgovinsko bilanco Unije, je razvidno, da ima EU za razliko od trgovine z blagom presežek v trgovini s storitvami. V letu 2010 je izvoz storitev Unije v Južno Korejo dosegel vrednost 7,5 milijard evrov, uvoz iz Koreje pa je znašal 4,5 milijarde, kar je posledično pomenilo, da ima EU presežek v trgovini s storitvami v vrednosti 3,1 milijarde evrov oz. kar 26 % celotne storitvene menjave. Obseg trgovine s storitvami je veliko manjši od obsega blagovne menjave med Unijo in Korejo, saj predstavlja zgolj 15 % vrednosti celotne trgovine med partnericama. Kot navajajo Decreux, Milner in Périddy (2010, 14), večinski delež uvoza in izvoza EU v Južno Korejo predstavljajo poslovne in finančne storitve, pomorski in zračni promet ter druge transportne storitve.

Graf 8.3: Trgovina s storitvami med EU in Južno Korejo

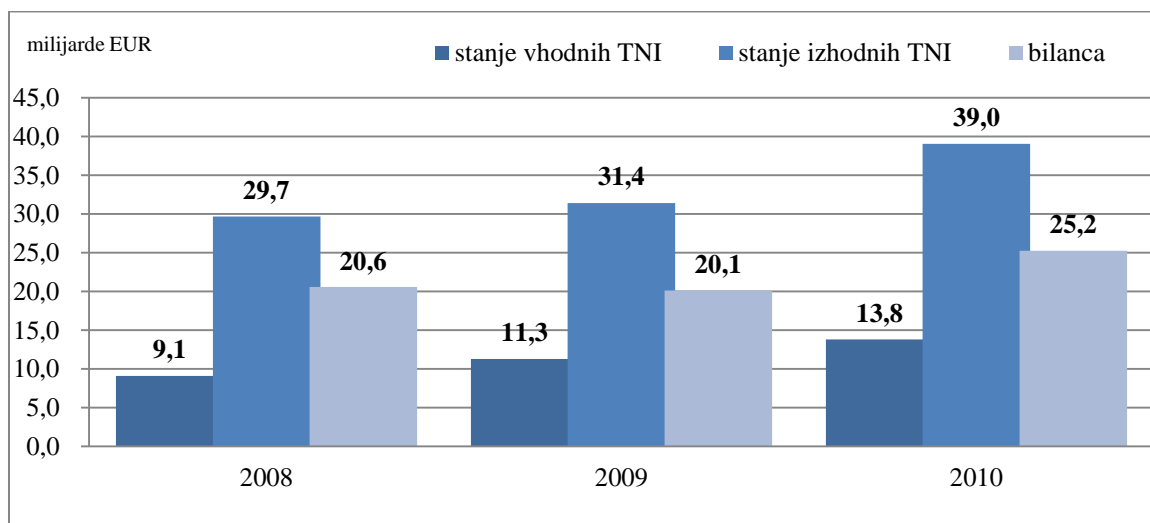
Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

8.3 TUJE NEPOSREDNE INVESTICIJE

Do finančne krize leta 1997 je bila Južna Koreja relativno zaprta za TNI, reforme za reševanje krize pa so prinesle spodbude za tuje vlagatelje, odpravile številne ovire ter poenostavile postopke (Min 2006, 9–10). V tem obdobju so se začele povečevati tudi TNI evropskih podjetij v Južno Korejo, ki so v zadnjih letih konstantno največji investitorji v Korejo (Evropska komisija 2012b). V letu 2010 so evropski investicijski tokovi v Korejo znašali 2,8 milijarde evrov, korejska podjetja pa so v države članice EU investirala 3,8 milijarde evrov, kar na kumulativni ravni predstavlja stanje²² TNI v vrednosti 13,8 milijarde evrov, medtem ko je stanje evropskih TNI v Korejo skoraj trikrat večje in znaša 39 milijard evrov (Graf 8.4) (DG Trade 2012). Največje investitorice v Južno Korejo so Nizozemska, Nemčija, Velika Britanija ter Francija, ki so jim skupaj v obdobju 2005–2009 pripadale kar tri četrtine vseh evropskih investicij (Kang 2012, 4). Sektorsko gledano kar dve tretjini tako evropskih kot korejskih investicij pripada storitvam, od tega so TNI Unije usmerjene predvsem v finančne storitve (vključno z bančnimi), korejske pa v poslovne storitve (Decreux, Milner in Péridy 2010, 19–21). Preostali glavni prejemniki TNI so strojna in kemična industrija, avtomobilska industrija, sledi komunikacijski sektor ter različne industrijske panoge, kjer prevladujoči delež predstavljajo evropske investicije ter sektor elektronike in zavarovalništvo z višjim deležem korejskih TNI (prav tam).

²² Stanje TNI zajema podatke od leta 1962. Od tega leta dalje so dovoljene TNI v Južno Korejo in od takrat se tudi spremljajo uradni podatki o vhodnih in izhodnih TNI.

Graf 8.4: Tuje neposredne investicije med EU in Južno Korejo

Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

9 PRIMERJAVA TRGOVINSKIH OVIR EU IN JUŽNE KOREJE

9.1 CARINSKE STOPNJE

V EU zunanja carinska stopnja predstavlja enega od temeljnih instrumentov skupne trgovinske politike, za Južno Korejo pa carine predstavljajo enega najpomembnejših trgovinskih instrumentov ter tudi pomemben vir davčnih prihodkov države (STO 2012, 45). Zaradi poenostavitve primerjave ter dejstva, da je večina carinskih stopenj obeh partneric tipa *ad valorem*²³ (kar 99 % korejskih ter 89 % evropskih carin (STO 2011b; 35; STO 2012, 54)), v tem poglavju obravnavam samo to vrsto carin.

V Tabeli 9.1 so primerjalno prikazane številne značilnosti carinske strukture EU in Južne Koreje. Prvič, Koreja ima zavezujočih (*bound tariff rate*) 89,9 % tarifnih številk (*tariff lines*), medtem ko ima EU zavezujoče vse (100 %) tarifne številke, kar pomeni, da carinske stopnje ne smejo preseči stopnje, določene s klavzulo največjih ugodnosti. Drugič, povprečna carinska stopnja Južne Koreje (13,3 %) je enkrat višja od povprečne evropske stopnje (6,4 %). Še zlasti velika je razlika med carinskimi stopnjami za kmetijske izdelke, ki v EU dosežejo v povprečju 15,2 %, v Južni Koreji pa 55 %. Manjša je razlika v povprečni carinski stopnji za nekmetijske izdelke, in sicer 4,1 % v EU ter 6,6 % v Koreji. Nadalje, četrtnina tarifnih številk

²³ *Ad valorem* carine se obračunavajo kot odstotek carinske vrednosti uvoženega blaga.

Unije je brezcarinskih ter približno 9 % jih je t. i. nadležnih oz. nepokritih carin,²⁴ Koreja pa ima 1,7 % nepokritih carin ter 16,2 % brezcarinskih tarifnih številke. Najvišje povprečne carinske stopnje kmetijskih izdelkov za uvoz v Unijo veljajo za mlečne izdelke, sledi tobak, žive živali ter žito, v kategoriji neindustrijskih izdelkov pa za vozila (STO 2011b, 35–36). V Južni Koreji so najvišje carine za uvoz zelenjave ter med neindustrijskimi izdelki za obutev, pokrivala in tekstil (STO 2012, 54). Koreja je bolj protekcionistična kot EU, vsaj z vidika *ad valorem* carin, a ima manj ne-vrednostnih carin ter carinskih kvot kot Unija.

Tabela 9.1: Primerjava carinskih stopenj EU in Južne Koreje

carinske stopnje	EU 2011	Koreja 2012
zavezujoče tarifne številke (% vseh tarifnih številke)	100	89,9
povprečna carinska stopnja (%)	6,4	13,3
- za kmetijske proizvode po STO definiciji	15,2	55
- za neindustrijske izdelke po STO definiciji	4,1	6,6
brezcarinske tarifne številke (% vseh tarifnih številke)	25	16,2
carinske kvote (% vseh tarifnih številke)*	4,9	1,9
ne-vrednostne carine (% vseh tarifnih številke)	10,5	0,8
»nepokrite« carine (% vseh tarifnih številke)	8,8	1,7

* V podatek niso vključene kvote za uvoz riža in izdelkov iz riža.
Vir: STO (2011, 35); STO (2012, 54).

9.2 NECARINSKE OVIRE

V Južni Koreji je s kvotami omejen samo uvoz riža, uvozna dovoljenja pa služijo kot sredstvo za zaščito javne morale, zdravja ljudi, higiene, za zaščito okolja, živali in rastlin ter za zagotavljanje temeljnih nacionalnih varnostnih interesov (STO 2012, 45). Koreja že več kot deset let ni uporabila zaščitnih ukrepov, v zadnjem času pa se je močno zmanjšalo tudi število začetih protidampinških ukrepov (8 od leta 2008 za razliko od 47 postopkov v obdobju 2003–2007), ki so zadevali predvsem uvoz kemičnih izdelkov in nerjavečega jekla (prav tam, 65–66).

²⁴ Nadležne oz. nepokrite carine so tiste carinske stopnje, ki so tako nizke, da so stroški pobiranja carin večji od prihodkov, ki jih ustvarjajo. Termin se občasno uporablja tudi za carine, ki zaradi svoje minimalne višine nimajo protekcionističnega učinka (STO 2013).

Evropska unija uporablja uvozna dovoljenja iz podobnih razlogov kot Koreja (tj. varnost, tehnični, sanitarni in fitosanitarni ter okoljevarstveni razlogi) in predvsem za kmetijske izdelke. Namen količinskih omejitev Unije večinoma ni ekonomski, ampak predstavljajo način za implementacijo sankcij v okviru resolucij Združenih narodov ali mednarodnih pogodb oz. konvencij (STO 2011, 44). Uvozne kvote so sicer v veljavi zlasti za kmetijske izdelke ter tudi za nekatere izdelke iz jekla iz Rusije in Kazahstana ter določen tekstil iz Belorusije in Severne Koreje (prav tam, 43). V zadnjem času upada tudi število protidampinških postopkov in ukrepov, prav tako že od leta 2005 Unija ni uporabila zaščitnih ukrepov. Poleg navedenih uvoznih omejitev tako Koreja kot EU uporabljata tudi izvozne subvencije za kmetijske proizvode.

9.3 OVIRE V TRGOVINI S STORITVAMI

Primerjave različnih avtorjev (Findlay in Warren 2000; Copenhagen Economics in Francois 2007; Decreux, Milner in Péridy 2010) kažejo, da so na splošno ovire Južne Koreje v trgovini s storitvami višje kot evropske, to pa še zlasti drži za bančne oz. finančne storitve, telekomunikacije, pomorski promet in računovodske storitve. Zaščita storitvenega sektorja vključuje raznovrstne ovire, in sicer kvote ter licence; prisotnost monopolov na trgu, ki onemogočajo vstop tujim ponudnikom storitev; omejitve tujih lastništev (*foreign ownership ceilings*); regulatorne razlike med državami; prav tako pa oviro predstavlja tudi velikost storitvenih podjetij, ki si v primeru svoje majhnosti ne morejo privoščiti dodatnih stroškov delovanja v tujini (Decreux, Milner in Péridy 2010, 37).

Večja zaprtost korejskega storitvenega sektorja, ki je tudi razlog za nižjo produktivnost storitev v primerjavi z industrijo, je predvsem posledica prevlade podjetij v državni lasti ali celo monopolov ter obsežnih regulatornih zahtev (tudi v zvezi s TNI) (STO 2012, 111). To še zlasti velja za finančne, telekomunikacijske in transportne storitve. Omejitev tujega lastništva je značilna za telekomunikacije, zračni promet ter obalno plovbo, prepovedano pa je tuje lastništvo radijskih in televizijskih postaj (prav tam). Liberalizacija storitev je v zadnjem času potekala samo v okviru bilateralnih prostotrgovinskih sporazumov, medtem ko splošne ovire ostajajo na ravni zavez GATS.

Temeljni ukrep za liberalizacijo storitev in s tem povečanje konkurence znotraj EU je direktiva o storitvah na notranjem trgu,²⁵ ki je države članice zavezala, da naj bi do konca leta 2009 odpravile vse obstoječe administrativne in regulativne ovire in s tem omogočile enostavnejše čezmejno opravljanje storitev.²⁶ Tako se je v nekaterih sektorjih (telekomunikacije, transport, poštne in finančne storitve) v zadnjih letih močno zmanjšalo državno lastništvo, po drugi strani pa ostajajo storitve, ki niso podvržene pravilom notranjega trga in so še vedno močno regulirane in zaščitene s strani držav članic (npr. turizem, zaposlovanje, zdravstveno in socialno varstvo, šolstvo) (Decreux, Milner in Péridy 2010, 38). Trgovanje EU s storitvami s tretjimi državami temelji na obvezah iz GATS ter specifičnih določil posameznih preferencialnih trgovinskih sporazumov.

10 PRAVILA O POREKLU BLAGA

Zaradi potencialnega učinka upogibanja trgovine so pravila o poreklu blaga sestavni del prostotrgovinskih sporazumov. Poreklo, ki določa t. i. ekonomsko državljanstvo proizvoda, je ob carinski stopnji in carinski vrednosti ena od temeljnih podlag, ki določa višino plačila uvoznih dajatev. Estevadeordal in Suominen (2006, 71) jih razumeta kot osrednji instrument, ki uravnava dostop na določen trg pod preferencialnimi pogoji. Posebna obravnava pravil o poreklu blaga je relevantna, saj lahko poleg preprečevanja upogibanja trgovine, ta pravila služijo tudi bolj politično-ekonomskim ciljem in v skrajnem primeru izničijo ugodnosti carinske liberalizacije trgovine.²⁷

Države ločijo med nepreferencialnimi in preferencialnimi pravili o poreklu, njihova uporaba pa je odvisna od posameznega trgovinskega sporazuma. To še zlasti velja za Korejo, ki nima vzpostavljenih splošnih pravil na tem področju (razen uporabe načel »v celoti pridobljeno oz. proizvedeno« ter »znatno predelano«), ampak so specifično določena v vsakem sporazumu posebej, kar prispeva k precejšnji kompleksnosti carinskega sistema (STO 2012, 59). Po drugi strani ima EU veliko bolj uniformiran pristop do pravil o poreklu blaga. Pravna podlaga za

---

²⁵ Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu.

²⁶ Poudariti je potrebno, da v primeru storitvene direktive ne gre za harmonizacijo nacionalnih zakonodaj, ampak za odpravo ovir pri ustanavljanju podjetij in opravljanju storitev v drugih državah članicah.

²⁷ Za več o morebitni protekcionistični naravi pravil o poreklu blaga glej npr. Krueger 1993; Krishna in Krueger 1995; Falvey in Reed 2000.

nepreferencialna pravila je določena v carinskem zakoniku²⁸ in v uredbi za izvajanje carinskega zakonika,²⁹ preferencialno poreklo blaga, ki omogoča uvoz blaga po nižani ali ničelni carinski stopnji, pa je opredeljeno v okviru posameznih sporazumov (navadno v obliki protokolov k sporazumu) ali avtonomnih trgovinskih aranžmajev EU. Z vzajemnim priznavanjem porekla oz. z identičnimi pravili o poreklu blaga se vzpostavi med državama partnericama t. i. bilateralna kumulacija.³⁰ A ker so države navadno članice številnih prekrivajočih se trgovinskih sporazumov oz. oblik ekonomske integracije, ki zanje pomenijo različne, tudi nasprotujoče si obveznosti, predpise in predvsem konfliktna pravila o poreklu blaga, se pojavi učinek, ki ga je Jagdish Bhagwati poimenoval učinek »sklede špagetov«. Preferencialni trgovinski sporazumi, ki se prepletajo kot špageti, lahko vodijo v diskriminatorno trgovinsko politiko, saj ustvarjajo mnogo različnih carinskih stopenj, temelječih na arbitrarno določenem poreklu polizdelkov oz. izdelkov (Bhagwati, Greenway in Panagariya 1998, 1139). Sistemski učinki pravil o poreklu so tako povečevanje transakcijskih stroškov in zmanjševanje ekonomske učinkovitost proizvodnih omrežij ter krepitev protekcionizma. EU je zato, da bi preprečila omenjene učinke, vzpostavila sistem panevropsko-mediteranske diagonalne kumulacije, ki dovoljuje uporabo surovin in materialov s poreklom iz tistih držav, ki so sklenile medsebojne sporazume o prosti trgovini in enotne protokole o poreklu blaga.

11 PROSTOTRGOVINSKI SPORAZUM MED EU IN JUŽNO KOREJO

11.1 PROCES POGAJANJ

Aprila 2007 je Svet EU pooblastil Evropsko komisijo za pogajanja o prostotrgovinskem sporazumu z Južno Korejo ter z ASEAN in Indijo, vendar so pogovori s Korejo napredovali hitreje kot s preostalima partnericama. Uradna pogajanja med EU in Južno Korejo so se pričela 6. maja 2007 in po osmih krogih sta partnerici 15. oktobra 2009 parafirali in 6. oktobra 2010 podpisali prostotrgovinski sporazum (Republic of Korea, Ministry of Foreign Affairs and Trade 2012). Pogajanja so potekala skladno z ustaljeno prakso EU, in sicer s stalnim posvetovanjem in obveščanjem predstavnikov držav članic v okviru Odbora za trgovino, prav

---

²⁸ Členi 22–26 Uredbe Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku skupnost.

²⁹ Členi 35–65 Uredbe Komisije (EGS) št. 2454/93 z dne 2. julija 1993 o določbah za izvajanje Uredbe Sveta (EGS št. 2913/92) o carinskem zakoniku skupnosti.

³⁰ Kumulacija je pojem, ki se uporablja za opis sistema, ki omogoča izdelkom s poreklom iz države A, da se nadalje obdelajo ali dodajo izdelkom s poreklom iz države B, kot da bi bili po poreklu iz države B. Tako ima končni izdelek poreklo države B.

tako je Komisija o pogajanjih pogosto obveščala Evropski parlament ter z vsebinskega vidika upoštevala usmeritve njegove resolucije o trgovinskih in gospodarskih odnosih s Korejo,³¹ saj je bil to prvi sporazum, h kateremu je moral v skladu z novo zakonodajo privolitev podati tudi parlament. Privolitev je bila sprejeta 17. februarja 2011, zatem je 28. aprila 2011 Odbor za zunanje zadeve, trgovino in združitev korejskega državnega zbora potrdil ratifikacijski zakon o prostotrgovinskem sporazumu med EU in Južno Korejo, ki je bil nato v državnem zboru sprejet 4. maja 2011. Sporazum se začasno uporablja od 1. julija 2011, v veljavo pa bo stopil, ko bodo vse države članice EU sporazum ratificirale še na nacionalni ravni.

11.2 STRUKTURA SPORAZUMA

Sporazum je sestavljen iz 15 poglavij s številnimi aneksi in prilogami ter iz treh protokolov in štirih dogovorov. Kot navaja Brown (2011, 299), se struktura prostotrgovinskega sporazuma med EU in Južno Korejo razlikuje od preostalih sporazumov Unije v tem, da ta nima zaporednega številčenja, ampak je razdeljen na poglavja in da priloge pripadajo poglavjem in ne sporazumu kot celoti. Vsebinsko lahko poglavja razdelimo na štiri dele, in sicer poglavja 2–6 obravnavajo trgovino z blagom (dostop do trga, tehnične omejitve, zaščitni ukrepi, sanitarna in fitosanitarna določila, carinsko sodelovanje in spodbujanje trgovine); v 7. poglavju je določena podlaga za trgovino s storitvami; poglavja 8–13 obravnavajo na trgovino vezana pravila glede mobilnosti kapitala, javnih razpisov, pravic intelektualne lastnine, konkurence, transparentnosti in trajnostnega razvoja. Zadnji dve poglavji se nanašata na institucionalni okvir sporazuma ter splošne določbe, izmed katerih je najpomembnejše določilo o vzpostavitvi mehanizma za reševanje sporov. Kot je razvidno že iz grobe strukture sporazuma, ta bistveno presega klasične trgovinske sporazume, ki v duhu XXIV. člena GATT in V. člena GATS zgolj odpravljajo carinske dajatve in omejitve v trgovini z blagom ter storitvami, saj močno razširja vsebinski obseg sporazuma ter uvaja tudi spremembe v nacionalna regulativna okolja in tako pomeni pomemben korak naprej v razvoju prostotrgovinskih praks obeh partneric (Brown 2011, 300). V nadaljevanju sledi pregled temeljnih določil iz posameznih vsebinskih sklopov sporazuma.

11.3 VSEBINA SPORAZUMA

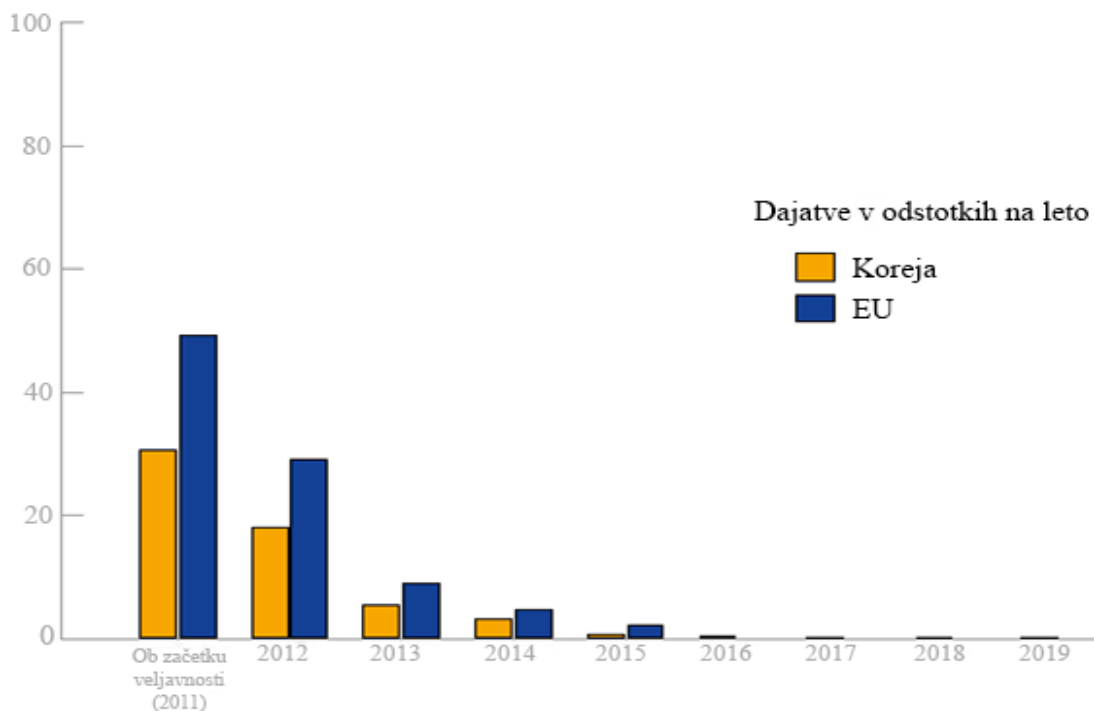
Sporazum med EU in Južno Korejo tako kot vsi klasični prostotrgovinski sporazumi in kot zahteva GATT z odpravo carinskih in necarinskih ovir liberalizira bolj ali manj vso menjavo

---

³¹ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. decembra 2007 o trgovinskih in gospodarskih odnosih s Korejo (2007/2186(INI)).

med partnericama. Carine bodo sicer odpravljene v prehodnem obdobju, vendar pa je bila večina carin na blago odpravljenih že z dnem veljavnosti sporazuma (Graf 11.1). V prvih petih letih izvajanja sporazuma bosta EU in Koreja odpravili 98,7 % tržne vrednosti vseh dajatev na industrijske in kmetijske proizvode (Evropska komisija 2010, 1). Za manjše število zelo občutljivih kmetijskih in ribiških proizvodov bodo prehodna obdobja daljša od sedmih let, riž in nekateri drugi kmetijski proizvodi, ki sicer ne predstavljajo pomembnega deleža v evropskem izvozu, pa so iz sporazuma izvzeti. Do izteka implementacijskega obdobja, tj. do leta 2031, bodo popolnoma odpravljene carine za 99,5 % vseh evropskih in korejskih carinskih števil oz. kar 99,9 % vrednosti menjave med partnericama bo potekalo na brezcarinski osnovi (STO 2012, 34).

Graf 11.1: Načrt znižanja in odprave carin med EU in Južno Korejo

Vir: Evropska komisija (2011b, 4).

Sporazum vsebuje tudi temeljna določila STO glede necarinskih ovir, poleg tega pa v prilogi k poglavju 2 kot novost prinaša posebne zaveze za odpravo in preprečevanje pojava necarinskih ovir v določenih sektorjih – avtomobilski, kemični in farmacevtski sektor ter sektor elektronike. Na splošno se ti sektorski aneksi osredotočajo na zagotavljanje uporabe mednarodnih standardov oz. na priznavanje evropskih standardov v Koreji ter na večjo transparentnost pri določanju cen (Brown 2011, 301). Sporazum vzpostavlja tudi okvir za sodelovanje partneric na področju tehničnih omejitev ter sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov,

prav tako z namenom sodelovanja carinskih oblasti in spodbujanja trgovine ustanavlja skupni carinski odbor.

Osrednje določilo v zvezi z ukrepi trgovinske zaščite je možnost uveljavitve bilateralnega zaščitnega ukrepa (*bilateral safeguards*), ki v primeru, da povečan uvoz, ki je posledica trgovinske liberalizacije, povzroči ali bi lahko povzročil resno škodo domačemu gospodarstvu, dovoljuje prizadeti strani, da začasno ustavi nadaljnjo liberalizacijo, določeno v sporazumu, ali da vzpostavi carinske dajatve v skladu s klavzulo največjih ugodnosti, vendar je ta ukrep možen samo do zaključka procesa odprave carin oz. do konca prehodnega obdobja, ko morajo biti izpolnjene zaveze iz sporazuma.

Ambicioznost sporazuma med EU in Korejo se kaže tudi v daljnosežni liberalizaciji trgovine s storitvami in vključitvi liberalizacije investicij (ustanavljanja) tako v storitvenem kot nestoritvenem sektorju. Sporazum vsebuje obsežen regulativen okvir, ki določa splošna pravila trgovine s storitvami ter natančna določila za specifične sektorje. Zlasti pomembne so določbe glede čezmejnega opravljanja storitev za podjetja, ki nimajo podružnice v Koreji. Izvajanje sporazuma vključuje različne sektorje – npr. računalniške, poštne in kurirske storitve, telekomunikacije, transportne storitve, gradbeništvo in inženirstvo, elektronsko poslovanje, finančne in pravne storitve ter druge poslovne storitve. Avdiovizualne storitve so izključene iz sporazuma, kulturno sodelovanje pa je opredeljeno v posebnem protokolu. Koreja se je zavezala, da bo liberalizirala dostop na trg za več kot 100 sektorjev (Evropska komisija 2011b, 16).

Za poglavja, ki opredeljujejo s trgovino povezana področja, lahko na splošno rečemo, da povzemajo in nadgrajujejo mednarodna pravila, na katera sta obe partnerici že pristali v okviru različnih sporazumov STO, OZN, ILO, okoljskih konvencij in podobno. Tako prostotrgovinski sporazum razširja zaveze iz Sporazuma o javnih naročilih STO tudi na področje koncesij EU za javne gradnje ter na naročila »zgradi-upravljaj-prenesi« (*Built-Operate-Transfer*) v Koreji; z obsežnimi določili o avtorskih pravicah, dizajnu ter geografskem poreklu dopolnjuje in nadgrajuje Sporazum TRIPS; v poglavju o konkurenci omejuje določene državne subvencije, prepoveduje in kaznuje prakse izkrivljanja konkurence, kot so karteli, prepoveduje tudi zlorabe dominantnega položaja ter združitve, ki zmanjšujejo konkurenco na trgu, ob tem pa je potrebno poudariti, da določila o varstvu konkurence veljajo tudi za državna podjetja. Nadalje sporazum daje možnost podajanja mnenj in pridobivanja

informacij o nacionalnih predpisih ter tako povečuje transparentnost ekonomskih okolij; prav tako spodbuja dialog in nove zaveze partneric na področju okolja in delavskih standardov; po vzoru modela STO vzpostavlja tudi skupni mehanizem za reševanje sporov s hitrejšimi postopki razreševanja in dodatno pristojnostjo na področju necarinskih ovir.

Zadnje poglavje ustanavlja institucije za upravljanje sporazuma³² in na njihovo čelo postavlja Odbor za trgovino pod vodstvom korejskega ministra za trgovino ter evropskega komisarja za trgovino (Evropska komisija 2010, 11). Prav tako določa, da prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo spada v širši okvir bilateralnih odnosov, opredeljenih v Okvirnem sporazumu o trgovini in sodelovanju iz leta 2001.³³

K sporazumu spadajo tudi trije protokoli, in sicer protokol, ki opredeljuje pravila o poreklu blaga, protokol o vzajemni administrativni podpori in carinskih zadevah ter protokol o kulturnem sodelovanju. Protokol o pravilih o poreklu blaga definira izdelke s poreklom oz. kriterije za priznavanje statusa preferencialnega porekla, načela teritorialnosti, določila o povračilu dajatev (*duty drawback*), dokazila o poreklu blaga in vsebuje dogovor o administrativnem sodelovanju. Poreklo iz EU oz. Južne Koreje je priznano blagu, ki je v celoti pridobljeno³⁴ ali zadosti predelano v EU ali Koreji. Merila za določanje zadostne pridelave so navedena v pravilih za posamezne izdelke. Na splošno med pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, spadajo: sprememba tarifne številke ali dodana vrednost (npr. pri avtomobilih vrednost uvoženega materiala ne sme presegati 45 %) ali posebni postopki (npr. za oblačila to pomeni predenje in pletenje) ali kombinacija omenjenih pravil (Evropska komisija 2011b, 6). Natančen seznam vseh del in predelav, ki jih je potrebno opraviti na materialih brez porekla, da lahko izdelek po proizvodnji pridobi poreklo iz EU oz. Koreje, se za vsak izdelek posebej nahaja v aneksu II k protokolu. Blago pridobi preferencialno poreklo tudi, če je proizvedeno v pogojih kumulacije, prav tako mora predelava, ki se izvaja v EU ali Koreji, presegati

---

³² Te institucije so: šest specializiranih odborov, in sicer za trgovino z blagom; za sanitarne in fitosanitarne ukrepe; carinski odbor; odbor za trgovino s storitvami, ustanavljanje in elektronsko trgovanje; za trgovino in trajnostni razvoj; za zunanje procesne cone (*outward processing zones*) na korejskem polotoku, ter sedem delovnih skupin, in sicer za motorna vozila in njihove dele; za farmacevtske izdelke in medicinske naprave; za kemične izdelke; za sodelovanje na področju ukrepov trgovinske zaščite; za vzajemno priznavanje dogovorov s področja storitev; za javna naročila; za geografska porekla.

³³ Okvirni sporazum o trgovini in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami in Republiko Korejo. Uradni list Evropske skupnosti L 90, št. 44 (30. marec 2001).

³⁴ Kriterij »v celoti pridobljeno ali izdelano blago« se uporablja, ko se pri izdelavi določenega izdelka ne uporabljajo materiali iz tretjih držav. V to kategorijo spadajo npr. rastline, v EU oz. Koreji izvaljene ali skotene in vzrejene živali, ribe, ulovljene v teritorialnih vodah ali 12 milj za mejo s plovilom, ki se šteje kot korejsko ali evropsko, mineralni izdelki, pridobljeni v EU ali Koreji, itd.

najnужnejše delovne operacije, transport blaga pa mora potekati neposredno iz EU v Korejo ali obratno, a protokol dovoljuje tudi določene izjeme. Za razliko od drugih prostotrgovinskih sporazumov lahko izjavo o poreklu, ki je poleg izpolnjevanja prej navedenih kriterijev nujna za priznavanje porekla, pridobijo samo »pooblaščen izvozniki«. Prostotrgovinski sporazum med EU in Korejo dovoljuje tudi povračilo dajatev, ki so bile plačane ob uvozu materialov v EU ali Korejo, ko se ti materiali kot sestavni deli izdelkov izvažajo. Če bi to določilo vodilo k pretiranemu povečanju pridobivanja tujih materialov, se lahko v skladu s sporazumom po petih letih njegove veljavnosti povračilo dajatev omeji na največ 5 %.

Namen tega poglavja je bil prikazati glavne poudarke sporazuma in predvsem tiste elemente, ki v skladu z novo strategijo Unije presegajo vse predhodno dogovorjene prostotrgovinske sporazume in mu dajejo t. i. STO+ in GATS+ značaj. Sporazum presega na multilateralni ravni dogovorjene zaveze liberalizacije trgovine in hkrati s specifičnim mehanizmom reševanja sporov zagotavlja njihovo uveljavitev. Zlasti odprava nekarinskih ter administrativnih ovir je ključna za doseg pričakovanih učinkov sporazuma, ki so podrobno predstavljeni v naslednjem poglavju.

12 PRIMERJAVA EMPIRIČNIH ŠTUDIJ

Pred in po začetku pogajanj med EU in Južno Korejo o sklenitvi prostotrgovinskega sporazuma so različni avtorji pripravili več empiričnih študij o njegovih potencialnih učinkih. Leta 2005 je Korejski inštitut za mednarodno ekonomsko politiko³⁵ objavil analizo ekonomskih učinkov ter političnih implikacij za korejsko gospodarstvo avtorjev Heungchong Kima, Chang Soo Leeja, Gyun Tae Kima, Jun Gu Ganga and Sun Chan Parka (KIEP študija), leta 2007 sta po naročilu Evropske komisije poročilo pripravila svetovalno podjetje Copenhagen Economics ter profesor J. F. Francois (Kopenhagenska študija), leta 2008 pa je konzorcij svetovalnih podjetij (IBM Consulting, DMI Associates, Ticon Development Consulting in TCA Financial) objavil analizo trajnostnega vpliva (*Sustainability Impact Assessment*) prostotrgovinskega sporazuma med EU in Južno Korejo (SIA študija³⁶). Nadgradnjo in dopolnitev obstoječih kvantitativnih študij predstavlja analiza Yvana Decreuxa, Chrisa Milnerja in Nicolasa Péridya (CEPII/ATLASS študija) iz leta 2010. V nadaljevanju sledi primerjava metodologij (uporabljenih modelov in predpostavk, podatkov, scenarijev) ter rezultatov posameznih študij.

12.1 METODOLOŠKI OKVIR ŠTUDIJ

Vse študije so uporabile CGE model, vendar različne verzije oz. modifikacije. KIEP, Kopenhagenska ter SIA študija so v osnovi uporabile standardni GTAP model,³⁷ CEPII/ATLASS študija pa model MIRAGE, ki temelji na nepopolni konkurenci, vertikalni in horizontalni diferenciaciji proizvodov ter upošteva tudi TNI in dinamično strukturo. Kopenhagenska dopolnitev standardnega GTAP modela vključuje monopolistično konkurenco ter eksterne in interne ekonomije obsega za nekatere sektorje,³⁸ KIEP študija pa uporabi dva različna modela – standardni statični GTAP model, ki načeloma napoveduje

---

³⁵ Ker je KIEP študija dostopna samo v korejskem jeziku, podatke potrebne za primerjavo z ostalimi študijami črpam iz povzetka študije (*executive summary*) ter sekundarnih virov: Copenhagen Economics in Francois (2007), Decreux, Milner in Péridy (2010), Generalni direktorat za zunanje politike Unije (2010), Guerin idr. (2007).

³⁶ SIA študija je pomembno vezana na Kopenhagensko študijo, saj je njen glavni namen po eni strani ponoviti in na ta način preveriti rezultate simulacij že izvedene študije ter po drugi strani poskusiti razumeti vpliv posameznih uporabljenih parametrov na končne rezultate. Dodatno želi študijo nadgraditi z uporabo nekaterih spremenjenih parametrov v standardnem GTAP modelu.

³⁷ Standardni GTAP model je globalni, večregijski in večsektorski statični CGE model, ki predpostavlja popolno konkurenco ter konstantne donose, bilateralna trgovina pa poteka na podlagi Armingtonove predpostavke.

³⁸ Posamezni sektorji so razdeljeni v tri kategorije: (1) sektorji za katere veljajo standardne predpostavke (popolna konkurenca, Armingtonova menjava), (2) sektorji z monopolistično konkurenco Chamberlinovega tipa in z Bertrandovim obnašanjem ter (3) sektorji z naraščajočimi donosi.

kratkoročne učinke ter dinamični model z možnostjo akumulacije kapitala, ki zajema dolgoročne učinke.

Podatke črpajo iz globalne baze podatkov GTAP 6 in kot osnovno leto prevzemajo leto 2001, razen CEPII/ATLASS študije, ki izhaja iz leta 2004. V Kopenhagenski študiji so podatki iz prvotnih 87 regij in 57 sektorjev iz baze združeni v 35 regij in 36 sektorjev, v KIEP študiji v 11 regij in 15 sektorjev, s tem da študija ločuje tudi med novimi (EU 10) in starimi članicami (EU 15), CEPII/ATLASS študija uporablja 14 regij in 26 sektorjev, SIA študija pa analizira dva nabora podatkov – prvi je identičen bazi GTAP, v drugem naboru pa so podatki razdeljeni v štiri temeljne sektorje. Z analizo dveh različnih nizov podatkov so avtorji želeli preveriti vpliv združevanja podatkov na rezultate študije in ugotovili, da agregacija nanje nima statistično značilnega vpliva.

Poleg različnih regionalnih in sektorskih agregacij, ki jih uporabljajo študije, se osnovni scenarij (*baseline*), s katerim avtorji primerjajo rezultate posameznih specifičnih variacij scenarijev, lahko razlikujejo tudi glede na vključitev nekaterih predvidenih ali že obstoječih značilnosti zunanjega okolja, ki so se zgodile po letu 2001 in se zato ne odražajo v podatkih baze GTAP. Tako Kopenhagenska študija upošteva vstop Kitajske v STO ter prenehanje veljavnosti Sporazuma o tekstilu in oblačilih, predvideva pa tudi uspešen zaključek Doha kroga multilateralnih trgovinskih pogajanj ter sklenitev in istočasni začetek veljave vseh sedmih prostotrgovinskih sporazumov Južne Koreje z ZDA, Kanado, Kitajsko, Indijo, Japonsko, ASEAN in EFTA. Enak osnovni scenarij je uporabila tudi SIA študija, medtem ko KIEP študija razen lastne agregacije ne predvideva drugih elementov v osnovnem scenariju. Študija CEPII/ATLASS je najnovejša, prav tako pa uporablja tudi kasnejše izhodiščno leto podatkov, kar se odraža v značilnostih, vključenih v osnovni scenarij. Ta ima dve različici – prva ne predvideva zaključka Doha kroga pogajanj, upošteva samo že veljavne prostotrgovinske sporazume, ki sta jih sklenili EU in Južna Koreja ter predvideva, da sporazumi, ki so v fazi pogajanj, ne bodo sprejeti, prav tako pa predvideva možnost 50-odstotnega povečanja ocenjene korejske zaščite storitvenega sektorja.³⁹ Druga različica osnovnega scenarija, ki so jo uporabili avtorji CEPII/ATLASS študije, upošteva uspešen zaključek Doha kroga, ki bi prinesel standardno multilateralno liberalizacijo trgovine in

---

³⁹ Ta predpostavka izhaja iz dejstva, da je trenutna zaščita storitvenega sektorja nižja oz. liberalnejša od zahtev GATS, kar bi Koreji potencialno omogočalo, da v primeru neuspelega dogovora o prostotrgovinskem sporazumu z EU omejitve v menjavi z Unijo dvigne na raven zavez GATS.

storitev, prav tako pa vključuje prostotrgovinske sporazume, ki večinoma še niso v veljavi oz. so še v fazi pogajanj (Koreja-ZDA, Koreja-Kanada, EU-Indija, EU-Singapur, EU-Kanada) ter predpostavlja 25-odstotno zvišanje zaščite korejskega storitvenega sektorja.

Vse študije razen CEPII/ATLASS so analizirale ekonomske učinke prostotrgovinskega sporazuma s tremi različnimi scenarijev, ki predvidevajo različne stopnje liberalizacije trgovine med EU in Južno Korejo. Tako scenarij št. 1 KIEP študije vsebuje popolno odpravo carin za kmetijski sektor in predelovalne dejavnosti; scenarij št. 2 predvideva popolno odpravo carin za kmetijski in predelovalni sektor ter 50-odstotno zmanjšanje ovir v trgovini s storitvami; scenarij št. 3 pa analizira učinke popolne odprave carin za izdelke predelovalnih dejavnosti, 50-odstotno odpravo carin za kmetijski sektor ter 50-odstotno zmanjšanje ovir za storitveni sektor. Nadalje, en scenarij Kopenhagenske študije predvideva popoln prostotrgovinski sporazum, ki v celoti odpravlja carinske ovire za industrijske in kmetijske izdelke, popolnoma liberalizira trgovino s storitvami ter vzpostavi ukrepe za spodbujanje trgovine (*trade facilitation*), ki znižajo stroške trgovine za 1 % vrednosti trgovinske menjave. Preostala dva scenarija predpostavljata popolno liberalizacijo trgovine za proizvode predelovalnih dejavnosti, 40-odstotno zmanjšanje carinskih ovir za kmetijski sektor, prav tako ne predvidevata ukrepov za spodbujanje trgovine, razlikujeta pa se v stopnji liberalizacije trgovine s storitvami. En scenarij tako zniža ovire za 25 %, drugi pa za 50 %. Enake scenarije je uporabila tudi SIA študija.

Ker je CEPII/ATLASS študija nastala v času, ko je že bila znana vsebina sporazuma med EU in Južno Korejo, so avtorji študije uporabili samo en scenarij, ki je kar se da podoben uradno predvidenemu poteku liberalizacije trgovine med partnericama. Tako se študija od preostalih razlikuje v tem, da en sam scenarij testira glede na dva različna osnovna scenarija, ki sta že bila predhodno opisana, prav tako pa pomembno razliko predstavlja tudi poudarek na necarinskih ovirah za posamezne sektorje. Glede odprave carinskih ovir scenarij dosledno sledi uradnemu načrtu, glede necarinskih ovir pa za različne sektorje predvideva različne stopnje liberalizacije. Za avtomobilski sektor upošteva postopno odpravo ovir v Koreji (60-odstotno znižanje ob začetku veljave sporazuma ter 20-odstotno znižanje v naslednjih 5 letih), za sektor potrošne elektronike (*consumer electronics*) ter farmacijo predvideva 80- oz. 50-odstotno znižanje korejskih ovir v roku petih let ter 20-odstotno znižanje tako evropskih kot korejskih necarinskih ovir za preostale industrijske sektorje. Korejska liberalizacija storitev se v scenariju nanaša predvsem na telekomunikacijske in finančne storitve (10-odstotno znižanje

ovir v roku dveh let) ter poslovne storitve (10-odstotno znižanje ovir v desetih letih), medtem ko ostali storitveni sektorji ohranijo obstoječo stopnjo zaščite. Scenarij podobno kot ostale študije ne predvideva ukrepov za spodbujanje trgovine. V Tabeli 12.1 so prikazane omenjene značilnosti metodoloških okvirov posameznih študij.

Tabela 12.1: Primerjava metodologij posameznih empiričnih študij

študija	Kopenhagenska študija	KIEP	SIA	CEPII/ATLASS
kvantitativno orodje	CGE model	CGE model	CGE model	CGE model
vrsta modela	standardni GTAP	standardni GTAP	standardni GTAP	MIRAGE
dopolnitve modela	monopolistična konkurenca in ekonomije obsega za nekatere sektorje	2 modela – standardni in dinamični model z akumulacijo kapitala	/	/
baza podatkov in izhodiščno leto	GTAP 6, leto 2001	GTAP 6, leto 2001	GTAP 6, leto 2001	GTAP 6, leto 2004
združevanje podatkov	35 regij in 36 sektorjev	11 regij in 15 sektorjev	2 bazi: osnovna GTAP in agregacija s 4 sektorji	14 regij in 26 sektorjev
osnovni scenarij	zaključek Dohe, 7 novih sporazumov, vstop Kitajske v STO, prenehanje Sporazuma o tekstilu in oblačilih	/	enak kot v Kopenhagenski študiji	2 scenarija: (1) brez Dohe, samo veljavni sporazumi, 50 % ↑ korejskih ovir za S; (2) Doha, sporazumi v fazi pogajanj, 25 % ↑ korejskih ovir za S
scenariji za analizo	3	3	3	1
scenarij št. 1	100 % za P, 40 % za K, 25 % za S	100 % za P in K	enak kot v Kopenhagenski študiji	<u>carine:</u> kot v uradnem sporazumu; <u>necarinske ovire:</u> avto. (60 %, t=0; 20 %, t=5); elektronika (80 % v 5 letih), farmacija (50 %, t=0), druge ind. (20 %); <u>storitve:</u> telek. in fin. (10 %, t=2), poslovne (10 %, t=10)
scenarij št. 2	100 % za P, 40 % za K, 50 % za S	100 % za P in K, 50 % za S	enak kot v Kopenhagenski študiji	
scenarij št. 3	100 % za P, K in S, znižanje stroškov trgovine v vrednosti 1 % menjave	100 % za P, 50 % za K in S	enak kot v Kopenhagenski študiji	

* P = predelovalne dejavnosti, K = kmetijski sektor, S = storitve, t = število let po uveljavitvi sporazuma.

Na rezultate empiričnega modeliranja poleg navedenih elementov pomembno vplivajo tudi privzete vrednosti Armingtonovih elastičnosti, ki določajo raven substitucije in povpraševanja med podobnimi izdelki, proizvedenimi v različnih državah. Kot navaja Zhang (2006, v), je njihov vpliv še zlasti pomemben, kadar simuliramo liberalizacijo trgovine na primeru številnih nizkih carinskih stopenj. Na splošno KIEP študija uporablja najnižje elastičnosti,

Kopenhagenska študija pa najvišje. SIA študija je izvedla dve simulaciji, in sicer eno z uporabo enakih elastičnosti substitucije kot so predvidene v standardnem GTAP modelu, eno pa z znižanimi vrednostmi elastičnosti iz Kopenhagenske študije, kar predstavlja tudi glavno modifikacijo ter test rezultatov te študije. Vrednosti Armingtonovih elastičnosti v CEPII/ATLASS študiji so višje kot v KIEP študiji, a nižje kot v Kopenhagenski.

Pomemben parameter predstavlja tudi način kvantificiranja necarinskih ovir ter ovir v trgovini s storitvami, ki so navadno izražene kot ekvivalent *ad valorem* carin. KIEP študija ovire v storitveni menjavi pretvori v carinske ekvivalente s pomočjo Hoekmanovega indeksa, Kopenhagenska in SIA študija jih ocenita s pomočjo poenostavljenega gravitacijskega modela, tako da vsaka razlika v uvozu, ki je ni mogoče pojasniti s spremenljivkami v modelu, predstavlja carinsko oviro, njena vrednost pa je izračunana na podlagi kombinacije GTAP elastičnosti substitucije in rezultatov gravitacijskega modela. Gravitacijski model za oceno ovir v trgovini s storitvami uporabi tudi CEPII/ATLASS študija, ki se zanaša na oceno fiksnih učinkov koeficientov gravitacijskega modela. Necarinske ovire v modelu simulira samo CEPII/ATLASS študija. Ekvivalente carinam izračuna v dveh korakih – najprej kvantificira vpliv necarinskih ovir na uvoz, nato pa ga s pomočjo elastičnosti uvoznega povpraševanja pretvori v cenovne učinke.

12.2 REZULTATI

Vse študije niso analizirale vpliva prostotrgovinskega sporazuma na popolnoma enake makroekonomske kazalnike, zato primerjalno predstavim samo rezultate vseh štirih študij glede spremembe BDP, med trgovinskimi učinki primerjam rezultate sprememb obsega izvoza, tri študije pa omogočajo tudi primerjavo vpliva sporazuma na plače zaposlenih. Za tem sledi podrobnejši pregled posameznih rezultatov na sektorski ravni. Poudariti je potrebno, da rezultati predstavljajo spremembo glede na osnovni scenarij študij in služijo kot okvirna napoved oz. smer pričakovanih sprememb makroekonomskih razmer v posameznih partnericah in jih ne gre razumeti dobesedno.

Spremembe BDP kot posledica liberalizacije trgovine med EU in Južno Korejo se ne razlikujejo samo med študijami, ampak tudi med posameznimi scenariji znotraj študij (Tabela 12.2). Tako Kopenhagenska študija predvideva zvišanje BDP Unije od 0,1 % do 0,3 % oz. od 0,6 % do 1,6 % za Korejo. Rezultati KIEP statičnega modela kažejo na zvišanje evropskega BDP do 0,09 % ter korejskega do 2,02 %, dinamični model, ki ocenjuje dolgoročne učinke, pa

predvideva malenkost večje spremembe, in sicer do 0,15 % za EU ter do 3,08 % za Korejo. SIA študija v poročilu nudi podatke samo za scenarij popolne liberalizacije trgovine, ki napoveduje 0,01-odstoten dvig BDP EU ter 0,15-odstotno zvišanje korejskega BDP. Rezultati CEP/ATLASS študije kažejo dvig evropskega BDP glede na prvi osnovni scenarij za 0,07 % in dvig korejskega za 0,84 %, sprememba glede na drugi osnovni scenarij pa je 0,8 % za EU ter 0,46 % za Korejo.

Tabela 12.2: Primerjava rezultatov študij glede spremembe BDP (v %)

sprememba BDP (%)	EU			Koreja		
	I	II	III	I	II	III
Kopenhagenska	0,1	0,1	0,3	0,6	0,8	1,6
KIEP* - statični model	0,00–0,04	0,04–0,07	0,01–0,09	0,64	1,97	2,02
KIEP - dinamični model	0,02–0,05	0,09–0,16	0,07–0,15	1,08	3,04	3,08
SIA			0,01			0,15
CEP/ATLASS	0,07	0,08		0,84	0,46	

*Ker KIEP študija razlikuje med starimi (EU 15) in novimi članicami (EU 10) ter tudi med posameznimi državami članicami, so rezultati predstavljeni v razponu, ki predstavljajo najnižjo in najvišjo spremembo za posamezno državo ali skupino držav. Enako velja tudi za rezultate predstavljene v Tabeli 12.3.

Vir: Lasten prikaz na podlagi navedenih študij.

Rezultati vseh analiziranih scenarijev obema partnericama napovedujejo pozitiven vpliv na BDP, ki pa naj bi bil za Korejo nekoliko večji kot za EU, kjer naj bi bil učinek pravzaprav zanemarljiv. Iz rezultatov lahko opazimo, da se vzporedno z naraščanjem liberalizacije večajo tudi koristi za obe partnerici. Edina izjema se je pokazala v KIEP študiji, ki v scenarijih variira različne stopnje liberalizacije kmetijstva, in kaže, da 100-odstotno odprtje tega sektorja Koreji ne prinaša relativno večjih koristi, saj doseže višjo rast BDP v primeru nižje – 50-odstotne liberalizacije, po drugi strani pa popolna liberalizacija kmetijstva koristi EU, saj ta scenarij zazna najvišjo rast BDP. V vseh študijah pa je očiten velik pomen liberalizacije storitev, saj višja stopnja odprtosti trgovine s storitvami pomeni tudi večje koristi za Korejo in predvsem za EU. Avtorji Kopenhagenske študije so z nadaljnjo razčlenbo makroekonomskih učinkov ugotovili, da v primeru scenarija, ki za 50 % zniža ovire za storitve, liberalizacija storitev prispeva kar 90 % k relativni spremembi BDP Evropske unije, v primeru 25-odstotnega znižanja pa 80 %. Za Korejo je bolj pomemben industrijski sektor in nekoliko manj storitve, saj predstavljajo razlog za 24–42 % spremembe BDP. Čeprav CEP/ATLASS meni, da so te ocene zaradi premajhnega poudarka na necarinskih ovirah v menjavi

industrijskih proizvodov⁴⁰ pretirane, pa vseeno velja, da je liberalizacija storitev ključna za dosego koristi prostotrgovinskega sporazuma med EU in Južno Korejo.

Vse študije napovedujejo tudi pozitivne trgovinske učinke, saj naj bi se obema partnericama povečal obseg izvoza (Tabela 12.3). Rast vrednosti izvoza EU sega od 0,3 % do 0,9 % v okviru Kopenhagenske študije, povečanje od 0,06 % do 0,11 % napoveduje statični KIEP model, medtem ko dinamični model predvideva rast obsega izvoza med 0,09 % in 0,20 %. SIA študija v scenariju popolne liberalizacije trgovine napoveduje 0,25-odstotno rast izvoza EU, rezultati v okviru prvega osnovnega scenarija CEP/ATLASS študije kažejo na povečanje za 1,4 %, medtem ko so napovedi glede na drugi scenarij nižje – 0,96 %. Kot je veljalo že za makroekonomske kazalnike, tudi pri trgovinskih učinkih Južna Koreja dosega višje stopnje rasti. Kopenhagenska študija ji tako napoveduje rast izvoza v EU od 6,4 % do 20,8 %, KIEP statični model do 2,62 %, dinamični model pa do 3,08 %. SIA študija predvideva 1,68-odstotno povečanje korejskega izvoza, CEP/ATLASS študija pa 5,5- oz. 4-odstotno rast glede na prvi oz. drugi osnovni scenarij. Nadalje naj bi se po podatkih CEP/ATLASS študije bilateralna trgovina med EU in Južno Korejo močno povečala, zlasti naj bi se zaradi predhodno visokih trgovinskih ovir povečal izvoz EU v Korejo (do 82,6 %). V absolutnem smislu naštetih učinki pomenijo povečanje vrednosti izvoza EU v Korejo za 33 oz. 41 milijard EUR odvisno od osnovnega scenarija, vrednost korejskega izvoza v EU pa naj bi se povečala za 23 oz. 34 milijard EUR, kar je precej več od pričakovanega 19 milijard EUR vrednega izvoza EU in 13 milijardnega korejskega izvoza v Kopenhagenski študiji, vendar kot poudarjajo avtorji CEP/ATLASS študije, razliko lahko pripišemo temu, da avtorji Kopenhagenske študije ne upoštevajo učinkov odprave nevarinskih ovir.

Ponovno velja, da višja liberalizacija kmetijstva ne pomeni tudi večjega obsega izvoza za Korejo, ampak so koristi zanjo večje ob bolj zaščitenem kmetijskem sektorju, medtem ko je situacija za Unijo ravno obratna. Večinski delež pozitivnih trgovinskih učinkov lahko spet pripišemo liberalizaciji storitev, ki po izračunih Kopenhagenske študije ob 50-odstotnem znižanju ovir za storitve prispeva 65 % k relativni spremembi obsega izvoza EU oz. 45 %, če velja 25-odstotna liberalizacija storitev.

---

⁴⁰ Kopenhagenska študija predpostavlja relativno veliko nižjo zaščito industrijskih izdelkov glede na storitve, kar po mnenju avtorjev CEP/ATLASS pomembno vpliva na rezultate oz. na delež v končnih učinkih, ki jih lahko pripišemo spremembam v posameznem sektorju. Zaradi začetnih višjih ovir liberalizacija storitev skozi kanale prerazporeditve proizvodnih dejavnikov ter primerjalnih prednosti prispeva sorazmerno večji delež h končni spremembi. Z vključitvijo nevarinskih ovir industrijskega sektorja se nekoliko zmanjša relativna razlika v zaščiti med sektorji in s tem se tudi zmanjša prispevek liberalizacije storitev k celotnim učinkom.

Tabela 12.3: Primerjava rezultatov študij glede spremembe obsega izvoza (v %)

obseg izvoza (%)	EU			Koreja		
	I	II	III	I	II	III
Kopenhagenska	0,3	0,5	0,9	6,4	10,0	20,8
KIEP - statični model	0,06–0,07	0,10–0,11	0,08–0,09	2,11	2,7	2,62
KIEP - dinamični model	0,09–0,11	0,19–0,20	0,16–0,19	1,08	3,04	3,08
SIA			0,25			1,68
CEPII/ATLASS	1,4	0,96		5,5	4,01	

Vir: Lasten prikaz na podlagi navedenih študij.

Tri študije analizirajo tudi vpliv prostotrgovinskega sporazuma na trg delovne sile, in sicer na zaposlenost oz. na plače kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev. Rezultati CEPII/ATLASS in SIA študije kažejo, da je učinek na zaposlenost v EU in Južni Koreji zelo majhen, čeprav je nekoliko višji za Korejo. Kot je razvidno iz Tabele 12.4, podobno velja tudi za vpliv na plače. Rezultati napovedujejo zanemarljiv oz. celo ničen dvig plač v EU za kvalificirane in nekvalificirane delavce, učinek na plače v Koreji pa je nekoliko višji. SIA študija napoveduje zmanjšanje plač obeh kategorij delavcev v EU in tudi v Koreji, vendar hkrati poudarja, da bo učinek zanemarljiv in da sporazum ne bo imel pomembnega vpliva na trg dela obeh partneric.

Tabela 12.4: Učinek sporazuma na plače kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev v EU in Južni Koreji (v %)

kvalificirani delavci (%)	EU			Koreja		
	I	II	III	I	II	III
Kopenhagenska	0	0	0	0,6	0,8	1,6
SIA			-0,02			-0,45
CEPII/ATLASS	0,04	0,05		1,79	1,23	
nekvalificirani delavci (%)	I	II	III	I	II	III
Kopenhagenska	0	0	0	1,0	1,6	3,4
SIA			-0,08			-0,14
CEPII/ATLASS	0,03	0,04		1,66	1,15	

Vir: Lasten prikaz na podlagi navedenih študij.

12.3 SEKTORSKI UČINKI

Splošno gledano prostotrgovinski sporazum prinaša makroekonomske koristi obema partnericama, vendar so te relativno majhne, še zlasti za EU. Kljub temu, da je Koreja deseti največji trgovinski partner EU, zavzema relativno majhen delež v njeni celotni menjavi (2 %), zato lahko pričakujemo bolj izrazite in raznolike učinke prostotrgovinskega sporazuma na ravni posamezne panoge. V nadaljevanju podrobneje predstavim potencialne učinke

sporazuma na tiste sektorje, pri katerih zaradi obsega proizvodnje in menjave pričakujemo pomembnejše učinke za eno ali drugo partnerico ali pa gre za občutljivejšo panogo, ki jo zato besedilo prostotrgovinskega sporazuma tudi podrobneje obravnava. Ker študije analizirajo različne sektorje, ni na voljo enakega števila analiz za vse panoge, prav tako pa različna agregacija sektorjev znotraj študij ne omogoča neposredne primerjave učinkov.⁴¹

12.3.1 Storitve

Ena izmed značilnosti gospodarskega razvoja je, da se z rastjo prihodkov *per capita* večja delež storitev v BDP ter zaposlenosti (Hoekman 2006, 2). Poleg neposrednega prispevka storitvenega sektorja k zaposlenosti in blaginji imajo storitve kot input za številne druge panoge pomembno vlogo tudi pri spodbujanju konkurenčnosti in ustvarjanju priložnosti za rast preostalih gospodarskih sektorjev in s tem dodatno prispevajo k nastajanju novih delovnih mest in prihodkov. Storitve so najpomembnejši sektor evropskega gospodarstva, saj predstavljajo več kot 70 % BDP in zaposlujejo skoraj tri četrtine evropske delovne sile, v trgovinskem smislu pa je Unija največji uvoznik ter izvoznik storitev⁴² na svetu. Delež storitev v strukturi korejskega gospodarstva je nekoliko nižji in znaša 58 % ter tako zaostaja za povprečjem OECD, storitve pa zagotavljajo 67 % korejskih delovnih mest (Jones 2009, 5). Menjava storitev med EU in Korejo je relativno majhna in tudi raste počasneje od storitvene menjave Unije s preostalim svetom (Eurostat 2009). Razlog za to je predvsem v restriktivnem in tudi diskriminatornem korejskem regulatornem okviru, ki evropskim ponudnikom otežuje vstop na korejski trg. Zato študije pričakujejo, da bo odprava ovir prinesla številne koristi EU in Koreji, vendar velja previdnost pri ocenjevanju učinkov, saj za razliko od carinskih ovir, ovire v menjavi storitev v osnovi niso kvantificirane in zato je primerneje, če rezultate analiz razumemo kot smer napovedanih sprememb in ne kot dejanske učinke.

Skupni zaključek empiričnih študij je, da neposredni in posredni učinki liberalizacije storitev v okviru prostotrgovinskega sporazuma predstavljajo večinski delež pričakovanega

---

⁴¹ V okviru CEPII/ATLAS študije predstavim samo rezultate prvega osnovnega scenarija, ker je ta v svojih predpostavkah bolj realističen kot drugi osnovni scenarij.

⁴² Trgovina s storitvami poteka na različne načine. Sampson in Snape (1985) sta razvila tipologijo trgovine s storitvami, ki jo je v veliki meri prevzel tudi GATS. Prva izmed oblik (oblika 1 – *mode 1*) oz. čezmejne storitve, zajema storitve, kjer ponudnik storitev iz ene države deluje v drugi državi, a to ne vključuje fizične prisotnosti dobavitelja ali kupca na lokaciji druge države. Oblika 2 – potrošnja v tujini – se nanaša na premik potrošnika v državo ponudnika z namenom koriščenja storitve, oblika 3 – komercialna prisotnost – pomeni prisotnost pravnih oseb (podjetij v obliki podružnic ali predstavništev) na lokaciji potrošnikov v tujini. Zadnja oblika (oblika 4) – selitev (fizičnih) oseb – pomeni začasno selitev posameznikov v tujo državo z namenom ponujanja storitev v tej državi.

ekonomskega vpliva oz. da je liberalizacija storitev glavni dejavnik rasti makroekonomskih kazalnikov v obeh partnericah. Kot je že bilo omenjeno, odprava ovir v trgovini s storitvami predstavlja ključen dejavnik pozitivnih ekonomskih sprememb. Na primer, Kopenhagenska študija ugotavlja, da naj bi liberalizacija storitev v absolutnem smislu prispevala k rasti realnega dohodka v EU v višini od 0,8 do 3,9 milijarde EUR, korejska rast na račun liberalizacije storitev pa naj bi znašala od 1,3 pa do 8,7 milijarde EUR. Nadalje ne smemo zanemariti učinkov prelitja (t. i. *spill-over*), saj se zmanjšanje ovir v menjavi storitev odrazi tudi v drugih gospodarskih panogah. Nižji stroški, večja učinkovitost in konkurenčnost storitev posredno znižajo stroške, izboljšajo učinkovitost ter s tem konkurenčnost tudi drugih sektorjev in tako povečujejo vsesplošne koristi.

Kopenhagenska in CEPII/ATLASS študija ugotavljata, da bo obseg (output) storitev v EU večinoma ohranil obstoječo raven, medtem ko naj bi se output nekaterih vrst storitev v Južni Koreji zmanjšal. Večje zmanjšanje predvideva Kopenhagenska študija, in sicer povprečno za 0,9–3,6 % (odvisno od scenarija), medtem ko CEPII/ATLASS napoveduje padec za 0,23 %. Vpliv prostotrgovinskega sporazuma na trgovino bo večinoma pozitiven. Rezultati CEPII/ATLASS študije kažejo na povečanje celotnega izvoza storitev EU za 0,27 % ter uvoza za 0,18 %. Za 5,6 % se bo povečal korejski uvoz, medtem ko naj bi se izvoz zmanjšal za 2,7 %. Odprava ovir za menjavo in TNI bo spodbudila predvsem evropski izvoz v Južno Korejo, ki naj bi se povprečno povečal za 40 %, z največjo rastjo komunikacijskih, finančnih, zavarovalniških in trgovinskih storitev. Po drugi strani pa se bo izvoz Koreje v EU zmanjšal za 1,8 %. V absolutnem smislu napovedane spremembe pomenijo rast izvoza storitev Unije v Korejo v višini 2,86 milijarde EUR, korejsko zmanjšanje izvoza pa bo znašalo 80 milijonov EUR. Kopenhagenska študija pripisuje poslovnim storitvam največji (22-odstotni) delež v celotnem evropskem povečanju tržnega deleža v Koreji, prav tako pa napoveduje približno 12-odstotno rast uvoza Koreje iz EU z največjim povečanjem za gradbeništvo, poslovne storitve, transport in komunikacije. Učinki na zaposlenost kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev bodo zanemarljivi, s pozitivnim predznakom v EU in negativnim v Koreji.

Na podlagi navedenih podatkov lahko zaključimo, da bo liberalizacija storitev koristila obema partnericama, vendar se bodo zaradi razlik v velikosti in značilnostih storitvenega sektorja v EU in Južni Koreji te koristi akumulirale skozi različne kanale. Potencialni pozitivni učinki za Korejo bodo izhajali iz povečane in intenzivnejše konkurence s strani tujih – evropskih – ponudnikov storitev in TNI, posledično bo to povečalo učinkovitost ter padec cen storitev. Ti

učinki se bodo prelili tudi na ostale gospodarske sektorje, ki potrebujejo različne storitve za svoje delovanje, in tako bodo te koristi prispevale tudi k izboljšanju makroekonomskih kazalnikov. Čeprav rezultati kažejo na zmanjšanje outputa ter izvoza storitev, lahko posredni učinki pretehtajo neposredne negativne učinke in vsesplošen vpliv liberalizacije storitev bo za Južno Korejo pozitiven. Po drugi strani bodo koristi za EU izhajale neposredno iz povečanja outputa ter izvoza storitev, povečanja tržnega deleža na korejskem trgu ter vhodnih in predvsem izhodnih TNI v Korejo. Koristi iz naslova liberalizacije storitev bodo imele prevladujoč vpliv oz. prispevek k celotnim učinkom prostotrgovinskega sporazuma za Unijo. Rezultati kažejo na razlike med partnericama, ki so predvsem posledica dejstva, da ima Unija primerjalne prednosti na področju storitev in zato Koreja tudi že dolgo beleži primanjkljaj v storitveni menjavi z EU.

12.3.2 Avtomobilska industrija

Avtomobilska industrija je pomembna panoga tako za evropsko kot korejsko gospodarstvo. Po podatkih ACEA (2011) je evropska avtomobilska industrija v letu 2011 proizvedla 17 milijonov motornih vozil,⁴³ kar znaša 22 % svetovne proizvodnje, prav tako pa je panoga pomemben zaposlovalec Unije. Če upoštevamo tudi dobavitelje, distribucijo ter prevoz, panoga zaposluje 12,6 milijona delavcev, kar predstavlja 6 % vseh delovnih mest v EU (ACEA 2011, 25). Pomen industrije motornih vozil ni za Korejo nič manjši, saj so korejska podjetja leta 2010 proizvedla 4,2 milijona motornih vozil oz. 5,5 % celotne svetovne proizvodnje (OICA 2012) ter zaposlujejo 250.000 delavcev in so tako največji zaposlovalec med proizvodnimi panogami na ravni države (KAMA 2011, 6). Nenazadnje je Koreja, kljub svoji majhnosti v primerjavi z EU ali Kitajsko, peti največji proizvajalec motornih vozil na svetu.

Glede na pomen avtomobilske panoge za obe partnerici ter glede na dejstvo, da je to panoga, kjer druga drugi močno konkurirata, je pričakovano, da bodo predvideni učinki prostotrgovinskega sporazuma najbolj izraziti ravno v tem sektorju. Vse študije podajajo podobne zaključke, in sicer povečanje proizvodnje za Korejo ter zmanjšanje za EU, povečanje izvoza obeh partneric ter rast bilateralne menjave motornih vozil. Predviden učinek na zaposlenost je minimalen, a za EU večinoma negativen. Do precejšnjih razlik med študijami pa prihaja v velikosti zaznanih sprememb glede na osnovni scenarij. Zmanjšanje proizvodnje

---

⁴³ Med motorna vozila načeloma spadajo osebni avtomobili, dostavni avtomobili, tovornjaki, avtobusi, motorna kolesa in traktorji.

glede na osnovni scenarij še ne pomeni absolutnega zmanjšanja proizvodnje, ampak lahko pomeni samo manjšo rast, kot bi bila sicer brez sklenjenega prostotrgovinskega sporazuma, enako velja tudi za rast zaposlenosti. Pomemben učinek, ki ga napovedujejo študije, pa je tudi pojav odvrčanja trgovine od obstoječih trgovinskih partneric, predvsem Japonske.

Kopenhagenska študija napoveduje majhno znižanje proizvodnje motornih vozil v EU glede na osnovni scenarij, in sicer za 1,74 % v primeru popolne liberalizacije, za 0,90 % v okviru scenarija št. 1 ter za 1,08 % za scenarij št. 2. Po drugi strani pa študija predvideva veliko povečanje vrednosti izvoza evropske avtomobilske industrije v Korejo, kar za okoli 50 % glede na osnovni scenarij (59 % pri scenariju popolne liberalizacije ter 51 % oz. 52 % za delno liberalizacijo), kar predstavlja povečanje od 730 do 850 milijonov evrov, vendar kot opozarja Generalni direktorat za zunanje politike Unije (2010, 43), lahko zaradi preveč optimistične zasnove osnovnega scenarija Kopenhagenske študije, ki zaradi domnev o sklenjenih prostotrgovinskih sporazumih predpostavlja odprt dostop tekmi EU na korejski trg, pričakujemo še večje povečanje izvoza EU. Avtomobilska industrija prispeva 4 % k rasti vrednosti celotnega evropskega izvoza v Korejo, študija pa napoveduje tudi zvišanje trgovinskega primanjkljaja EU v menjavi motornih vozil. Rezultati Kopenhagenske študije kažejo negativne (sicer minimalne) učinke prostotrgovinskega sporazuma na zaposlenost, predvsem nekvalificiranih delavcev v EU.

Proizvodnja motornih vozil v Južni Koreji se bo kot posledica prostotrgovinskega sporazuma v primeru scenarija št. 1 povečala za 16,3 %, v primeru scenarija št. 2 za 18,9 %, ob popolni liberalizaciji trgovine med partnericama pa kar za 28,8 %. Študija predstavi rezultate trgovinskih učinkov samo za scenarij št. 1, ker so avtorji menili, da je takšna vsebina sporazuma najrealnejša. Rezultati tako kažejo, da izvoz motornih vozil prispeva 41 % k celotnemu povečanju vrednosti korejskega izvoza v EU in predstavlja vrednost 5,2 milijarde EUR od 12,8 milijarde vrednega izvoza. Vpliv sklenitve prostotrgovinskega sporazuma na zaposlenost avtomobilskega sektorja v Južni Koreji bo pozitiven in še posebej velik za nekvalificirane delavce (povečanje zaposlenosti celo do 28 %).

Kopenhagenska študija na dolgi rok napoveduje relativno visoke učinke na proizvodnjo motornih vozil, SIA študija pa kljub enakim scenarijem, a zaradi drugačne metodološke zasnove raziskave, na dolgi rok predvideva nižje stopnje rasti, in sicer 6-odstotno rast za Korejo in minimalno – 0,04-odstotno – rast evropske proizvodnje. Vpliv sporazuma na

zaposlenost ima enak predznak kot v Kopenhagenski študiji, a obseg sprememb je precej manjši – znižanje zaposlenosti tako kvalificiranih kot nekvalificiranih delavcev v EU je zanemarljiva, rast zaposlenosti obeh kategorij delavcev v Koreji pa je tudi majhna (približno 1,5 %). Prav tako veliko nižje proizvodne in trgovinske učinke napoveduje KIEP študija, vendar je za razliko od SIA študije smer sprememb enaka Kopenhagenski študiji. Tako v statičnem modelu predvideva zmanjšanje evropske proizvodnje od 0,30 % do 0,39 %, v modelu akumulacije kapitala pa od 0,24 % do 0,38 %, pri čemer razlikuje med novimi in starimi članicami EU. Pri vseh scenarijih ter modelih je zmanjšanje proizvodnje nekoliko večje v desetih starih članicah EU. Trgovinski učinki KIEP študije predstavljajo zgolj desetino predvidene rasti v Kopenhagenski študiji, saj napoveduje 5-odstotno rast vrednosti izvoza Unije v Korejo. KIEP študija napoveduje tudi povečanje trgovinskega primanjkljaja EU v menjavi motornih vozil, vendar je predvideno povečanje nižje od kopenhagenskega. V okviru statičnega modela se bo korejska proizvodnja povečala od 4,97 % do 6,06 %, v primeru modela z akumulacijo kapitala pa za 6,09–6,55 %. Rast izvoza v EU naj bi znašala 15 %, povečanemu izvozu motornih vozil pa naj bi pripadal kar 63-odstotni delež celotnega povečanja izvoza Južne Koreje v Unijo.

CEPII/ATLASS študija izmed vseh sektorjev napoveduje največje učinke avtomobilski industriji, kamor prišteva osebne avtomobile ter tovornjake. Podobno kot ostale študije, tudi ta predvideva znižanje evropske proizvodnje, in sicer za 1,38 %. Izvoz avtomobilov in tovornjakov iz EU v Korejo naj bi se povečal za več kot 400 %, a je kljub zelo velikemu porastu izvoza Unije v Korejo zaradi odvratanja trgovine (predvsem od Japonske in drugih azijskih držav) končni učinek na porast celotnega izvoza mnogo manjši in znaša 5,6 %. Zaposlenost evropskih kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev naj bi se zmanjšala za približno 1,5 %. Rezultati CEPII/ATLASS študije kažejo visoko rast Koreje v vseh pogledih. Predvideno zvišanje proizvodnje avtomobilov in tovornjakov znaša 19 %, celoten državni izvoz naj bi se povečal za 51 %, izvoz samo v EU pa za 130 %. Pričakovana je tudi 22-odstotna rast zaposlenosti tako kvalificiranih kot nekvalificiranih delavcev avtomobilske industrije. Prostotrgovinski sporazum naj bi imel tudi pozitiven učinek na plače. V EU je predvidena rast plač za obe kategoriji delavcev zanemarljiva (okoli 0,04 %), zaposlenim v Južni Koreji pa naj bi se plače povišale za skoraj 2 %.

Visoke napovedane stopnje rasti za Korejo lahko pojasnimo z dejstvom, da ima Koreja v primeru avtomobilske industrije primerjalno prednost pred EU, prav tako pa odprava visokih

predvsem necarinskih ovir praviloma zniža cene, kar posledično poveča povpraševanje in s tem proizvodnjo ter rast uvoza in izvoza. Zmanjšanje oz. odprava ovir vodi tudi k prerazporeditvi proizvodnih dejavnikov in večji konkurenci, ki prispeva k izboljšanju učinkovitosti in s tem predstavlja še dodaten prispevek k rasti proizvodnje.

12.3.3 Kemična in farmacevtska industrija

Kemična industrija predstavlja pomemben izvozni sektor za Korejo ter zlasti za EU, odprava ovir v medsebojni menjavi pa naj bi imela tudi širše koristi v smislu nižjih cen ter izboljšane kvalitete kemičnih izdelkov, saj so ti večinoma vmesni proizvodi za druge industrijske panoge. Ker so po drugi strani storitve pomemben input kemične industrije, naj bi njihova liberalizacija koristila tudi sami industriji. Ponovno velja, da rezultati empiričnih študij zaradi različnih definicij kemične industrije ter agregacije sektorjev niso neposredno primerljivi. Kopenhagenska študija napoveduje majhen padec proizvodnje, a pozitivne trgovinske učinke. Tako naj bi se obseg proizvodnje v EU glede na osnovni scenarij zmanjšal minimalno (0,5 % po scenariju popolne liberalizacije), v Koreji pa, razen v scenariju št. 1, zvišal za 0,2 oz. za 1,7 %. Vrednost izvoza EU naj bi se glede na osnovni scenarij povečala za 23 % oz. za 1,1 milijardo EUR, podatkov o uvozu EU iz Koreje pa študija ne poroča, vendar bi lahko zaradi odprave trgovinskih ovir ter povečanja konkurenčnosti korejske industrije pričakovali rast korejskega izvoza. Večjemu izvozu izdelkov kemične industrije naj bi pripadal 6-odstotni delež celotnega povečanja izvoza EU v Južno Korejo. KIEP študija napoveduje povečanje tako izvoza kot uvoza EU, in sicer izvoza za 4,1 %, uvoza iz Koreje pa za 2 %. Rezultati CEPPII/ATLASS študije kažejo obratne proizvodne učinke kot Kopenhagenska študija – 1-odstotni padec korejske proizvodnje kemičnih izdelkov, a zelo majhno rast evropske proizvodnje (0,2 %). Trgovinski učinki bodo predvidoma pozitivni, in sicer naj bi rast evropskega izvoza kemičnih proizvodov znašala 1,6 %, uvoza pa 1 %; korejski izvoz naj bi beležil 5-odstotno in uvoz 9-odstotno rast. CEPPII/ATLASS študija napoveduje tudi visoko rast bilateralne menjave, ki naj bi za ta sektor dosegla 90-odstotno povečanje evropskega izvoza v Korejo ter 65-odstotno povečanje izvoza Južne Koreje v Unijo. Učinki sprejetega sporazuma bodo za kvalificirane in nekvalificirane delavce v EU pozitivni, a zanemarljivi (povečanje za 0,2 %), za korejske delavce pa negativni (zmanjšanje za 0,8 % za kvalificirane delavce ter za 1,2 % za nekvalificirane delavce).

Farmacevtska industrija je sektor, kjer ima EU močno primerjalno prednost in posledično tudi velik presežek v menjavi z Južno Korejo. Kljub pomembnosti panoge za EU pa empirične študije zaradi uporabljene agregacije, ki ne ločuje med farmacevtsko in kemično industrijo, ne nudijo kvantitativnih podatkov o potencialnih učinkih sporazuma. Rečemo pa lahko, da bo vpliv sprejetja prostotrgovinskega sporazuma na farmacevtsko industrijo odvisen predvsem od odprave necarinskih ovir, saj so za to panogo že pred sprejetjem sporazuma veljale relativno nizke carinske stopnje.

12.3.4 Strojna industrija ter elektronika

Strojna industrija je strateškega pomena za EU, saj sodi med sektorje, kjer ima EU v primerjavi z Južno Korejo primerjalno prednost in skladno s tem tudi velik trgovinski presežek. Po drugi strani v primeru Koreje enako velja za sektor elektronike, predvsem potrošne elektronike. Kljub temu, da elektronika načeloma predstavlja del širšega sektorja strojne industrije, zaradi različnega pomena in posledično koristi za posamezni segment industrije omenjena sektorja obravnavam ločeno.

Simulacije empiričnih študij evropski strojni industriji v klasičnem pomenu, torej brez elektronike, zaradi uveljavitve prostotrgovinskega sporazuma pripisujejo precejšnje trgovinske učinke in kot velja tudi za ostale do sedaj obravnavane sektorje, manjše učinke na obseg proizvodnje ter zaposlenost. Kopenhagenska in SIA študija napovedujeta minimalno zmanjšanje proizvodnje v EU (do 0,5 %) ter rast za Korejo, ki v primeru popolne liberalizacije doseže 11 %. KIEP in CEP/ATLASS študija predvidevata nasprotno, in sicer pozitiven, a zelo majhen učinek (0,1–0,3 %) na evropsko proizvodnjo ter negativen za korejsko (0,6–3-odstotno zmanjšanje). Podobne učinke študije zaznavajo tudi za zaposlenost kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev. Izrazitejše spremembe napovedujejo obsegu menjave, in sicer v primeru Kopenhagenske študije rast vrednosti izvoza EU glede na osnovni scenarij za 3–4 milijarde EUR oz. za 40–56 % in ker študija v osnovni scenarij vključuje tudi manj realne predpostavke o olajšanem dostopu tekmi Unije na korejski trg, velja enako kot za avtomobilsko industrijo, in sicer da je pričakovana rast izvoza lahko še večja. Nadalje naj bi se delež evropske strojne industrije v celotnem korejskem uvozu strojne opreme povečal za 5 oz. 6 odstotnih točk – na 20 %. Strojna industrija je tudi drugi najpomembnejši sektor Unije v menjavi s Korejo, saj mu pripada 16 % celotnega povečanja izvoza EU. Po drugi strani naj bi se izvoz Koreje v Unijo povečal za okoli 700 milijonov EUR in s tem prispeval 6 % k

celotnemu povečanju korejskega izvoza. Simulacije KIEP študije pričakujejo zgolj slabo desetino napovedi Kopenhagenske študije – izvoz EU naj bi se povečal za 5 %, izvoz Koreje pa za 2 %, prav tako naj bi se povečal trgovinski presežek Unije. CEP/II/ATLASS napoveduje podobne razsežnosti učinkov, vendar delno z negativnim predznakom. Celoten izvoz EU naj bi zrasel za slaba 2 %, uvoz pa za 0,6 %; izvoz Koreje naj bi se zmanjšal za 3 %, uvoz pa povečal za 10 %. Prav tako naj bi se povečala bilateralna menjava med EU in Južno Korejo, in sicer izvoz Unije v Korejo za 85 %, izvoz Koreje v EU pa za 9 %.

Elektronika spada med sektorje, kjer bodo koristi sklenjenega prostotrgovinskega sporazuma močno odvisne od odprave nevarinskih ovir, zlasti od priznavanja mednarodno uveljavljenih standardov. Ker sporazum vključuje poseben aneks, ki natančno obravnava odpravo tehničnih in drugih nevarinskih ovir v menjavi med EU in Južno Korejo, lahko pričakujemo pozitivne trgovinske učinke za obe partnerici. CEP/II/ATLASS študija je edina, ki analizira vpliv odprave nevarinskih ovir na sektor elektronike. Njeni rezultati napovedujejo zanemarljivo rast proizvodnje v EU ter 1,6-odstotni padec obsega korejske proizvodnje. Izvoz elektronskih izdelkov Unije naj bi se povečal za 1,9 %, uvoz pa za 0,6 %, po drugi strani pa naj bi se izvoz Južne Koreje zmanjšal za 1 %, uvoz pa povečal za 1,6 %. Študija napoveduje tudi precejšnjo rast bilateralne menjave med partnericama, in sicer 66-odstotno povečanje izvoza EU ter 7-odstotno rast izvoza Koreje.

12.3.5 Tekstilna industrija

Primerjalna prednost v tekstilni industriji pripada Koreji, ki ima visok trgovinski presežek v menjavi tekstila in oblačil z EU. Za ta sektor je značilna prisotnost znatnih carinskih in nevarinskih ovir, predvsem pa bodo na menjavo vplivala pravila o poreklu blaga. Kopenhagenska študija napoveduje zmanjšanje proizvodnje tekstila v EU za 0,3–0,6 % ter zanemarljivo zmanjšanje izdelave oblačil (0,01–0,25 %), proizvodnja tekstila v Južni Koreji naj bi se povečala za 0,9–1,45 %, oblačil pa za 2,2–2,9 %. Enako smer sprememb napovedujeta tudi KIEP ter CEP/II/ATLASS študija, vendar je obseg sprememb pri slednji višji od preostalih študij. Tako njeni rezultati napovedujejo 2,2-odstotno zmanjšanje proizvodnje tekstila ter neznatno (0,04 %) zmanjšanje proizvodnje oblačil v EU. Obseg proizvodnje v Južni Koreji naj bi se močno povečal, in sicer za 34 % v primeru tekstila ter nekoliko manj – 9 % – v primeru proizvodnje oblačil. Napovedi KIEP študije so zmernejše, saj pričakujejo ohranitev evropske proizvodnje na bolj ali manj obstoječi ravni (zmanjšanje do

0,03 %) ter povečanje obsega korejske proizvodnje z večjimi učinki v primeru nestatičnega modela. Po drugi strani rezultati simulacij SIA študije kažejo pozitivne, a majhne učinke na proizvodnjo v obeh partnericah – povečanje za 0,2 % v EU ter za 1,6 % v Južni Koreji, učinek na zaposlenost kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev pa naj bi bil po podatkih SIA študije pozitiven v primeru Južne Koreje (okoli 1,5-odstotno povečanje zaposlenosti) in zanemarljiv, vendar rahlo negativen v primeru EU. Enake ugotovitve v zvezi z zaposlenostjo v tekstilni in oblačilni industriji podaja tudi CEP/ATLASS študija – zmanjšanje zaposlenosti v Evropi naj bi bilo višje v tekstilni kot v oblačilni industriji in naj bi tako za kvalificirane kot nekvalificirane delavce doseglo okoli 2 %, medtem ko naj bi se zaposlenost v Koreji povečala za 35 % v tekstilni industriji oz. za 11 % v proizvodnji oblačil.

Trgovinski učinki naj bi bili precej veliki za Korejo, povečal naj bi se tudi izvoz EU. Kopenhagenska študija poroča 3,7-odstotno povečanje evropskega deleža v celotnem korejskem uvozu tekstila ter 5,7-odstotno povečanje deleža v uvozu oblačil glede na osnovni scenarij. Rast izvoza tekstila v EU naj bi predstavljala tretji največji prispevek k celotnemu povečanju izvoza Koreje v Unijo (takoj za avtomobilsko industrijo ter sektorjem elektronike), njen delež pa naj bi po ocenah študije znašal 9,2 %. Nadalje tudi KIEP študija napoveduje pozitivne trgovinske učinke za obe partnerici, in sicer 2,9-odstotno povečanje izvoza EU v Korejo ter 3,4-odstotno povečanje izvoza Koreje v EU. Nasprotno pa rezultati CEP/ATLASS študije kažejo na zmanjšanje evropskega izvoza tekstila (za 0,5 %), a rast izvoza oblačil in usnjenih izdelkov (5,4 %) ter tudi povečanje uvoza tekstila (5 %) in oblačil (0,8 %). Korejski izvoz tekstila naj bi zrasel za 43 % glede na osnovni scenarij, izvoz oblačil za 71 %, uvoz pa naj bi se povečal za 13 % v primeru tekstila ter 5 % v primeru oblačil. Bilateralna menjava tekstila in oblačil med partnericama naj bi se kot posledica sporazuma povečala za več kot 100 %. Izvoz evropskega tekstila v EU naj bi se povečal za 175 %, izvoz oblačil za 150 %, po drugi strani pa naj bi izvoz Koreje zrasel za 180 % (tekstil) oz. za 210 % (oblačila).

12.3.6 Kmetijstvo in prehrambna industrija

Menjava kmetijskih pridelkov, živil oz. hrane in pijače obsega le manjši del celotne trgovine med Južno Korejo in EU, kar je pravzaprav skladno s samo sektorsko sestavo njunih nacionalnih gospodarstev, kjer kmetijstvo predstavlja majhen delež celotnega BDP. Skladno s tem so pričakovani tudi manjši učinki sporazuma na ta segment gospodarstva, a ga zaradi

njegove politične in socialne občutljivosti ter posebne zaščite, ki ga uživa v obeh partnericah, ne smemo zanemariti.

Kot je že bilo omenjeno, za menjavo med EU in Južno Korejo velja precejšnja komplementarnost med posameznimi segmenti kmetijstva oz. prehranske industrije, prav tako imata obe partnerici relativno visoke trgovinske ovire, ki sicer ne bodo odpravljene v celoti, vendar tisti segmenti, ki bodo ohranili visoko zaščito (npr. riž za Korejo), za drugo partnerico ne predstavljajo pomembnega izvoznega sektorja. Zaradi naštetih razlogov prostotrgovinski sporazum za kmetijstvo in prehransko industrijo naj ne bi imel večjih učinkov, vendar njegovega pomena ne gre podcenjevati, saj bo pomembno prispeval h konkurenčnosti evropskih izvoznikov na korejskem trgu, zlasti v primerjavi z ZDA, ki so največji izvoznik hrane v Korejo, ali s Čilom in drugimi državami, ki imajo s Korejo že sklenjene oz. veljavne prostotrgovinske sporazume.

Tako Kopenhagenska kot CEPII/ATLASS študija poročata minimalne učinke na proizvodnjo. Kot posledica liberalizacije menjave naj bi se po podatkih Kopenhagenske študije obseg proizvodnje v EU odvisno od sektorja povečal ali zmanjšal do največ 0,3 %, CEPII/ATLASS pa napoveduje različna povečanja evropske proizvodnje, vendar za največ 0,9 %. Obe študiji napovedujeta zmanjšanje korejske proizvodnje, in sicer Kopenhagenska študija napoveduje zmanjšanje do 5 % (odvisno od segmenta), z večjim zmanjšanjem tistih segmentov, kjer je pričakovano povečanje evropske proizvodnje (npr. različna predelana hrana (*other processed food*), meso in mesni izdelki, mlečni izdelki, pijače); podobno napoveduje tudi CEPII/ATLASS študija, ki kaže nekoliko večja zmanjšanja glede na osnovni scenarij (tudi do 20 % v primeru mlečnih izdelkov).

Ob manjših učinkih na proizvodnjo bo sporazum z znižanjem trgovinskih ovir določenim segmentom kupcem prinesel koristi v obliki nižjih cen, prav tako pa so napovedani pozitivni trgovinski učinki. Povečan izvoz predelane hrane naj bi po podatkih Kopenhagenske študije prispeval 11 % k celotnemu povečanju vrednosti evropskega izvoza v Korejo ter 4,6-odstotni delež k rasti korejskega izvoza v EU. Po podatkih CEPII/ATLASS študije naj bi največje povečanje evropskega izvoza pripadalo mesnim in mlečnim izdelkom (več kot 10 %), povečanje uvoza pa naj bi bilo zanemarljivo. Izjemno veliko rast tako izvoza in predvsem uvoza glede na osnovni scenarij naj bi beležila Koreja pri menjavi mesnih in mlečnih izdelkov ter tudi pijač. Omenjenim segmentom naj bi pripadal tudi velik porast v bilateralni menjavi

med partnericama. Evropski izvoz mlečnih izdelkov v Korejo naj bi se glede na simulacije CEPII/ATLASS študije povečal kar za 1114 %, izvoz mesnih izdelkov za 331 %, pijače za 68 %, prav tako se bo v naštetih segmentih povečal tudi izvoz Južne Koreje v Unijo, in sicer naj bi rast izvoza mlečnih izdelkov dosegla 4221 %, mesnih izdelkov 185 % ter pijač in tobaka 82 %. Ob teh visokih povečanjih je potrebno imeti v mislih, da gre za spremembe glede na osnovni scenarij ter da gre za relativne in ne za absolutne spremembe in da glede na delež v vrednosti menjave med EU in Južno Korejo, ki pripada kmetijstvu ter prehranski industriji, sektor na kumulativni ravni ne prinaša velikih sprememb v vrednosti menjave.

13 ANALIZA REZULTATOV EMPIRIČNIH ŠTUDIJ

Učinki, ki jih napovedujejo empirične študije, so na makroekonomski ravni precej skromni – do 0,3-odstotna rast BDP in do 0,9-odstotna rast obsega izvoza ter stagnacija zaposlenosti in plač v EU; po drugi strani pa do 3-odstotna rast korejskega BDP in izvoza ob minimalni rasti zaposlenosti ter plač. Čeprav so pričakovani učinki pozitivni, so koristi zlasti za EU zanemarljive. Izrazitejši vpliv bo prostotrgovinski sporazum imel na posamezne sektorje, kjer bodo, sodeč po rezultatih simulacij, na evropski strani največ pridobile (zlasti z vidika trgovinske bilance) kemična, strojna in prehranska industrija ter tudi storitveni sektor, na korejski pa avtomobilska in tekstilna industrija ter sektor elektronike. Na splošno bodo trgovinski učinki večji od vpliva na obseg proizvodnje in na trg dela. Razlog za relativno majhne napovedane spremembe makroekonomskih kazalnikov je dejstvo, da imata Unija in Koreja že zelo odprti gospodarstvi, ki sta hkrati močno vpeta v svetovno gospodarstvo in zato so učinki odprave trgovinskih oz. carinskih ovir manjši kot v primeru bolj zaprtih gospodarstev. A ker je imela Koreja že v izhodišču višje trgovinske ovire kot EU in ker ji sporazum zagotavlja prost dostop na enega največjih svetovnih trgov, so tudi pričakovane koristi zanjo večje kot za Unijo, za katero Koreja predstavlja majhen trg in zato se tudi relativno velika povečanja evropskega izvoza ali uvoza odrazijo zgolj v manjši rasti celotnega obsega menjave.

V prejšnjem poglavju navedeni rezultati štirih empiričnih študij se med seboj precej razlikujejo, kar je predvsem posledica uporabljenih različnih metodologij. Izbira modelov, predpostavk, scenarijev in definicij posameznih sektorjev pomembno vpliva na rezultate empiričnih študij. Tako modeli, ki predpostavljajo nepopolno konkurenco in naraščajoče

donose, napovedujejo večje učinke oz. višjo gospodarsko rast, enako velja pri uporabi elastičnosti – višje Armingtonove elastičnosti uporabi model, večji so nato zaznani učinki na blaginjo (von Arnim in Taylor 2007, 13). Učinki so lahko tudi podcenjeni ali precenjeni zaradi bolj ali manj realističnih scenarijev, največji vpliv na rezultate pa ima (ne)upoštevanje prevladujočega dejavnika v sodobni mednarodni menjavi – necarinskih ovir. Z vidika scenarijev sta najbolj problematični predpostavki o zaključku Doha kroga trgovinskih pogajanj in vključitvi številnih še neobstojećih prostotrgovinskih sporazumov. Zaradi upoštevanja Dohe ekonomske simulacije predpostavljajo manjšo razliko med preferencialno carinsko stopnjo in stopnjo na podlagi klavzule največjih ugodnosti kot je v resnici in s tem posledično zmanjšujejo pomen znižanja carinskih ovir, kar privede k podcenjevanju učinkov ustvarjanja in odvrčanja trgovine in njenega vpliva na blaginjo. Upoštevanje številnih prostotrgovinskih sporazumov vpliva na rezultate tudi zato, ker posameznemu trgu pripisuje prisotnost večje konkurence od dejanske.

Na splošno je natančnost rezultatov CGE modelov problematična že zaradi omejitev in pomanjkljivosti, ki izhajajo iz samega modela, saj ti nezadostno zajemajo posledice nekaterih pomembnejših učinkov prostotrgovinskih sporazumov, kot so že omenjena odprava necarinskih ovir, povečanje investicijskih tokov in večja konkurenčnost ter s tem povezana rast inovacij in produktivnosti – kar pomeni, da so v modelih zapostavljeni dinamični učinki ekonomske integracije ter podcenjeni znotrajpanožni odzivi na sporazum. Zanesljivost napovedi empiričnih študij je poleg navedenih metodoloških dejavnikov odvisna še od nepredvidljivosti trgovinskega sistema, izzivov s katerimi se in se bosta srečevali EU in Južna Koreja ter od načina in doslednosti implementacije prostotrgovinskega sporazuma. Intenziteto vpliva navedenih omejitev je težko oceniti vnaprej, vendar lahko rečemo, da ta ne bo dosegla obsega, ki bi rezultiral v izrazito drugačnih učinkih od napovedanih. Prostotrgovinski sporazum bo torej prinesel skromne učinke, ki bodo za Korejo sicer nekoliko večji, za EU pa bolj ali manj zanemarljivi.

Pomen sporazuma oz. izvor koristi bo za Unijo in Korejo različen. Znižanje oz. odprava trgovinskih ovir bo korejskim podjetjem izboljšala pogoje menjave in konkurenčnost njihovih proizvodov ter omogočila povečanje tržnega deleža v EU, po drugi strani pa bo to zanje pomenilo olajšan dostop do mednarodnih proizvodov po nižjih cenah, ki bo prispeval k povečanju domačega povpraševanja po potrošnem blagu oz. končnih izdelkih ter po vmesnih proizvodih in materialih. Pomembne koristi za Korejo vključujejo tudi akumulacijo kapitala

kot posledico odprtja trga za TNI in povečanega vlaganja evropskih investorjev. Glavna dodana vrednost sporazuma za EU je v liberalizaciji trgovine s povsem ekonomsko racionalizacijo v ozadju, ki rešuje vprašanja do sedaj še neobravnanih tem na bilateralni in multilateralni ravni in omogoča poglobljeno integracijo med partnericama. Za EU je ključnega pomena, da si z novimi prostotrgovinskimi sporazumi zagotovi dostop do dinamičnih trgov s potencialom za nadaljnjo gospodarsko rast in da to doseže pred svojimi glavnimi tekmeci (npr. ZDA) ter tako izkoristi prednost prvega ali pa da vsaj v tej tekmi za trge ne zaostane za konkurenti. Južna Koreja za Unijo predstavlja tudi pomembno izhodišče za trgovanje s ključnimi gospodarskimi silami azijskega območja oz. neke vrste most za sodelovanje in trgovino med Evropo in Azijo, ki se v primerjavi z drugimi geografskimi območji šele pričinja razvijati.

14 PRIČAKOVANJA POSLOVNE SKUPNOSTI GLEDE UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA

V predhodnih poglavjih sem predstavila pričakovanja oz. učinke prostotrgovinskega sporazuma s teoretske perspektive ter z vidika simuliranih rezultatov empiričnih študij, v nadaljevanju pa povzemam pričakovanja mikro ravni, tj. poslovne skupnosti, o koristih liberalizacije trgovine med EU in Južno Korejo. Začenjam z glavnimi poudarki pričakovanj korejske poslovne skupnosti, nato povzemam analizo Judith Cherry (2011), ki je leta 2009, še preden je bilo javno objavljeno besedilo sporazuma, opravila serijo intervjujev z evropskimi poslovneži in menedžerji v Seulu ter za tem nadaljujem s predstavitvijo stališč različnih evropskih interesnih skupin, ki jih je zbral Generalni direktorat za zunanje politike Unije (2010) (v nadaljevanju Direktorat) na podlagi intervjujev, anketnih vprašalnikov ter javno objavljenih stališč.

Na podlagi opravljene ankete med korejskimi podjetji, ki trgujejo z EU, KITA poroča (v Jung 2010) o njihovih visokih pričakovanjih glede sklenjenega prostotrgovinskega sporazuma. Pričakovanja vključujejo predvsem povečanje obsega menjave, znižanje cen surovin in zmanjšanje stroškov, sodelovanje pri tehnološkem razvoju in izmenjavi tehnologij ter povečanje evropskih TNI v Južno Korejo. Konkretni rezultati raziskave kažejo, da korejska podjetja (skoraj 90 % od 337 anketiranih podjetij) računajo na velike koristi sporazuma in povečanje izvoza (72 % vprašanih), prav tako pa je 39 % v raziskavi sodelujočih podjetij odgovorilo, da nameravajo nadomestiti uvoz iz drugih držav z uvozom iz Unije (prav tam).

Evropski poslovneži v Južni Koreji se strinjajo, da bo sporazum prinesel pozitivne trgovinske učinke, a zaradi velike razlike v velikosti evropskega in korejskega gospodarstva predvidevajo, da bodo vsaj na kratek rok koristi večje za Korejo. Nadalje navajajo, da bo odprava carinskih ovir nekaterim izvoznikom omogočila znižanje cen na korejskem trgu in s tem povečala prisotnost blagovnih znamk pod bolj konkurenčnimi pogoji, prav tako pa pričakujejo, da bodo z nižjimi cenami lažje odpravili percepcijo, da gre pri uvoženih izdelkih zaradi porekla za prestižne izdelke in s tem povečali prodajo. Obratno nekatera podjetja – predvsem v segmentu luksuznih oz. nadstandardnih izdelkov – odprave carinskih ovir ne bodo prelila v nižje cene, ampak bodo ob obstoječih cenah povečala oglaševanje in promocije ali pa bodo razširila ponudbo na več modelov oz. njihovih različic. Ugotovitev Cherryeve je tudi, da imajo pogosto na podjetja večji vpliv kot odprava klasičnih trgovinskih ovir spreminjajoči se menjalni tečaji, ki lahko z neugodnim gibanjem kratkoročno izničijo koristi liberalizacije. Tako nekatera podjetja nameravajo znižanje carinskih ovir izkoristiti za izboljšanje finančnega položaja, ki se je v zadnjih letih poslabšal zaradi deprecijacije korejskega wona. Po drugi strani pa intervjuvanci poudarjajo in s tem potrjujejo ugotovitve empiričnih študij, da je za doseg pozitivnih učinkov bolj kot odprava carinskih ovir pomembna odprava necarinskih ovir, priznavanje in spoštovanje mednarodnih standardov ter vzpostavitev mehanizma, ki bi preprečeval uveljavitev nenadnih novih regulativnih, birokratskih, tehničnih in drugih ovir, kar je po njihovih navedbah pogosta praksa oblasti v Južni Koreji. V zvezi s TNI poslovneži pričakujejo učinek bolj v smislu izboljšanja položaja in olajšanja poslovanja za podjetja, ki so že prisotna na korejskem trgu ter povečanje novih TNI šele na srednji oz. dolgi rok. Intervjuvanci so se tudi strinjali, da bo sprejetje prostotrgovinskega sporazuma koristno za utrditev prisotnosti Unije v regiji ter da bo pripomoglo k izboljšanju položaja evropskih podjetij kot potencialnih poslovnih partnerjev, prav tako pa naj bi uveljavitev sporazuma med EU in Korejo pred začetkom veljave sporazuma Koreje z ZDA prispevala k izboljšanju evropskega diplomatskega položaja ter zlasti konkurenčnih prednosti evropskih podjetij, saj bodo lahko ta pred ameriškimi podjetji izkoristila prednost prvega. A kot navaja Cherryeva (2010, 82), kljub predvidenim pozitivnim učinkom poslovneži ne verjamejo, da bo sporazum prinesel rešitev za vse težave, s katerimi se srečujejo v vsakodnevnem poslovanju na korejskem trgu, ampak od sporazuma pričakujejo predvsem vpliv v smeri izboljšanja odnosov s korejskimi podjetji in birokracijo, in sicer v smislu večje transparentnosti, jasnejše komunikacije, medsebojnega razumevanja ter vzpostavitve mehanizmov za razreševanje nasprotij.

Medtem ko je Cherryeva zbrala splošna pričakovanja in mnenja evropske poslovne skupnosti, ki deluje v Južni Koreji, pa Direktorat bolj z vsebinskega vidika poroča o podpori prostotrgovinskemu sporazumu s strani interesnih skupin. Razumljivo je, da sporazum močno podpirajo tisti sektorji, kjer ima EU primerjalne prednosti in za katere so predvideni pozitivni učinki, tj. kemična in farmacevtska industrija, strojna industrija ter storitveni sektor, po drugi strani pa je podpora sektorjev, kjer je Južna Koreja konkurenčnejša – avtomobilska industrija, sektor elektronike ter tekstilne in oblačilne industrije, mnogo nižja, prisotno pa je tudi močno nasprotovanje določenim določbam sporazuma.

Kot je bilo že večkrat omenjeno, so storitve tisti segment v EU, ki mu bo sporazum prinesel pomembne koristi in zato je razumljivo, da uživa veliko podporo med ponudniki storitev vseh vrst. Glavna korist za storitve bo izhajala bodisi iz samega odprtja trga bodisi iz olajšanega dostopa do trga v smislu poslovanja in TNI. V nadaljevanju po Direktoratu (2010, 74–76) povzemam glavne točke zadovoljstva oz. nezadovoljstva z vsebino sporazuma za posamezne storitvene sektorje.

Kljub temu, da so transportne storitve edini segment storitev, kjer ima Koreja načeloma primerjalne prednosti, bo sporazum evropskim ponudnikom olajšal dostop do korejskega trga ter jim omogočil t. i. nacionalno obravnavo in s tem izboljšal njihov položaj tako v absolutnem smislu kot v primerjavi z ameriški tekmeči. Enake koristi veljajo tudi za pravne storitve, ki bodo sicer šele z uveljavitvijo sporazuma lahko postopno vstopile na korejski trg, saj so se pred tem ponudniki soočali s številnimi omejitvami, kot npr. z določbo, ki je lastništvo pravnih firm in opravljanje poslov dovoljevala samo pravnikom s korejsko licenco (ESF 2010, 4). ESF še poudarja, da dostop, ki ga bodo skozi različne faze dosegli evropski ponudniki, dovoljujejo le redke države na svetu, kar predstavlja pomembno priložnost za evropske pravne storitve. Nadalje, tudi sektor telekomunikacijskih storitev bo koristi črpal predvsem iz olajšanega dostopa do korejskega trga, predvsem preko odprave omejitev za TNI ter diskriminatorne obravnave pri javnih naročilih in dostopu do javnega omrežja. S sporazumom se bo zmanjšala tudi protekcionistična narava korejskega trga finančnih storitev, ki bo za evropske ponudnike pomenila velike prihranke, olajšan dostop do trga ter njegovo večjo transparentnost in predvidljivost.

Tudi kemična in farmacevtska industrija močno podpirata sporazum in sta se zavzemali za njegovo čim prejšnjo uveljavitev. Najpomembnejše pridobitve sporazuma z vidika farmacevtske industrije (interesna skupina EFPIA) so oblikovanje pravne podlage za postavljanje cen, pristane korejskih oblasti na priznavanje mednarodnih standardov in pravic intelektualne lastnine ter vzpostavitev zanesljivejšega in bolj predvidljivega regulativnega okolja za evropska podjetja. Kemična industrija (interesna skupina CEFIC) upa, da bo sporazum s Korejo spodbudil pogajanja o nadaljnjih prostotrgovinskih sporazumih, prav tako pa pozdravljajo odpravo carinskih omejitev za izdelke kemične industrije ter poenostavitev pravil o poreklu blaga. Z željo po zagotovitvi prednostnega dostopa do korejskega trga pred ameriškimi tekmeci so se zavzemali tudi za hiter začetek uporabe sporazuma. Strojna industrija (interesne skupine Orgalime, Cecimo in VDMA), ki že ima presežek v menjavi s Korejo, pričakuje veliko povečanje izvoza v Korejo in se tudi ne boji povečanja korejskega uvoza. Prav tako računajo na srednje do veliko povečanje tržnega deleža v Koreji, medtem ko naj bi bila rast korejskega tržnega deleža v EU precej manjša. Strinjajo se tudi s predvideno odpravo carin in necarinskih ovir ter podpirajo poenostavitev ter poenotenje pravil o poreklu blaga. Medtem ko strojna industrija močno podpira sporazum, pa sektor elektronike meni, da znižanje evropskih ovir za korejske proizvajalce slabša njihov konkurenčni položaj, zato so zahtevali, da odprava carinskih ovir v EU poteka vzporedno z odprtjem korejskega trga preko hkratnega znižanja carinskih stopenj in še pomembneje preko odprave necarinskih ovir. Proizvajalci elektronskih izdelkov so bili zaskrbljeni tudi zaradi ohlapnejših pravil o poreklu blaga, ki naj bi dopuščala večjo uporabo materialov in vmesnih izdelkov brez porekla in bi s tem koristila predvsem korejskim podjetjem. Sektor elektronike dodaja, da je prisotne precej negotovosti glede učinkov sporazuma in da se bo dejanski obseg učinkov pokazal šele z njegovo uporabo.

Ostrejše nasprotovanje liberalizaciji trgovine s Korejo je prisotno v tekstilni in oblačilni industriji (interesna skupina EURATEX), ki imata pomisleke predvsem glede korejskega spoštovanja zavez iz sporazuma. Gre za občutljivejša sektorja, ki računata, da bo sporazum imel negativen vpliv na njuno poslovanje in zato pričakujeta, da bo nujna uporaba zaščitnih ukrepov ter povračila dajatev (*drawback*). Tako je njun glavni pomislek povezan z dostopnostjo in predvsem pravočasnostjo objavljenih trgovinskih statistik, ki bodo služile kot osnova za morebitno ukrepanje ob motnjah na trgu, ki bi nastale zaradi prostotrgovinskega sporazuma. Dodatno jih moti tudi to, da s sporazumom ni bil vzpostavljen odbor oz. delovna skupina za področje tekstila in oblačil, ki bi združevala korejske in evropske predstavnike in

bi služila kot primeren forum za obravnavo vprašanj povezanih z implementacijo sporazuma. Glavni poudarek tekstilna in oblačilna industrija dajeta doslednemu spoštovanju sporazuma in nadzoru, ki pa po njihovem mnenju zahteva sodelovanje vseh deležnikov – evropskih in korejskih oblasti, proizvajalcev ter Evropske komisije, saj so prepričani, da bodo lahko le na ta način pravočasno ukrepali v primeru potrebe po uporabi zaščitnih ukrepov.

Za kmetijstvo in živilsko industrijo lahko na splošno rečemo, da sta kljub nizkim pričakovanjem glede povečanja izvoza relativno zadovoljni s sporazumom, saj njegovo dodano vrednost vidita predvsem v ohranjanju konkurenčnega položaja evropskih proizvajalcev v primerjavi s proizvajalci iz držav, ki so s Korejo že uveljavile prostotrgovinski odnos – npr. Čile ter predvsem v primerjavi z ZDA, ki so največja izvoznica hrane v Korejo. Visoka pričakovanja glede izvoza imajo predvsem evropski izdelovalci sira, mesnih izdelkov in žganih pijač, saj naj bi jim odprava izjemno visokih ovir na korejskem trgu prinesla številne prihranke ter nadpovprečno povečala izvoz.

Sektor, ki je najglasneje nasprotoval sporazumu, je bila avtomobilska industrija, ki je tudi dosegla, da se je potrditev sporazuma s strani Evropskega parlamenta podaljšala vse do februarja 2011. Avtomobilski sektor pričakuje, da medtem ko se bo izvoz Južne Koreje v EU izjemno povečal, bo izvoz v Korejo beležil minimalno rast, prav tako naj bi Koreja znatno povečala svoj delež na evropskem trgu, obratno pa naj bi evropski proizvajalci dosegli le majhno rast tržnega deleža. Ker je evropski trg motornih vozil že v fazi zrelosti, bodo po mnenju industrije ti učinki vplivali tudi na zaposlenost, in sicer naj bi se zmanjšalo število delovnih mest tako v sami avtomobilski industriji kot tudi v povezanih panogah (dobavitelji, prodaja). Proizvajalci motornih vozil Evropski komisiji očitajo predvsem to, da so avtomobilsko industrijo uporabili kot pogajalsko orodje za doseg večje liberalizacije drugih sektorjev (Erixon in Lee-Makiyama 2010, 13). Zlasti jih moti možnost stalnega povračila carinskih dajatev in znižanje dovoljenega praga materialov tuje izdelave (*foreign content*) pri pravilih o poreklu, saj naj bi korejskim izvoznikom v primerjavi z domačimi ponudniki zagotavljala prednost, prav tako pa po njihovem mnenju postavlja zanje neugodno izhodišče za bodoče prostotrgovinske sporazume. Po drugi strani pa evropski proizvajalci podpirajo odpravo carinskih in necarinskih ovir, čeprav menijo, da odprava carin ne bo zadoščala za povečanje prisotnosti na korejskem trgu, saj bodo še vedno veljale nekatere necarinske ovire, prav tako pa se vedno lahko pojavijo nove.

Navedena so bila subjektivna pričakovanja posameznih sektorjev gospodarstva pred uveljavitvijo sporazuma, dejstvo pa je, da je uresničitev pozitivnih ali negativnih pričakovanj v veliki meri odvisna od reakcije in prilagoditev vsakega posameznega sektorja oz. predvsem njegove mikro ravni – podjetij. Ta bodo lahko dosegla pozitivne učinke ali zmanjšala negativne posledice sporazuma s proaktivnim pristopom, ki med drugim vključuje pridobitev statusa pooblaščenega uvoznika, kateremu pripada oznaka preferencialnega porekla izdelkov, podjetja se morajo prilagoditi sistemu pravil o poreklu blaga ter stalno iskati nove možnosti in priložnosti, ki se pojavijo z odpravo različnih trgovinskih ovir ter odprtjem trgov za TNI.

Ker je prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo v uporabi že več kot eno leto, v nadaljevanju predstavim preliminarne podatke o dejanskih učinkih, ki bodo osvetlili realnost pričakovanj interesnih skupin in nenazadnje tudi empiričnih študij, čeprav ob slednjem velja previdnost, saj vsebina sporazuma določa postopno odpravo ovir za določene sektorje in po enem letu trgovina še ni povsem liberalizirana, prav tako pa se tudi scenariji določenih študij močno razlikujejo od dejanskega načrta liberalizacije.

15 UČINKI PO ZAČETKU UPORABE SPORAZUMA

Ker je prvo leto uporabe prostotrgovinskega sporazuma del prehodnega obdobja, v katerem trgovinske ovire še niso popolnoma odpravljene, prav tako pa omejitve, ki ostajajo, veljajo predvsem za občutljivejše sektorje, kot je npr. avtomobilska industrija, lahko učinke sporazuma zanesljivo analiziramo šele po daljšem obdobju – vsaj petih ali desetih let. Po enem letu veljave sporazuma lahko ocenimo zgolj grobo sliko učinkov, ob čemer pa moramo upoštevati, da na trenutne trgovinske tokove pomembno vplivajo tudi zaostrene makroekonomske razmere, ki zmanjšujejo ali celo onemogočajo realizacijo polnega potenciala liberalizacije trgovine. Vpliv globalne finančne in gospodarske krize otežuje tudi primerjavo statističnih podatkov zadnjih nekaj let, saj je težko izolirati vpliv prostotrgovinskega sporazuma od drugih dejavnikov, ki so vplivali na močno nihanje podatkov o proizvodnji, menjavi in TNI.

V času nastajanja magistrskega dela so bili objavljeni zgolj prvi preliminarni rezultati učinkov uporabe sporazuma na trgovino z blagom, podatki o trgovini s storitvami in o TNI pa še niso bili na voljo. Eurostat nudi statistične podatke o menjavi med julijem 2011 in 2012, analize pa

sta predstavili tudi obe strani – Evropska komisija ter KIEP, ki sta uporabili različni metodologiji primerjave podatkov, prav tako pa v javno objavljenih analizah oz. sporočilih zajemata tudi različni časovni obdobji in zato se njuni rezultati nekoliko razlikujejo, čeprav je ugotovljena smer učinkov načeloma podobna.

V prilogah C.1 in C.2 je prikazana primerjava mesečnih podatkov o vrednosti izvoza EU v Južno Korejo in obratno za prvo leto uporabe sporazuma glede na enako obdobje preteklega leta ter spremembe v obsegu menjave na mesečni ravni. Podatki kažejo, da se je v prvih dvanajstih mesecih uporabe sporazuma izvoz Unije v Korejo na kumulativni ravni povečal za 16 %, medtem ko se je uvoz EU zmanjšal za 1,5 %. Zmanjšal se je tudi trgovinski primanjkljaj EU, in sicer s 7,6 milijarde na 1,7 milijarde EUR.

Z namenom, da bi v primerjavi upoštevali tudi vpliv krize, je Evropska komisija (2012c) podatke devetmesečja – od začetka uporabe sporazuma pa do marca 2012 – primerjala s povprečjem zadnjih štirih let za enake mesece (tj. od julija do marca). Rezultati kažejo, da se je menjava Unije s Korejo glede na enako obdobje v letu 2007 povečala za 35 % oz. 6,7 milijarde EUR, iz česar sledi, da je začetno znižanje carin že imelo določene učinke. Ti so bili proporcionalno večji v primeru sektorjev, kjer so bile vse carinske ovire odpravljene že z začetkom veljave sporazuma. Mednje spada npr. izvoz vina, tekstila in oblačil, izdelkov iz železa in jekla, strojev in naprav ter nekaterih kemičnih izdelkov, ki skupaj predstavljajo tretjino (34 %) evropskega izvoza v Južno Korejo. Izvoz navedenih proizvodov se je povečal za 46 % oz. 2,7 milijarde EUR. Izvoz proizvodov, ki so bili s 1. julijem deležni le delne liberalizacije, kot npr. avtomobili in kmetijski pridelki, in ki jim pripada 44-odstotni delež izvoza EU v Korejo, se je povečal za 3 milijarde EUR oz. za 36 %. Nenazadnje pa se je povečala tudi menjava izdelkov z nespremenjeno carinsko stopnjo (nekateri kmetijski pridelki, ki skupaj predstavljajo 18 % evropskega izvoza), in sicer za 23 % oz. za 1 milijardo EUR. Kot navaja Evropska komisija (prav tam), se je kot posledica uporabe prostotrgovinskega sporazuma izvoz Unije v Korejo povečal za 1,7 milijarde več, kot bi se brez liberalizacije trgovine med partnericama. Izvoz nekaterih specifičnih proizvodov pa je močno presegel povprečno povečanje: izvoz svinjine se je povečal za več kot 120 % (200 milijonov EUR), izvoz usnjenih izdelkov (torbic ter kovčkov) je zrastel za 90 % (150 milijonov EUR), prav tako je bila 75 % višjega izvoza deležna proizvodnja polprevodnikov (650 milijonov EUR), povečal pa se je tudi izvoz avtomobilov, in sicer za več kot 70 % in je tako dosegel 670 milijonov EUR višjo prodajo na korejskem trgu. Pomembno se je povečalo

tudi korejsko povpraševanje po evropskem luksuznem potrošnem blagu, kot so npr. ure, parfumi, oblačila, torbice, čevlji ipd.

Avtor KIEP analize – Kang (2012) ugotavlja, da se za razliko od pričakovanj južnokorejski izvoz v EU po začetku uporabe sporazuma ni povečal, ampak se je po relativni stagnaciji v začetku 2011 v drugi polovici leta celo pričel zmanjševati. Kot navaja Kang (prav tam), zaradi gospodarske krize v EU in njenega počasnega okrevanja podobno velja tudi za številne vzhodnoazijske izvoznike industrijskih izdelkov. Zmanjšanje izvoza v Unijo je izjema v zunanji trgovini Južne Koreje, saj se je v istem obdobju njen izvoz v večino drugih držav (zlasti na hitro rastoče trge kot so Kitajska, ASEAN, MERCOSUR ter tudi v ZDA in na Japonsko) povečal. Padec korejskega izvoza kljub rasti uvoza Unije in sklenitvi prostotrgovinskega sporazuma namiguje na zmanjšano konkurenčnost korejskih izdelkov na evropskem trgu in tudi na možnost večjega *outsourcinga* korejskih podjetij.

Kljub splošnemu upadu izvoza Koreje v EU pa se je ta za določene kategorije izdelkov povečal. Izvoz⁴⁴ avtomobilov se je povečal za 39 %, nakladalnikov (npr. bagerji, buldožerji) za 34 %, orodja in klimatskih naprav za 35 % itd., po drugi strani pa je zmanjšanje izvoza proizvodov kot so ladje (za 39 %) in elektronske naprave (37 % za LCD naprave, 47 % za telefone itd.), ki skupaj predstavljajo kar 38 % celotnega korejskega izvoza, povzročilo negativno rast izvoza v Unijo. Kot navaja Robaschik (2012, 5), trgovina z izdelki, ki so najbolj vplivali na upad evropskega uvoza, ni bistveno vezana na prostotrgovinski sporazum, saj je bila menjava ladij, ki so eden najpomembnejših korejskih izvoznih izdelkov, ter številnih elektronskih naprav že pred sporazumom popolnoma brezcarinska, kar pomeni, da je padec menjave posledica gospodarske krize in zmanjšane povpraševanja v EU.

V Tabeli 15.1 so prikazane spremembe v obsegu izvoza za 30 najpomembnejših korejskih izvoznih artiklov glede na enako obdobje predhodnega leta ter tudi relativne spremembe izvoza za posamezni izdelek glede na gibanje celotnega evropskega uvoza tega izdelka. Tabela vsebuje tudi podatke o deležu, ki pripada posamezni kategoriji izdelkov v korejskem izvozu, saj tako lahko ocenimo proporcionalnost učinka povečanja izvoza – npr. 39-odstotna rast izvoza v kategoriji, ki predstavlja 10 % celotnega izvoza, ima večji in pomembnejši učinek na blaginjo kot 40-odstotna rast kategorije, ki predstavlja 1,5 % izvoza.

---

⁴⁴ Navedeni odstotki predstavljajo relativno spremembo izvoza, torej povečanje oz. razlika, ki jo je Koreja dosegla glede na celotno rast evropskega uvoza.

Tabela 15.1: Sprememba izvoza Južne Koreje v EU za 30 najpomembnejših HS kategorij

HS šifra	delež v izvozu l. 2011, (%)	izvozni artikel*	jul. 2010 - maj 2011 (v mio USD)	jul. 2011 - maj 2012 (v mio USD)	① sprememba (%)	② sprememba uvoza EU (%)	relativna sprememba** ①-②
	100	celoten izvoz v EU	52.774	46.727	-11,5	9,5	
8901	17,9	ladje	11.753	7.156	-39,1	-40,2	1,1
8703	10,2	avtomobili	3.541	5.129	44,8	5,6	39,2
8708	6,2	avto deli	2.995	3.335	11,4	14,8	-3,4
9013	5,9	LCD	3.896	3.060	-21,5	15,9	-37,4
2710	5,3	rafinirana olja	2.246	2.891	28,7	29,2	-0,5
8517	4,6	brežžični telefoni	3.355	1.982	-40,9	5,8	-46,7
8905	4,6	posebna plovila	2.323	323	-86,1	-29,5	-56,6
8529	3,0	deli za TV, radio, kamere	1.779	1.418	-20,3	23,1	-43,4
8541	1,7	polprevodniki	1.430	583	-59,2	19,9	-79,1
4011	1,5	pnevmatike	674	794	17,8	-21,8	39,6
8542	1,4	integrirana vezja, pomnilniki	913	679	-25,6	-24,2	-1,4
7208	1,4	ploščati toplo valjani izdelki iz jekla	704	702	-0,3	32,7	-33,0
8473	1,1	pisarniški stroji in njihovi deli	852	449	-47,3	-2,0	-45,3
8471	1,0	računalniki in rač. oprema	620	492	-20,6	7,7	-28,3
8429	1,0	nakladalniki	402	523	30,1	-4,1	34,2
3907	1,0	poliacetati v primarnih oblikah	447	463	3,6	-0,7	4,3
8431	0,7	deli za gradbene stroje, dvigala, žerjave	276	343	24,3	24,7	-0,4
8479	0,7	drugi stroji in mehanske naprave	332	332	0,0	11,3	-11,3
7219	0,6	ploščati toplo valjani izdelki iz nerjavečega jekla	372	275	-26,1	-55,6	29,5
9001	0,6	optična vlakna in kabli	331	356	7,6	-9,7	17,3
8443	0,6	faksi in stroji za tiskanje	312	305	-2,2	20,4	-22,6
3903	0,6	stiren	302	286	-5,3	11,4	-16,7
5503	0,6	sintetična vlakna	256	286	11,7	-2,7	14,4
8507	0,6	akumulatorji	206	296	43,7	18,6	25,1
8528	0,5	zasloni in projektorji	329	249	-24,3	6,3	-30,6
8418	0,5	hladilniki	287	252	-12,2	13,5	-25,7
4002	0,5	sintetični kavčuk	204	265	29,9	37,2	-7,3
8207	0,5	ročno in strojno orodje	187	267	42,8	8,0	34,8
8415	0,5	klimatske naprave	196	262	33,7	-1,5	35,2
8409	0,5	deli za motorje	178	296	66,3	4,0	62,3

Vir: KITA v Kang (2012, 10–11).

*Zaradi preglednosti tabele so poimenovanja HS kategorij (izvoznih artiklov) skrajšana in poenostavljena.

**Relativna sprememba izvoza je izračunana kot razlika med spremembo izvoza Južne Koreje v EU in spremembo celotnega evropskega uvoza iz njenih trgovinskih partneric, saj na ta način lahko presojamo o pozitivnem ali negativnem gibanju trgovinskih tokov in posledično o vplivu prostotrgovinskega sporazuma. Če je bil delež povečanja uvoza iz Koreje višji kot iz drugih trgovinskih partneric, lahko govorimo o pozitivnem učinku, če pa korejski izvoz ni dosegel stopnje rasti celotnega uvoza Unije, pa govorimo o negativnem učinku (zmanjšanju). Enak princip velja tudi za podatke o izvozu EU oz. uvozu Južne Koreje, ki so predstavljeni v Tabeli 15.2.

Izvoz EU oz. korejski uvoz se je v enajstih mesecih po začetku uporabe sporazuma povečal za 14,8 % glede na enako obdobje preteklega leta (Kang 2012, 8). Trend naraščanja uvoza iz Unije je skladen s splošno rastjo uvoza Južne Koreje, ki si je za razliko od EU hitro opomogla po globalni gospodarski krizi in beleži stabilno gospodarsko rast. Najbolj se je povečal uvoz letal, ležajev, sklopk in podobnih delov, delov električnih aparatov in naprav, mesa (svinjine), računalnikov in njihovih delov, generatorjev ter surovin. Povečal se je tudi uvoz avtomobilov, torb in kovčkov, delov za motorje, ostankov železa in jekla, ličil oz. kozmetike ter zdravstvenih instrumentov, vendar so te kategorije izdelkov beležile nižjo rast od povprečne rasti korejskega uvoza iz EU. Zmanjšal se je uvoz klimatskih naprav, brezžičnih telefonov, delov strojev, cepiv, zdravil in strojev za izdelavo polprevodnikov in integriranih vezij. V Tabeli 15.2 so po enakem principu kot v Tabeli 15.1 prikazani natančni podatki o rasti oz. zmanjšanju korejskega uvoza iz EU za 30 najpomembnejših kategorij izdelkov, ki skupaj predstavljajo polovico uvoza iz Unije. Kang (2012, 11) opozarja, da izjemno velikega povečanja uvoza letal in delno tudi nafte ne moremo prištevati k učinkom sporazuma, saj je več kot 600-odstotno povečana vrednost uvoza letal posledica prvega naročila štirih letal tipa A380, ki vsako stane 235 milijonov USD, Koreja pa je zaradi nemirov in nestabilne politične situacije na Bližnjem Vzhodu pričela uvažati evropsko surovo in rafinirano nafto tipa brent, dodatno pa je k večjemu uvozu pripomoglo tudi 3-odstotno znižanje carinskih dajatev.

Tabela 15.2: Sprememba uvoza Južne Koreje iz EU za 30 najpomembnejših HS kategorij

HS šifra	delež v uvozu l. 2011 (%)	uvozni artikel	jul. 2010 - maj 2011 (v mio USD)	jul. 2011 - maj 2012 (v mio USD)	① sprememba (%)	② sprememba korejskega uvoza (%)	relativna sprememba ①-②
	100	<i>celoten uvoz v EU</i>	39.276	45.086	14,8	12,3	
8703	5,7	avtomobili	2.264	2.531	11,8	11,2	0,6
8486	5,2	stroji za izdelavo polprevodnikov, integriranih vezij itd.	2.264	2.380	5,1	15,8	-10,7
3004	3	zdravila	1.232	1.376	11,7	13,1	-1,4
8802	2,8	letala	119	975	719,3	55,3	664
8708	2,5	avtomobilski deli	1.035	955	-7,7	-3,8	-3,9
8479	2,1	drugi stroji	991	835	-15,7	-13,4	-2,3
8517	2,0	brezžični telefoni	634	463	-27,0	-13,6	-13,4
8542	1,9	integrirana vezja, pomnilniki	902	849	-5,9	0,7	-6,6
8409	1,8	deli za motorje	671	783	16,7	10,7	6,0
4202	1,7	kovčki, torbe, aktovke	627	774	23,4	17,9	5,5
2710	1,5	rafinirana nafta	503	938	86,5	25,1	61,4
7204	1,5	odpadki in ostanki železa in jekla	443	570	28,7	24,3	4,4

8414	1,3	ventilatorji in klimatske naprave	710	540	-23,9	-4,5	-19,4
8413	1,3	črpalke	488	589	20,7	19,5	1,2
8483	1,3	ležaji, menjalniki, sklopke	460	628	36,5	17,6	18,9
0203	1,3	svinjina	356	606	70,2	45,7	24,5
8481	1,2	pipe, ventili ipd.	454	603	32,8	20,8	12
9031	1,1	merilni instrumenti	460	454	-1,3	4,1	-5,4
8408	1,1	dizelski motorji	429	494	15,2	16,7	-1,5
3002	0,9	cepiva, antiserumi ipd.	389	376	-3,3	15,3	-18,6
8487	0,8	deli strojev	393	270	-31,3	-15,0	-16,3
9018	0,8	zdravstveni instrumenti	327	338	3,4	0,2	3,2
3304	0,8	ličila	307	340	10,7	8,8	1,9
8421	0,8	čistilne naprave	278	341	22,7	15,6	7,1
2709	0,7	surova nafta	0	1568	-	30,0	-
9032	0,7	naprave za avtomatsko regulacijo	283	308	8,8	9,8	-1,0
8419	0,7	stroji za obdelavo materiala s spremembo temperature	316	318	0,6	8,1	-7,5
8538	0,7	deli električnih aparatov in naprav	268	291	8,6	-0,3	8,9
8501	0,7	generatorji	271	286	5,5	-2,5	8,0
8471	0,7	računalniki in rač. oprema	247	301	21,9	-0,2	22,1

Vir: KITA v Kang (2012, 12).

*Zaradi preglednosti tabele so poimenovanja HS kategorij (uvoznih artiklov) skrajšana in poenostavljena.

V Tabeli 15.3 je prikazana menjava med Korejo in izbranimi državami članicami EU v prvih desetih mesecih po uveljavitvi prostotrgovinskega sporazuma ter primerjava glede na menjava eno leto pred sporazumom (julij 2010–maj 2011). Podatki kažejo, da se je izvoz večine držav (razen Švedske, Grčije in Slovenije) povečal, medtem ko se je uvoz iz Koreje v večino članic EU (razen Nizozemske, Švedske, Belgije, Avstrije, Češke, Grčije in Slovenije⁴⁵) zmanjšal. Izrazito visoka menjava z Južno Korejo, zlasti z vidika velikosti in gospodarske moči države, je značilna za tiste države, kjer imajo velike korejske multinacionalke svoje evropske proizvodne obrate – Češka (Hyundai), Slovaška (Kia, Samsung), Madžarska (Samsung), Poljska (LG). Prisotnost podružnic oz. proizvodnje v srednji in vzhodni Evropi se odraža v velikem uvozu teh držav iz Koreje in nadalje pomeni izhodišče za izvoz končnih proizvodov v ostale članice EU. Tako lahko tudi temu dejstvu pripišemo del upada korejskega izvoza v EU. Del glavnih korejskih izvoznih izdelkov podjetja ne izvažajo več neposredno iz Koreje, ampak jih proizvajajo znotraj EU in s tem ti postanejo del menjave na notranjem trgu.

⁴⁵ Natančni podatki o menjavi med Slovenijo in Južno Korejo so prikazani v prilogi Č.

Tabela 15.3: Menjava med Južno Korejo in izbranimi državami članicami EU v obdobju med julijem 2011 in majem 2012.

	UVOZ (mio USD)	sprememba (%)	IZVOZ (mio USD)	sprememba (%)	bilanca
EU	45.086	14,8	46.728	-11,5	1.643
Nemčija	15.880	8,5	7.636	18,5	-8.244
Velika Britanija	4.852	62,8	3.730	-36,1	-1.122
Nizozemska	4.055	0,4	4.484	12,3	429
Italija	4.213	17,9	3.141	-25,3	-1.072
Francija	5.276	18,7	2.760	-50,3	-2.516
Švedska	1.484	-13,1	867	10,9	-616
Belgija	1.347	11,8	2.265	16,4	918
Avstrija	1.185	7,8	767	1,7	-419
Španija	1.105	12,1	1.734	-0,4	630
Slovaška	141	32,2	3.893	-6,8	3.752
Poljska	430	49,4	3.646	-9,6	3.216
Češka	506	36,0	1.904	65,1	1.398
Grčija	51	-35,7	1.566	33,8	1.515
Slovenija	87	-15,5	1.362	84,8	1.275
Madžarska	465	10,3	1.136	-40,0	671
svet	488.421	12,3	509.659	8,0	21.238

Vir: Robaschik (2012, 6).

Ker je za analizo učinkov sporazuma najbolj zgovoren podatek o sorazmerni rasti uvoza oz. izvoza glede na stopnjo liberalizacije, so v Tabelah 15.4 in 15.5 predstavljena razmerja med relativno spremembo obsega menjave po začetku uporabe sporazuma in znižanjem carinske stopnje.⁴⁶ Podatki kažejo (Tabela 15.4), da se je korejski izvoz izdelkov z najvišjo stopnjo liberalizacije močno povečal. To zlasti velja za motorna vozila in z njimi povezane izdelke, kot so pnevmatike, deli motorjev, akumulatorji ter posredno tudi rafinirana nafta. Po drugi strani pa se je kljub visokemu zmanjšanju carin izvoz radijev, televizorjev in kamer močno zmanjšal, podobno velja za zaslone in projektorje. Kot navaja Kang (2012, 14–15), se evropski uvoz za te kategorije ni zmanjšal, prav tako pa je tudi Kitajski, Japonski in Tajvanu uspelo povečati izvoz v EU, kar je najverjetneje posledica zmanjšanja korejske konkurenčnosti ali povečanja *outsourcinga* korejskih podjetij. Zmanjšal se je tudi izvoz

⁴⁶ Znižanje carinske stopnje je določeno kot razlika med carinsko stopnjo na podlagi klavzule največjih ugodnosti in preferencialno carinsko stopnjo, določeno za prvo leto veljavnosti sporazuma.

brezžičnih telefonov in računalnikov, za katere pa je že pred sporazumom veljala skoraj ničelna carinska stopnja, zato spremembe v obsegu izvoza ne predstavljajo neposrednega učinka sporazuma, ampak so posledica zmanjšane povpraševanja zaradi slabših gospodarskih razmer v EU ter tudi porasta *outsourcinga* korejskih proizvajalcev, ki poleg že omenjenih tovarn v srednji in vzhodni Evropi vključuje tudi proizvodne obrate v jugovzhodni Aziji in na Kitajskem. To posledično pomeni, da izdelki korejskih podjetij, proizvedeni v tujini, statistično ne spadajo v obseg korejskega izvoza v EU.

Tabela 15.4: Relativna sprememba izvoza Južne Koreje v EU glede na znižanje carinske stopnje

	znižanje carinske stopnje			
		zanemarljivo (< 1 %)	povprečno (1~2,5 %)	veliko (> 2,5 %)
relativna sprememba izvoza	veliko povečanje (>30 %)	- delovni stroji in naprave za dvigovanje	- pnevmatiki - klimatske naprave - deli motorjev	- avtomobili - orodje
	povečanje (3~30 %)	- izdelki iz nerjavečega jekla	- poliacetati v primarnih oblikah	- akumulatorji - optična vlakna in kabli - sintetična vlakna
	stagnacija (-3~+3 %)	- ladje - integrirana vezja, pomnilniki - deli za gradbene stroje, dvigala, žerjave	~	- avtodeli - rafinirana nafta
	zmanjšanje (-30~-3 %)	- računalniki in rač. oprema - sintetični kavčuk	- drugi stroji - deli za tiskalnike in fakse - hladilniki	- stiren
	veliko zmanjšanje (> -30 %)	- brezžični telefoni - posebna plovila - polprevodniki - ploščati toplo valjani izdelki iz nerjavečega jekla - generatorji in deli toplotnih naprav	- zasloni in projektorji	- radii - televizorji - kamere

Vir: Kang (2012, 14).

Kot je razvidno iz Tabele 15.5, se je v kategoriji izdelkov z visoko stopnjo liberalizacije najbolj povečal južnokorejski uvoz evropske nafte, potrošnega blaga kot so kovčki in torbe ter vmesnih proizvodov kot so motorni deli in generatorji. Kljub manjšemu znižanju carin se je močno povečal tudi obseg uvoza svinjine, surove nafte in letal, vendar kot je že bilo omenjeno, rast uvoza letal in nafte ni posledica prostotrgovinskega sporazuma, povečanje povpraševanja po mesu pa lahko pripišemo liberalizaciji trgovine. Zelo velikega zmanjšanja ni bila deležna nobena kategorija izdelkov, a so padec uvoza kljub precejšnjemu zmanjšanju carin zabeležili nekateri vmesni izdelki avtomobilske in strojne industrije, klimatske in merilne naprave ter stroji. Podobno kot v EU se je tudi v Koreji zmanjšal uvoz brezžičnih telefonov, vendar pa se je povečal uvoz računalnikov in računalniške opreme. Zanimiv je

podatek, da industrije (npr. farmacevtska, strojna), kjer ima EU primerjalne prednosti, niso uspele povečati izvoza na korejski trg, ampak je ta ostal na bolj ali manj primerljivi ravni kot pred sporazumom.

Tabela 15.5.: Relativna sprememba uvoza Južne Koreje iz EU glede na znižanje carinske stopnje

	znižanje carinske stopnje		
	zanemarljivo (< 3 %)	povprečno (3~5 %)	veliko (> 5 %)
veliko povečanje (>20 %)	- letala - računalniki in rač. oprema	- svinjina - surova nafta	- rafinirana nafta
povečanje (3~20 %)	- ostanki železa in jekla - stiskalnice za olje ipd.	- zdravstveni instrumenti	- kovčki, torbe, aktovke - motorni deli - naprave za preklapljanje ali zaščito električnih napeljav - generatorji
stagnacija (-3~+3 %)	- avtomobili	- dizelski motorji - kozmetika, ličila	- zdravila - črpalke - čistilne naprave - naprave za avtomatsko regulacijo
zmanjšanje (-20~-3 %)	- brezžični telefoni - integrirana vezja, pomnilniki - strojni deli	- stroji za izdelavo polprevodnikov, integriranih vezij itd.	- avtodeli - drugi stroji - klimatske naprave - merilne naprave - oprema za termično obdelavo
veliko zmanjšanje (> -20 %)	~	~	~

Vir: Kang (2012, 16–17).

Natančni podatki o gibanju TNI med EU in Južno Korejo še niso na voljo, vendar pa iz prvih izjav za javnost evropskih in korejskih oblasti lahko razberemo, da tokovi TNI med EU in Južno Korejo v zadnjem času na letni ravni močno nihajo. Korejsko ministrstvo za gospodarstvo (Ministry of Knowledge Economy 2013) poroča, da so se investicije Unije v Korejo sprva v letu 2011 glede na leto 2010 izrazito povečale, in sicer kar za 57 % oz. s 3,2 milijarde USD na 5,03 milijarde USD, nato pa so se v letu 2012 močno zmanjšale – za 46,6 % in so tako znašale 2,69 milijarde USD. Ministrstvo hkrati navaja, da je imel prostotrgovinski sporazum kljub upadu evropskih investicij pozitiven učinek na priliv TNI v Korejo, saj je pripomogel k povečanju zaupanja tujih investitorjev v korejsko gospodarstvo. Koreja je v letu 2012 tako prejela TNI v vrednosti 16,26 milijarde USD, kar predstavlja skoraj 20-odstotno rast v primerjavi z letom 2011. Glede na to, da so združitve in prevzemi predstavljali kar 90 % vseh TNI v Korejo, lahko sklepamo, da je podobno razmerje veljalo tudi za investicije Unije. Stanje korejskih investicij v EU je leta 2011 znašalo 11,2 milijarde evrov, kar je bilo 11,8 % manj kot v letu 2010 (Eurostat Press Office 2013). Korejske investicije v letu 2011 predstavljajo 0,3 % vseh TNI v EU (prav tam). Glede na leto 2010 se je v letu 2011 stanje tako vhodnih kot izhodnih TNI Unije povečalo, kar kljub gospodarski krizi EU uvršča med največje investitorje in prejemnike investicij na svetu. Največje korejske multinacionalke kot

so Hyundai, Samsung, Kia in LG so že dlje časa prisotne v državah EU tako preko investicij v izgradnjo novih zmogljivosti (*greenfield*) kot preko združitvev in prevzemov. Kot navaja Junga (2013), se je v letu 2012 zaradi padca cen premoženja kot posledice gospodarske krize in močnega wona povečalo zanimanje korejskih podjetij za investicije v EU – vrednost korejskih prevzemov evropskih podjetij se je s 756 milijonov USD v letu 2011 povečala na 1,34 milijarde USD v letu 2012. Neposredni vpliv prostotrgovinskega sporazuma na gibanje TNI po začetku njegove uporabe težko ocenimo oz. kvantificiramo, vendar pa lahko sklepamo, da četudi liberalizacija investicij v okviru sporazuma ni bila glavna spodbuda pri odločitvi podjetij za investicije, je zagotovo pripomogla k zmanjšanju administrativnih in regulativnih ovir in s tem k enostavnejšim in hitrejšim postopkom, na določenih področjih pa je celo odprla prej zaprt trg.

V želji, da bi domače gospodarstvo čim bolj izkoristilo uveljavitev prostotrgovinskega sporazuma, evropske in korejske oblasti pospešeno seznanjajo domača podjetja s priložnostmi na evropskem oz. korejskem trgu, prednostmi, ki jih prinaša sporazum in zahtevami, ki jih morajo izpolnjevati za preferencialni dostop. Britansko ministrstvo za trgovino in investicije na primer organizira serijo dogodkov, na katerih srednja in majhna podjetja spodbujajo k poslovanju z Južno Korejo; KITA je organizirala strateški forum, na katerem so korejskim podjetjem svetovali pri soočanju z gospodarsko krizo v Evropi ter pri čim večji uporabi možnosti in priložnosti sporazuma; JAPTI ter Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in Ministrstvo za zunanje zadeve so organizirali slovensko-južnokorejsko poslovno konferenco; podobni dogodki in iniciative pa potekajo tudi v drugih državah članicah.

Med pričakovane učinke sporazuma spada tudi korist za potrošnike v obliki nižjih cen. Kot navaja Robaschik (2012, 5), v Koreji Komisija za pošteno trgovino (*Fair Trade Commission*) preverja, če se nižje oz. ukinjene carinske dajatve prelevijo tudi v nižje cene za potrošnike – tako so npr. zagotovili nižje cene kozmetičnih izdelkov. Vendar se v Koreji cene številnih proizvodov, katerih uvoz je bil sicer liberaliziran, zaradi visoke stopnje inflacije niso znižale, ampak so ostale na enaki ravni ali pa so se zaradi višjih cen storitev (transport, logistika, distribucija) celo zvišale (Urbach 2012, 11).

V zadnjih letih so korejske oblasti pričele spreminjati odnos do domačih majhnih in srednjih podjetij, ki predstavljajo drugo plat korejske ekonomije in so v primerjavi z velikimi

industrijskimi konglomerati (t. i. chaeboli) pogosto precej nekonkurenčna, a močno zaščitena s strani države. 99 % vseh korejskih podjetij spada v kategorijo majhnih in srednjih podjetij, ki dajejo kar 88 % vseh korejskih delovnih mest (PRO INNO 2011, 1). Z odpiranjem gospodarstva so bile korejske oblasti primorane k postopnemu zmanjševanju zaščite teh podjetij ter k dopuščanju, da tudi v tem segmentu delujejo zakonitosti prostega trga, k čemur spada tudi propad manj uspešnih med njimi. Država je tako pričela opuščati protekcionistično politiko in svoje aktivnosti usmerila h krepitvi konkurenčnosti, inovativnosti ter internacionalizaciji majhnih in srednjih podjetij (Oliver 2012).

Na prvi pogled se zdi, da je sporazum s povečanjem izvoza prinesel koristi predvsem EU in v manjši meri Koreji, vendar pa je potrebno upoštevati, da bodo koristi liberalizacije dosežene postopoma, skladno z načrtom odprave vseh ovir, prav tako pa splošno zmanjšano povpraševanje v Uniji onemogoča doseg polnega potenciala sporazuma. Poleg sprememb v obsegu menjave je sporazum prinesel koristi tudi majhnim in srednjim podjetjem, saj se je samo v prvih dveh mesecih povečalo število korejskih podjetij, ki izvažajo v EU (Lee 2012). Med neposredne učinke sporazuma Lee (prav tam) prišteva tudi povečano zanimanje evropskih podjetij za sodelovanje s korejskimi dobavitelji. Nenazadnje pa je dodana vrednost sporazuma predvsem v tem, da si je Koreja dolgoročno zagotovila prost dostop do enega najpomembnejših svetovnih trgov in da je sporazum z Unijo sklenila pred drugimi azijskimi državami in tako pridobila prednost prvega ter na evropskem trgu povečala konkurenčnost svojih izdelkov, ki, kot kažejo statistični podatki, že izgubljajo svoj konkurenčni položaj v primerjavi s Kitajsko, Japonsko, Tajvanom in drugimi.

16 PRIMER KOREJSKEGA PODJETJA V SLOVENIJI

V predhodnih poglavjih sem predstavila splošna pričakovanja poslovne skupnosti pred začetkom veljave prostotrgovinskega sporazuma ter učinke po začetku njegove uporabe, sedaj pa se na podlagi izvedenega globinskega intervjuja⁴⁷ s predstavnikom južnokorejskega podjetja, ki posluje v Sloveniji, posvetim vprašanju, kako podjetja (mikro raven) vrednotijo oz. zaznavajo sporazum v praksi. V predstavljenem primeru gre za podjetje, ki na slovenskem trgu opravlja predvsem funkcijo marketinške izpostave oz. zastopstva blagovne znamke, skrbijo pa tudi za distribucijo, pred in po prodajne aktivnosti, stik s strankami ipd.

---

⁴⁷ Intervju z dne 7. marca 2013.

Organizacijsko so del predstavništva, ki je locirano v Avstriji in ki je odgovorno za tri države – poleg Slovenije in Avstrije še za Švico, vendar pa zaradi hitre rasti podjetja in vedno večjih obsegov poslovanja na posameznih trgih znotraj mreže pogosto potekajo reorganizacije, ki geografsko drobijo predstavništva na manjše enote, tako da obstaja verjetnost, da se bo avstrijsko predstavništvo v prihodnosti še delilo.

Gledano na splošno je podjetje v EU močno prisotno tako z vidika geografske pokritosti kot z vidika opravljanja različnih funkcij – proizvodnja, razvojni oddelki, logistika in klasične predstavniške aktivnosti, kot so distribucija, trženje ipd. V pogovoru je bilo poudarjeno, da Evropa oz. EU za korejsko podjetje predstavlja pomemben trg, še zlasti za segment t. i. premium izdelkov, tj. za izdelke višjega cenovnega razreda, saj ima EU kljub gospodarski krizi, s katero se soočajo nekatere države članice, še vedno veliko število potrošnikov z visoko kupno močjo. Dejstvo je, da omenjeno podjetje v zadnjih letih beleži visoko rast in skladno s tem krepi in pogloblja svojo prisotnost na evropskem trgu, povečuje število zaposlenih in vlaga v obstoječe aktivnosti znotraj mreže ter v njeno širitev na nove segmente. Tako je bil npr. nedavno odprt novi, dodatni evropski razvojni oddelek v eni izmed držav članic, v EU in tudi drugod po svetu prevzemajo podjetja, ki so komplementarna njihovi dejavnosti ter podjetja, ki omogočajo širjenje na nova področja. Vendar pa, kot je poudaril sogovornik iz podjetja, nove investicije, dejavnosti, proizvodnjo in prodajo v prvi vrsti prilagajajo potrebam in atraktivnosti posameznega trga, sledijo zastavljenim strateškim usmeritvam ter iščejo nove priložnosti, ki jim bodo omogočale dolgoročno uspešno poslovanje. S tega vidika je težko ocenjevati potencialne učinke, ki bi jih lahko imel prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo na delovanje podjetja v EU, še posebej če upoštevamo, da je sporazum na operativni ravni slabo oz. nepoznan, vendar pa je bilo v pogovoru poudarjeno, da kljub temu, da oni sporazuma ne poznajo, matično podjetje zelo natančno proučuje relevantno zakonodajo, sporazume in drugo regulacijo, ki vpliva na njihovo poslovanje, ter se vsem novostim hitro in temeljito prilagaja. Kljub temu, da je podjetje v zadnjem času povečalo prodajo ter investicije v EU, na podlagi opravljenega intervjuja ne moremo trditi, da je to neposredna posledica sprejetega sporazuma, vendar pa verjamem, da sporazum vsaj posredno vpliva na poslovanje podjetja. EU je zanje še vedno eden najpomembnejših trgov in sporazum z odpravo carin zmanjšuje stroške poslovanja (obravnavano podjetje kljub proizvodnim obratom v Evropi še vedno veliko izdelkov uvaža iz Koreje), koristi mu tudi vzajemno priznavanje standardov ter liberalizacija TNI. Vsakršna

odprava ovir v večji ali manjši meri prinaša določene pozitivne učinke, pa čeprav jih je težko kvantificirati oz. izolirati od ostalih vplivov zunanjega okolja in procesov v podjetju.

17 SKLEP

Gospodarsko težišče sveta se vedno bolj premika proti Aziji, ki bo po napovedih Goldman Sachsa (2003) do leta 2050 gostila največji gospodarstvi na svetu. Ponoven vzpon te regije za EU predstavlja neizogiben trend in pomemben izziv, s katerim se mora kar najhitreje soočiti, če želi še naprej ekonomsko uspevati. Dejstvo je, da Aziji že danes pripada več kot tretjina evropske zunanje menjave in da ta delež iz leta v leto narašča. Zgovoren je podatek, da je trgovina z Azijo že presegla menjavo Unije z NAFTA, Kitajska je druga najpomembnejša trgovinska partnerica EU takoj za ZDA, državam ASEAN kot skupini ter Japonski tudi pripadata mesti med petimi največjimi zunanjetrgovinskimi partnericami Unije, prav tako pa je kar četrtina evropskih TNI namenjenih azijskim državam (O'Sullivan 2013). V luči neugodnih gospodarskih razmer, ki trenutno vladajo v Evropi, ponuja hitrorastoča Azija številne priložnosti za evropska podjetja, ki potrebujejo nove trge za dolgoročno rast. Prvi formalni korak v smeri večje povezanosti s to regijo predstavlja prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo, ki je najambicioznejši in najbolj celovit sporazum, ki ga je Unija do sedaj sklenila s katerokoli državo, ki ni potencialna članica integracije.

Cilj magistrskega dela je bil raziskati ekonomske učinke, ki jih sporazum med EU in Korejo prinaša oz. bo prinesel obema partnericama. Kot je že bilo izpostavljeno v poglavju z analizo rezultatov empiričnih študij, bodo učinki na makroekonomski ravni pozitivni, a skromni. Pozitiven vpliv na BDP naj bi bil za Korejo nekoliko večji kot za EU, kjer naj bi bil ta pravzaprav zanemarljiv. Rezultati študij kažejo na velik pomen liberalizacije storitev, saj se višja stopnja odprtosti trgovine s storitvami odraža v številnih pozitivnih eksternalijah in predstavlja prevladujoč dejavnik v ozadju pozitivnih ekonomskih sprememb za Korejo in predvsem za EU. Vse simulacije napovedujejo tudi pozitivne trgovinske učinke, saj naj bi se povečal obseg izvoza obeh partneric. Kot velja za makroekonomske kazalnike, tudi pri trgovinskih učinkih študije Južni Koreji pripisujejo višje stopnje rasti, sporazum pa naj ne bi imel pomembnega vpliva na trg dela. Razlog za relativno majhne napovedane spremembe je dejstvo, da imata Unija in Koreja že zelo odprti gospodarstvi, ki se dejavno vključujeta v svetovno gospodarstvo in zato so učinki odprave trgovinskih oz. carinskih ovir manjši kot v primeru bolj protekcionističnih gospodarstev. Ker je imela Koreja že v izhodišču višje

trgovinske ovire kot EU in ker ji sporazum zagotavlja prost dostop do enega največjih svetovnih trgov, so tudi pričakovane koristi zanjo večje kot za Unijo, za katero Koreja predstavlja majhen trg in zato se tudi relativno velika povečanja evropskega izvoza ali uvoza odrazijo zgolj v manjši rasti celotnega obsega menjave.

V skladu z rezultati študij lahko pričakujemo, da bodo posledice sporazuma izraziteje zaznali posamezni sektorji, zlasti tisti, ki jim pripada največji delež menjave med EU in Korejo in tisti, kjer so bile pred začetkom veljave sporazuma v uporabi visoke carinske in necarinske ovire. Oboje na primer velja za avtomobilsko industrijo, ki poleg tega predstavlja tudi panogo, kjer si partnerici najbolj konkurirata. Simulacije napovedujejo, da bo liberalizacija trgovine zaradi omenjenih značilnosti avtomobilске industrije imela najpomembnejši učinek ravno na to panogo, kar potrjujejo tudi dejanski učinki v prvem letu uporabe sporazuma, v katerem je prišlo le do delne liberalizacije, saj bodo vse ovire v avtomobilski menjavi odpravljene postopoma. V času od začetka veljavnosti sporazuma se je celoten evropski izvoz v Korejo dejansko povečal, medtem ko se je korejski izvoz v Unijo zmanjšal. To je v prvi vrsti posledica zmanjšanja evropskega povpraševanja zaradi slabših in nepredvidljivih ekonomskih razmer, ki sta jih povzročila gospodarska kriza ter z njo povezan izbruh javnofinančnih kriz v številnih državah evroobmočja. Če na splošno izhajamo iz rezultatov študij in upoštevamo, da se učinki prostotrgovinskih sporazumov jasno pokažejo šele v roku večih let njihove uporabe in hkrati poskušamo zanemariti prehodni vpliv krize, lahko sklepamo, da ima, kot predvideva teorija in kot nakazujejo že prvi realni učinki, sporazum pozitiven učinek na medsebojno trgovino in v večji ali manjši meri prinaša koristi obema partnericama, s čimer lahko potrdimo prvo in tretjo hipotezo, ki napovedujeta rast obsega menjave ter pozitivne učinke tako Uniji kot Južni Koreji. Kot je že bilo pojasnjeno zgoraj, enako velja tudi za drugo hipotezo, ki avtomobilski industriji kot izjemno pomembni panogi v obeh gospodarstvih pripisuje prisotnost najbolj izrazitih učinkov.

V magistrskem delu sem se ukvarjala predvsem z napovedanimi učinki, saj je glede na kratek čas dejanske uporabe sporazuma za natančne učinke še prezgodaj. Ti se bodo jasno pokazali predvidoma šele na dolgi rok in s tem omogočili raziskovanje in analizo številnih dodatnih, zlasti dinamičnih, vidikov posledic sprejetega sporazuma, kot so npr. vpliv na raziskave in razvoj oz. sodelovanje na tem področju, izmenjava tehnologij, spremembe konkurenčnega okolja, tokovi in vrste TNI, menjava storitev itd., konsistentnost dolgoročnega spremljanja pa bo omogočila tudi večjo zanesljivost in širino ugotovitev. Vsekakor pa bodo dejanski učinki

odvisni predvsem od doslednosti obeh partneric pri izpolnjevanju v sporazumu zapisanih zavez. Za EU so še posebej pomembni: spoštovanje dogovora o odpravi nekarinskih in regulatornih ovir (ki so po svoji naravi težje merljive in nadzorovane), možnosti za izboljšanje korejskega konkurenčnega okolja ter hitrost in obseg odpiranja trga za evropske storitve in TNI. Ne glede na koristi, ki jih prostotrgovinski sporazumi v večini primerov prinašajo sodelujočim državam, se bosta morali v prihodnosti Unija in Koreja za stabilno rast ter ohranitev pomembnega položaja v svetovnem gospodarstvu soočiti s številnimi izzivi, ki zahtevajo mnogo večje prilagoditve in reforme kot sklenitev medsebojnega sporazuma o prosti trgovini. Za obe je izjemnega pomena pravočasen odziv na naraščajočo konkurenco hitro rastočih držav, kot so Kitajska, Indija ter države ASEAN, ki s svojim razvojem spreminjajo razmerje moči v regiji in na globalni ravni ter realnost do sedaj prevladujočih primerjalnih in konkurenčnih prednosti posameznih akterjev. Za Južno Korejo nadaljnje sklepanje ambicioznih prostotrgovinskih sporazumov ne bo problematično, saj to že sedaj pospešeno počne, za Unijo pa lahko sporazum s Korejo predstavlja pomemben precedens, ki bo vplival na njena nadaljnja pogajanja v Aziji in drugod po svetu. Številni dogovori in obširna liberalizacija, ki so bili za EU sprejemljivi v pogajanjih z relativno majhnim gospodarstvom kot je korejsko, bodo oz. so problematični v pogajanjih z velikani kot so npr. ZDA, Indija in Kitajska. Ker napovedi kažejo, da se gospodarska moč zahoda počasi, a zanesljivo zmanjšuje, EU dolgoročno gledano ne sme dovoliti, da jo konkurenti v tekmi za trge prehitijo, zato mora pospešiti procese predolгих pogajanj in vanje vložiti več politične volje ter enotnosti, še posebej, ko pride čas za ratifikacijo sporazumov. S tega vidika sporazum z Južno Korejo tako v smislu pogajanj kot spremljanja implementacije zagotovo predstavlja pomembno izkušnjo za prihodnje oblikovanje in uporabo različnih dimenzij skupne trgovinske politike na azijskem kontinentu in tudi drugod po svetu.

18 LITERATURA

- ACEA. 2011. *The Automobile Industry Pocket Guide*. Dostopno prek: http://www.acea.be/images/uploads/files/20110921_Pocket_Guide_3rd_edition.pdf (15. avgust 2012).
- Ahearn, Raymond J. 2011. Europe's Preferential Trade Agreements: Status, Content, and Implications. *CRS Report for Congress R41143*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41143.pdf> (1. maj 2012).
- Andreosso-O'Callaghan, Bernadette. 2009. Economic structural complementarity: how viable is the Korea-EU FTA? *Journal of Economic Studies* 36 (2): 147–167.
- Argüello, Ricardo. 2000. Economic Integration. An Overview of Basic Economic Theory and Other Related Issues. *Borradores de investigación No. 004326*. Bogota: Centro Editorial Universidad del Rosario. Dostopno prek: http://www.urosario.edu.co/urosario_files/2e/2eda89e4-b1c9-4f1d-8a8e-56f763f92aaa.pdf (7. januar 2011).
- Baldwin, Richard in Charles Wyplosz. 2009. *The Economics of European Integration, third edition*. London: McGraw-Hill Education.
- Bhagwati, Jagdish, David Greenway in Arvind Panagariya. 1998. Trading Preferentially: Theory and Policy. *The Economic Journal* 108 (449): 1128–1148.
- Brown, Colin M. 2011. The European Union and Regional Trade Agreements: A Case Study of the EU-Korea FTA. V *European Yearbook of International Economic Law, Volume 2*, ur. Christoph Herrmann in Jörg Philipp Terhechte, 297–308. Berlin: Springer Verlag.
- Brühlhart, Marius in Alan Matthews. 2007. EU external trade policy. V *The European Union: Economics and Policies*, ur. Ali M. El-Agraa, 473–493. Cambridge: Cambridge University Press.

- Cheong, Inkyo. 2002. Korea's FTA Policy: Focusing on Bilateral FTAs with Chile and Japan. *KIEP Discussion Paper 02-02*. Dostopno prek: http://www.kiep.go.kr/eng/publications/pub02_view.jsp?page=73&no=131657&sCate=01&sSubCate=&field=&text= (6. maj 2012).

- Cheong, Inkyo in Jungran Cho. 2009. The Impact of Free Trade Agreements (FTAs) on Business in the Republic of Korea. *Asian Development Bank Institute Working Paper Series no. 156*. Dostopno prek: <http://www.adbi.org/working-paper/2009/10/15/3348.impact.fta.business.korea/> (18. maj 2012).

- Cherry, Judith. 2011. Making Friends with the Hydra European Expectations of the EU-Korea Free Trade Agreement. *European Journal of East Asian Studies* 10 (1): 59–83.

- CIA World Factbook. 2012a. *South Korea*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> (5. junij 2012).

- --- 2012b. *European Union*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ee.html> (5. junij 2012).

- Copenhagen Economics in J. F. Francois. 2007. *Economic Impact of a Potential Free Trade Agreement (FTA) Between the European Union and South Korea*. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/march/tradoc_134017.pdf (6. januar 2012).

- Corden, W. M. 1986. Normative Theory of International Trade. V *International Trade: Surveys of Theory and Policy. Selections from the Handbook of International Economics*, ur. Ronald W. Jones, 63–130. Amsterdam: Elsevier Science Publishers.

- Cremona, Marise. 2010. The European Union and Regional Trade Agreements. V *European Yearbook of International Economic Law, Volume 1*, ur. Christoph Herrmann in Jörg Philipp Terhechte, 245–268. Berlin: Springer Verlag.

- Damijan, Jože. 1998. *Vpliv ekonomij obsega na zunanjetrgovinsko specializacijo*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

- De Benedictis, Luca in Daria Taglioni. 2011. The Gravity Model in International Trade. V *The Trade Impact of European Union Preferential Policies, An Analysis Through Gravity Models*, ur. Luca De Benedictis in Luca Salvatici, 55–89. Heidelberg: Springer Verlag.

- DG Trade. 2012. *Statistics: European Union in the World*. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122531.pdf (14. april 2012).

- --- 2012. *The EU and the Republic of Korea - A statistical portrait*. DG Trade Statistics. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf (28. maj 2012).

- Decreux, Yvan, Chris Milner in Nicolas Péridy. 2010. *The Economic Impact of the Free Trade Agreement (FTA) between the European Union and Korea*. Report for the European Commission. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/may/tradoc_146174.pdf (28. maj 2012).

- *Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu*. Uradni list Evropske unije 376, dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:sl:PDF> (10. junij 2012).

- Erixon, Fredrik in Hosuk Lee-Makiyama. 2010. Stepping into Asia's Growth Markets: Dispelling Myths about the EU-Korea Free Trade Agreement. *ECIPE Policy Brief No. 03/2010*. Dostopno prek: http://www.ecipe.org/media/publication_pdfs/stepping-into-asias-growth-markets-dispelling-myths-about-the-eu-korea-free-trade-agreement.pdf (22. september 2012).

- ESF. 2010. *ESF letter to MEP Robert Sturdy*. Dostopno prek: <http://www.esf.be/new/wp-content/uploads/2010/06/ESF2010-03-EP-INTA-Rapporteur-on-EU-Korea-web.pdf> (22. september 2012).

- Estevadeordal, Antoni in Kati Suominen. 2006. Mapping and measuring Rules of Origin around the world. V *Origin of Goods: Rules of Origin in Regional Trade Agreements*, ur. Oliver Cadot, Antoni Estevadeordal, Akiko Suwa-Eisenmann in Thierry Verdier, 69–113. Oxford: Oxford University Press.

- Ethier, Wilfred J. 1982. National and International Returns to Scale in the Modern Theory of International Trade. *The American Economic Review* 72 (3): 389–405.

- Eurostat. 2009. *Statistics in focus: Trade in services with South Korea – surplus for EU in 2007*. Dostopno prek: http://www.esf.be/new/wp-content/uploads/2009/09/eurostat_trade-in-services-with-south-korea1.pdf (5. september 2012).

- --- 2011. *National accounts – GDP*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/National_accounts_%E2%80%93_GDP (5. junij 2012).

- --- 2012. *International Trade Database*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/international_trade/data/database (15. avgust 2012).

- Eurostat Press Office. 2013. *Eurostat News Release: Foreign Direct Investment – EU27 investment stocks in the rest of the world increased by 50% between 2008 and 2011*, 22. januar. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-22012013-AP/EN/2-22012013-AP-EN.PDF (29. januar 2013).

- Evropska komisija. 2010. *EU-South Korea Free Trade Agreement: A Quick Reading Guide*. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/october/tradoc_145203.pdf (17. junij 2012).

- --- 2011a. *Bilateral relations – Agreements*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/agreements/#_other-countries (2. maj 2012).
- --- 2011b. *Sporazum o prosti trgovini med EU in Korejo v praksi*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.
- --- 2012a. *Overview of FTA and other trade negotiations*. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf (2. maj 2012).
- --- 2012b. *Trade: South Korea*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/korea/> (2. junij 2012).
- --- 2012c. *EU-Korea trade agreement: one year on, Press Release IP/12/708.*, 27. junij. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-708_en.htm (30. september 2012).
- Falvey, Rod in Geoff Reed. 2000. *Rules of Origin as Commercial Policy Instruments*. Research Paper 2000/18. Centre for Research on Globalisation and Labour Market, School of Economics, University of Nottingham. Dostopno prek: http://www.nottingham.ac.uk/shared/shared_levppublications/Research_Papers/2000/00_18.pdf (15. junij 2012).
- Findlay, Christopher in Tony Warren. 2000. *Impediments to Trade in Services: Measurement and policy implications*. London in New York: Routledge.
- Gandolfo, Giancarlo. 1994. *International Economics I., The Pure Theory of International Trade*. Berlin: Springer-Verlag.
- *General Agreement on Tariffs and Trade – Splošni sporazum o carinah in trgovini*, podpisan 30. oktobra 1947 v Ženevi, v veljavi od 1. januarja 1948. Dostopno prek: <http://www.worldtradelaw.net/uragreements/gatt.pdf> (15. maj 2012).

- Generalni direktorat za zunanje politike Unije, Oddelek za politike. 2010. *An assessment of the EU-South Korea FTA*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/inta/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=32051> (20. avgust 2012).

- Goldman Sachs. 2003. Dreaming With BRIC's: The Path to 2050. *Global Economics Paper No. 99*. Dostopno prek: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/topics/brics/brics-reports-pdfs/brics-dream.pdf> (20. februar 2013).

- Guerin, Selen Sarisoy, T. Huw Edwards, Guido Glania, Heungchong Kim, Hongshik Lee, Jurgen Matthes in Mahmut Tekce. 2007. *A Qualitative Analysis of a Potential Free Trade Agreement between the European Union and South Korea*. Study submitted by a consortium consisting of: Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels and Korean Institute for International and Economic Policy, Seoul to DG Trade European Commission. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/december/tradoc_136964.pdf (25. november 2011).

- Helpman, Elhanan. 1981. International Trade in the Presence of Product Differentiation, Economies of Scale and Monopolistic Competition: A Chamberlin-Heckscher-Ohlin approach. *Journal of International Economics* 11 (3): 305–340.

- Hoekman, Bernard. 2006. Liberalizing Trade in Services: A Survey. *World Bank Policy Research Working Paper 4030*. Dostopno prek: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/9004/wps4030.pdf?sequence=1> (5. september 2012).

- Hyun, Jao Hoon. 2003. *The effects of Economic Integration on Motivations and Patterns of FDI and Industrial Location*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

- IBM Consulting, DMI Associates, Ticon Development Consulting in TCA Financial. 2008. *Trade Sustainability Impact Assessment of the EU-Korea FTA: Final Report – (Phase 3)*. Dostopno prek: [94](http://www.eu-korea-

</div>
<div data-bbox=)

sia.org/uploads/filedir/Docs/Reports%20T/Final%20Report%20T/EU%20Korea%20FTA%20SIA%20Phase%203%20Final%20Report.pdf (20. julij 2012).

- Intervju s predstavnikom južnokorejskega podjetja v Sloveniji. Ljubljana, 7. marec 2013.
- Ivus, Olena in Aaron Strong. 2007. Modeling approaches to the analysis of trade policy: computable general equilibrium and gravity models. V *Handbook on International Trade Policy*, ur. William A. Kerr in James D. Gaisford, 44–54. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Jaklič, Andreja. 2009. Zunanja trgovina in skupna trgovinska politika. V *Evropska Unija od A do Ž*, ur. Sabina Kajnič in Damjan Lajh, 443–448. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- JAPTI. 2012. *Južna Koreja, Bilateralni ekonomski odnosi s Slovenijo*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Juzna_Koreja/Bilateralni_ekonomski_odnosi_s_Slovenijo_4122.aspx (8. februar 2013).
- Jovanović, Miroslav. 1998. *International Economic Integration: Limits and Prospects*. London in New York: Routledge.
- Jones R. W. in J. P. Neary. 1986. Positive Theory of International Trade. V *International Trade: Surveys of Theory and Policy. Selections from the Handbook of International Economics*, ur. Ronald W. Jones, 1–62. Amsterdam: Elsevier Science Publishers.
- Jones, Randall S. 2009. Boosting Productivity in Korea's Service Sector. *OECD Economics Department Working Papers no. 673*. OECD Publishing. Dostopno prek: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/fulltext/5ksnmdr7fnkg.pdf?expires=1347990914&id=id&accname=guest&checksum=A3AFC16126D7D30A64994AFB12016058> (5. september 2012).

- Jung, Taik Hyun. 2003. Free Trade Agreements and Korea's Trade Policy. *Journal of International and Area Studies* 10 (2): 21–37.

- Jung, Seung-hyun. 2010. *At long last, FTA with EU is signed*. SERI News Link, 7. oktober 2010. Dostopno prek: <http://www.seriworld.org/06/wldNewsV.html?mn=D&mncd=0406&key=20101007000007&sectno=> (23. september 2012).

- Jung-a, Song. 2013. Korean companies seize chance in Europe, *Financial Times*, 1. januar. Dostopno prek: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/4c20b712-4dd9-11e2-9e71-00144feab49a.html> (2. februar 2013).

- KAMA. 2011. *Korean Automobile Industry Annual Report 2011*. Dostopno prek: <http://www.4uauto.com/uploadfile/2011/1122/20111122034505113.pdf> (20. avgust 2012).

- Kang, Yoo-Duk. 2012. The First Year after the Korea-EU FTA and Its Prospects. *KIEP World Economy Update* 2 (1): 1–21.

- KITA. 2012. *Statistics & Reports*. Dostopno prek: http://global.kita.net/engapp/statistics/statistics_s2-3.jsp?grp=S3&code=S3011# (2. junij 2012).

- Koopmann, Georg in Marco Wilhelm. 2010. EU Trade Policy in the Age of Bilateralism. *Intereconomics* 45 (5): 305–312.

- Kostevc, Črt. 2008. Faze ekonomske integracije. V *Evropska unija od A do Ž*, ur. Sabin Kajnič in Damjan Lajh, 169–173. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

- Krishna, Kala in Anne Krueger. 1995. Implementing Free Trade Areas: Rules of Origin and Hidden Protection. *NBER Working Paper No. 4983*. Dostopno prek: http://www.nber.org/papers/w4983.pdf?new_window=1 (15. junij 2012).

- Krueger, Anne O. 1993. Free Trade Agreements as Protectionist Devices: Rules of Origin. *NBER Working Paper No. 4352*. Dostopno prek: http://www.nber.org/papers/w4352.pdf?new_window=1 (15. junij 2012).
- Krugman, Paul R. 1979. Increasing Returns, Monopolistic Competition, and International Trade. *Journal of International Economics* 9 (4): 469–479.
- --- 1980. Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade. *The American Economic Review* 70 (5): 950–959.
- --- 1995. *The incidents from my career*. Dostopno prek: <http://web.mit.edu/krugman/www/incidents.html> (13. marec 2012).
- Krugman, Paul R., Maurice Obstfeld in Marc J. Melitz. 2012. *International Economics: Theory & Policy, ninth edition*. Boston: Pearson/Addison Wesley.
- Lah, Marko. 2005. *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lancaster, Kelvin. 1980. Intra-industry trade under perfect monopolistic competition. *Journal of International Economics* 10 (2): 151–175.
- Lee, Junkyu, Jungho Yoo, Nakgyoon Choi, Jeong Gon Kim, June Dong Kim, Hea-Jung Hyun, Sangkyom Kim, Jinkyoo Suh, Deok Ryong Yoon, Hongshik Lee in Yoocheul Song. 2010. International Economic Policy. V *The Korean Economy, Six Decades of Growth and Development*, ur. Il SaKong in Youngsun Koh, 123–176. Dongdaemun-gu: Korea Development Institute.
- Lee, Jong-Kyu. 2011. *Business Performance Two Months after the Korea-EU FTA*. *SERI World Economic Report*, 18. oktober. Dostopno prek: <http://www.seriworld.org/01/wldContV.html?mn=A&mncd=0301&key=2011101400001&sectno=> (30. september 2012).
- Majcen, Boris in Miroslav Verbič. 2011. *Rekurzivni dinamični model splošnega ravnovesja slovenskega gospodarstva*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

- Markusen, James R. in James R. Melvin. 1981. Trade, Factor Prices, and the Gains from Trade with increasing Returns to Scale. *The Canadian Journal of Economics* 14 (3): 450– 469.

- Marques, Helena. 2001. The 'new' economic theories. Faculdade de Economia do Porto Working Paper no. 104. Dostopno prek: <http://wps.fep.up.pt/wps/wp104.pdf> (10. marec 2012).

- McDonald, Frank. 1999. Market integration in the European Union. V Frank McDonald in Stephen Dearden, ur. *European Economic Integration*, 39–75. New York: Addison Wesley Longman.

- Meunier, Sophie in Kalypso Nicolaïdis. 2011. The European Union as a Trade Power. V *International Relations and the European Union, second edition*, ur. Cristopher Hill in Michael Smith, 275–298. New York: Oxford University Press.

- Min, Byung S. 2006. Trade and Foreign Direct Investment Patterns in the Republic of Korea in the Aftermath of the 1997 Asian Financial Crisis. *Asia-Pacific Trade and Investment Review* 2 (1): 3–24.

- Ministrstvo za gospodarstvo. 2007. *Bela knjiga o trgovini in investicijah*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DEOT/BELA_KNJIGA_koncna_verzija.pdf (13. april 2012).

- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2012. *Novica: Na južnokorejskem trgu veliko priložnosti za slovenska podjetja*, 26. oktober. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/11987/8706/ (8. februar 2012).

- Ministry of Knowledge Economy. 2013. *Press Release: Foreign Investment Figures for 2012*, 7. januar. Dostopno prek:

http://english.mke.go.kr/language/eng/news/news_view.jsp?seq=1152&srchType=1&srchWord=&tableNm=E_01_01&pageNo=1&ctx=# (29. januar 2013).

- Nicolas, Françoise. 2009. Negotiating a Korea – EU free trade agreement: easier said than done. *Asia Europe Journal* (7): 23–42.
- OICA. 2012. *Motor Vehicle Production by Country and Type*. Dostopno prek: <http://oica.net/wp-content/uploads/total-2011-august-2012.pdf> (15. avgust 2012).
- *Okvirni sporazum o trgovini in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami in Republiko Korejo*. Uradni list Evropske skupnosti L 90, št. 44, 30. marec 2001. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/february/tradoc_111835.pdf (17. junij 2012).
- Oliver, Christian. 2011. *S Korea-EU trade deal: good for consumers? Perhaps.*, *Financial Times*, 1. julij. Dostopno prek: <http://blogs.ft.com/beyond-bricks/2011/07/01/eu-touts-trade-deal-with-south-korea/#axzz2KJzWJClS> (3. februar 2013).
- O'Sullivan, David. 2013. *Priorities for EU Diplomacy in East Asia*. Dostopno prek: http://eeas.europa.eu/asia/docs/20130205_grips_speech_final_en.pdf (22. februar 2013).
- Panagariya, Arvind. 1981. Variable Returns to Scale in Production and Patterns of Specialization. *The American Economic Review* 71 (1): 221–230.
- --- 1986. Increasing Returns, Dynamic Stability, and International Trade. *Journal of International Economics* 20 (1–2): 43–63.
- --- 1999. The Regionalism Debate: An Overview. *The World Economy* 22 (4): 477–511.

- Piermartini, Roberta in Robert Teh. 2005. *Demistifying Modelling Methods for Trade Policy*. WTO Discussion Paper no. 10. Geneva: WTO Publications.

- Pomfret, Richard. 1997. *The Economics of Regional Trading Arrangements*. New York: Oxford University Press.

- *Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije*, sprejeta 13. decembra 2007 v Lizboni, v veljavi od 1. decembra 2009. Uradni list Evropske unije C 83, 30. marec 2010. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:sl:PDF> (5. maj 2012).

- PRO INNO Europe. 2011. *Korea: Shifting SME policies towards competitiveness and growth*. Dostopno prek: http://www.proinno-europe.eu/sites/default/files/innogrips/INNO-Grips_PB2_Case_study_Korea_long_v1.1_0.pdf (3. februar 2013).

- *Prostotrgovinski sporazum med Evropsko unijo in njenimi državami članicami ter Republiko Korejo*. Uradni list Evropske unije L 127, št. 54, 14. maj 2011. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:127:0006:1343:SL:PDF> (14. april 2012).

- Republic of Korea, Ministry of Foreign Affairs and Trade. 2012. *FTA Status of ROK*. Dostopno prek: http://www.mofat.go.kr/ENG/policy/fta/status/overview/index.jsp?menu=m_20_80_10&tabmenu=t_1 (21. maj 2012).

- *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. decembra 2007 o trgovinskih in gospodarskih odnosih s Korejo* (2007/2186(INI)). Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0629+0+DOC+XML+V0//SL> (16. junij 2012).

- Robaschik, Frank. 2012. Ein Jahr EU-Freihandel mit Korea zeigt gemischte Bilanz. *KORUM*, Nr. 40. Dostopno prek: http://korea.ahk.de/fileadmin/ahk_korea/Dokumente/KORUM/korum-40.pdf (3. februar 2013).
- Robson, Peter. 2003. *The economics of international integration*. London in New York: Routledge.
- Rollo, Jim. 2008. *An EU-Korea Free Trade Area, Playing Catch-Up or Taking the Lead?* Chatham Briefing Paper. Dostopno prek: <http://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/108798> (21. junij 2012).
- Salvatore, Dominick. 1998. *International Economics. Sixth Edition*. New York: Prentice Hall.
- Sampson, Gary in Richard Snape. 1985. Identifying the Issues in Trade in Services. *The World Economy* 8 (2): 171–181.
- Smith, Michael. 2010. European Union External Relations. V *European Union Politics, third edition*, ur. Michelle Cini in Nieves Pérez-Solórzano Borragán, 225–238. New York: Oxford University Press.
- Sohn, Chan-Hyun in Jinna Yoon. 2001. Korea's FTA (Free Trade Agreement) Policy – Current Status and Future Prospects. *KIEP Discussion Paper 01-01*. Dostopno prek: <http://www.kiep.go.kr/eng/publications/pub02.jsp?sCate=013002&sSubCate=005> (2. maj 2012).
- Song, Byung-Nak. 2003. *The Rise of the Korean Economy, third edition*. New York: Oxford University Press.
- *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Globalna Evropa: Konkurenca v svetu – Prispevek k strategiji EU za gospodarsko rast in delovna mesta. COM (2006) 567*

konč., sprejeto 4. oktobra 2006 v Bruslju. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/com/2006/com2006_0763sl01.pdf (14. april 2012).

- Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Zunanja trgovina, Harmoniziran sistem nazivov in šifriranja blaga (HS)*. Dostopno prek: http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=225&PodrocjeID=24 (20. junij 2012).
- STO. 2011a. *International Trade Statistics 2011*. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2011_e/its11_toc_e.htm (14. april 2012).
- --- 2011b. *WTO Trade Policy Review: European Union*. WT/TPR/S/248. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp348_e.htm (2. maj 2012).
- --- 2012. *WTO Trade Policy Review: Republic of Korea*. WT/TPR/S/248. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp368_e.htm (19. september 2012).
- --- 2013. *WTO Glossary*. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/glossary_e.htm (10. februar 2013).
- Tapp, Stephen. 2007. *Understanding Rules of Origin: A Critical Review of the Literature*. Department of Finance Working Paper 2007/5. Dostopno prek: http://publications.gc.ca/collections/collection_2008/fin/F21-8-2007-5E.pdf (9. marec 2012).
- Thirlwall, Anthony P. 2000. Trade, Trade Liberalisation and Economic Growth: Theory and Evidence. *African Development Bank Economic Research Papers No. 63*. Dostopno prek: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/00157660-EN-ERP-63.PDF> (5. marec 2012).
- Urbach, Thomas. 2012. Ausländische Automobile in Korea: Marktstruktur und Entwicklung. *KORUM, Nr. 40*. Dostopno prek: http://korea.ahk.de/fileadmin/ahk_korea/Dokumente/KORUM/korum-40.pdf (3. februar 2013).

- *Uredba Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku skupnost.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992R2913:20070101:SL:PDF> (16. junij 2012).

- *Uredba Komisije (EGS) št. 2454/93 z dne 2. julija 1993 o določbah za izvajanje Uredbe Sveta (EGS št. 2913/92 o carinskem zakoniku skupnosti.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/02/06/31993R2454SL.pdf> (16. junij 2012).

- *Ustava Republike Koreje – The Constitution of the Republic of Korea in english.* Dostopno prek: http://english.ccourt.go.kr/home/att_file/download/Constitution_of_the_Republic_of_Korea.pdf (20. maj 2012).

- von Arnim, Rudi in Lance Taylor. 2007. *World Bank CGE Macroeconomics and the Doha Debate.* Schwartz Center for Economic Policy Analysis. Dostopno prek: <https://www.gtap.agecon.purdue.edu/resources/download/3346.pdf> (30. julij 2012).

- Vatovec, Katarina, Matej Accetto, Matej Avbelj, Janja Hojnik in Maja Smrkolj. 2010. *Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili.* Ljubljana: GV Založba.

- Woolcock, Stephen. 2007. *European Union Policy towards Free Trade Agreements. ECIPE Working Paper No. 03/2007.* Dostopno prek: http://www.ecipe.org/media/publication_pdfs/european-union-policy-towards-free-trade-agreements.pdf (14. april 2012).

- --- 2010. *Trade Policy: A Further Shift Towards Brussels.* V *Policy-Making in the European Union*, ur. Helen Wallace, 382–399. Oxford: Oxford University Press.

- World Bank. 2012. *Data – GDP growth (annual %).* Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries/KR?display=graph> (29. oktober 2012).

- Zhang, X. G. 2006. *Armington Elasticities and Terms of Trade Effects in Global CGE Models*. Productivity Commission Staff Working Paper. Dostopno prek: http://www.pc.gov.au/__data/assets/pdf_file/0014/60404/armingtonelasticities.pdf (25. julij 2012).

PRILOGA A: OBSEG MENJAVE MED JUŽNO KOREJO OZ. EU IN GLAVNIMI TRGOVINSKIMI PARTNERJI

Južna Koreja - UVOZ			Južna Koreja - IZVOZ			Glavni trgovinski partnerji		
država	mio evrov	delež	država	mio EUR	delež	država	mio EUR	delež
svet	304.742,8	100,0 %	svet	315.850,7	100,0 %	svet	620.593,5	100,0 %
1 Kitajska	57.256,4	18,8 %	1 Kitajska	94.875,6	30,0 %	1 Kitajska	152.132,0	24,5 %
2 Japonska	51.777,0	17,0 %	2 ZDA	34.823,3	11,0 %	2 Japonska	71.463,0	11,5 %
3 ZDA	32.302,1	10,6 %	3 EU27	33.320,3	10,5 %	3 ZDA	67.125,4	10,8 %
4 EU27	27.164,3	8,9 %	4 Japonska	19.686,0	6,2 %	4 EU27	60.484,6	9,7 %
5 Savdska Arabija	15.970,2	5,2 %	5 Singapur	12.352,2	3,9 %	5 Singapur	24.299,7	3,9 %
6 Avstralija	15.676,6	5,1 %	6 Hong Kong	11.854,6	3,8 %	6 Avstralija	20.639,9	3,3 %
7 Singapur	11.947,5	3,9 %	7 Indija	6.551,5	2,1 %	7 Savdska Arabija	18.701,7	3,0 %
8 Indonezija	10.427,3	3,4 %	8 Brazilija	6.393,7	2,0 %	8 Hong Kong	17.605,9	2,8 %
9 ZAE	7.533,3	2,5 %	9 Tajska	5.594,2	1,8 %	9 Indonezija	15.735,4	2,5 %
10 Katar	6.786,0	2,2 %	10 Vietnam	5.558,1	1,8 %	10 ZAE	11.058,9	1,8 %

* Podatki za leto 2010.

Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

EU - UVOZ			EU - IZVOZ			Glavni trgovinski partnerji		
država	mio EUR	delež	država	mio EUR	delež	država	mio EUR	delež
	1.683.931,0	100,0 %		1.531.122,0	100,0 %		3.215.053,0	100,0 %
1 Kitajska	292.070,9	17,3 %	1 ZDA	260.566,8	17,0 %	1 ZDA	444.708,0	13,8 %
2 Rusija	198.178,2	11,8 %	2 Kitajska	136.216,9	8,9 %	2 Kitajska	428.287,8	13,3 %
3 ZDA	184.141,2	10,9 %	3 Švica	121.690,6	7,9 %	3 Rusija	306.627,1	9,5 %
4 Norveška	93.528,7	5,6 %	4 Rusija	108.448,9	7,1 %	4 Švica	212.894,7	6,6 %
5 Švica	91.204,1	5,4 %	5 Turčija	72.587,6	4,7 %	5 Norveška	140.059,6	4,4 %
6 Japonska	67.444,8	4,0 %	6 Japonska	48.970,3	3,2 %	6 Turčija	120.176,0	3,7 %
7 Turčija	47.588,4	2,8 %	7 Norveška	46.531,0	3,0 %	7 Japonska	116.415,1	3,6 %
8 Indija	39.256,9	2,3 %	8 Indija	40.419,4	2,6 %	8 Indija	79.676,2	2,5 %
9 Brazilija	37.751,6	2,2 %	9 Brazilija	35.729,7	2,3 %	9 Brazilija	73.481,3	2,3 %
10 Južna Koreja	36.057,0	2,1 %	10 ZAE	32.614,2	2,1 %	10 Južna Koreja	68.475,6	2,1 %
11 Savd. Arabija	27.933,3	1,7 %	11 Južna Koreja	32.418,5	2,1 %	11 Savd. Arabija	54.328,8	1,7 %

*Podatki za leto 2011.

Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

PRILOGA B: STRUKTURA MENJAVE MED EU IN JUŽNO KOREJO GLEDE NA SITC KLASIFIKACIJO

SITC šifre	SITC kategorija	vrednost (v milijon EUR)	delež	delež v celotnem uvozu EU
SITC T	SKUPAJ	36.057	100,0 %	2,1 %
SITC 7	stroji in transportne naprave	23.122	64,1 %	5,3 %
SITC 6	izdelki, razvrščeni po materialu	4.435	12,3 %	2,4 %
SITC 8	razni izdelki	3.451	9,6 %	1,6 %
SITC 5	kemični proizvodi	2.225	6,2 %	1,5 %
SITC 3	mineralna goriva in maziva	1.935	5,4 %	0,4 %
SITC 2	surove snovi, razen goriv	566	1,6 %	0,7 %
SITC 9	proizvodi in transakcije, ki niso klasificirani drugje v SITC	138	0,4 %	0,5 %
SITC 0	živila in žive živali	114	0,3 %	0,1 %
SITC 1	pijače in tobak	10	0,0 %	0,1 %
SITC 4	olja, masti in voski živalskega in rastlinskega izvora	3	0,0 %	0,0 %
				delež v celotnem izvozu

SITC T	SKUPAJ	32.419	100,0 %	2,1 %
SITC 7	stroji in transportne naprave	16.146	49,8 %	2,5 %
SITC 5	kemični proizvodi	5.332	16,4 %	2,1 %
SITC 6	izdelki, razvrščeni po materialu	3.394	10,5 %	1,7 %
SITC 8	razni izdelki	3.311	10,2 %	2,1 %
SITC 2	surove snovi, razen goriv	1.324	4,1 %	3,2 %
SITC 0	živila in žive živali	1.190	3,7 %	1,9 %
SITC 9	proizvodi in transakcije, ki niso klasificirani drugje v SITC	509	1,6 %	1,2 %
SITC 3	mineralna goriva, maziva in podobni materiali	459	1,4 %	0,5 %
SITC 1	pijače in tobak	315	1,0 %	1,3 %
SITC 4	olja, masti in voski živalskega in rastlinskega izvora	78	0,2 %	2,0 %

Opomba: Podatki za leto 2011. Vsota vrednosti vseh SITC kategorij je manjša od skupne vrednosti menjave zaradi zaupnosti določenih podatkov.

Vir: DG Trade (2012), podatki Eurostat.

PRILOGA C.1: SPREMEMBA VREDNOSTI IZVOZA EU V JUŽNO KOREJO V PRVEM LETU PO ZAČETKU UPORABE PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA

v milijardah EUR

izvoz EU v Korejo	jul.	avg.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mar.	april	maj	jun.	jul.	skupaj
julij 2010–julij 2011	2,77	2,19	2,55	2,49	2,52	2,48	2,33	2,60	2,94	2,51	2,68	2,52	2,87	33,44
julij 2011–julij 2012	2,87	2,65	2,72	2,45	2,97	3,25	2,80	2,91	3,28	2,98	3,18	3,21	3,50	38,77
spmemba	0,10	0,46	0,17	-0,05	0,45	0,76	0,48	0,31	0,34	0,47	0,50	0,69	0,63	5,33
spmemba v %	3,5	20,9	6,7	-1,8	18,0	30,8	20,6	12,0	11,7	18,8	18,7	27,6	22,0	15,9

Vir: Eurostat.

PRILOGA C.2: SPREMEMBA VREDNOSTI UVOZA EU IZ JUŽNE KOREJE V PRVEM LETU PO ZAČETKU UPORABE PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA

v milijardah EUR

uvoz EU iz Koreje	jul.	avg.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mar.	april	maj	jun.	jul.	skupaj
julij 2010–julij 2011	3,59	3,25	3,47	2,98	3,94	2,72	3,09	2,81	3,19	3,22	3,05	2,68	3,10	41,10
julij 2011–julij 2012	3,10	2,78	3,17	3,06	3,22	2,69	3,01	2,94	3,42	2,70	3,41	4,20	2,78	40,47
spmemba	-0,49	-0,47	-0,30	0,08	-0,73	-0,02	-0,08	0,12	0,23	-0,52	0,35	1,52	-0,32	-0,63
spmemba v %	-13,8	-14,6	-8,6	2,5	-18,4	-0,8	-2,5	4,3	7,2	-16,2	11,6	56,9	-10,2	-1,5

Vir: Eurostat.

PRILOGA Č: MENJAVA MED SLOVENIJO IN JUŽNO KOREJO

V letu 2011 se je Južna Koreja na lestvici največjih izvoznikov blaga v Slovenijo z 0,2-odstotnim deležem uvrstila na 51. mesto, medtem ko Slovenija zaseda 81. mesto med izvozniki v Južno Korejo. Njen delež v korejskem uvozu znaša manj kot 0,1 % (JAPTI 2012). Podatki za 2011 kažejo, da je v tem letu Južna Koreja postala tretja najpomembnejša azijska zunanjetrgovinska partnerica Slovenije (za Kitajsko in Indijo), pri slovenskem izvozu pa se je Koreja med azijskimi državami uvrstila na tretje mesto – za Kitajsko in Indijo in pred Hong Kong (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2012).

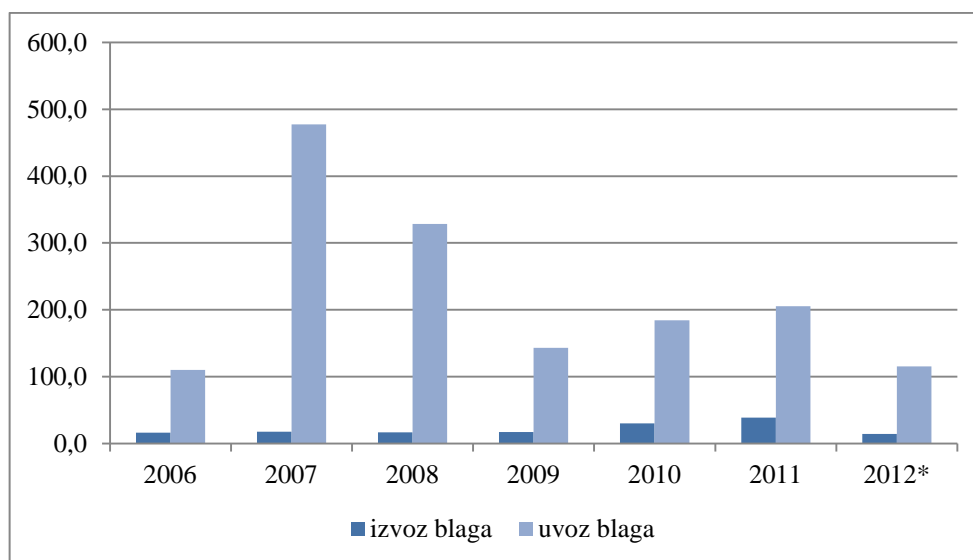
Tabela Č.1: Blagovna menjava med Slovenijo in Južno Korejo, 2006–2012 (v milijon EUR)

leto	izvoz blaga	uvoz blaga	skupaj	saldo
2006	16,2	110,1	126,3	-93,9
2007	18,0	477,4	495,3	-459,4
2008	17,0	328,3	345,3	-311,3
2009	17,5	143,2	160,7	-125,7
2010	30,2	184,2	214,4	-154,0
2011	38,6	205,6	244,3	-167,0
2012*	14,7	115,4	130,0	-100,7

* Podatki se nanašajo na obdobje januar–maj 2012.

Vir: JAPTI (2012).

Graf Č.1: Blagovna menjava med Slovenijo in Južno Korejo, 2006–2012 (v milijon EUR)

* Podatki se nanašajo na obdobje januar–maj 2012.

Vir: JAPTI (2012).

Značilnost trgovinskih odnosov med Slovenijo in Korejo je, podobno kot velja za celotno EU, primanjkljaj v blagovni menjavi s Korejo. Primanjkljaj je predvsem posledica uvoza korejskih avtomobilov, ki so leta 2011 predstavljali kar 77 % celotnega korejskega uvoza v Slovenijo (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2012).

Tabela Č.2: Slovenski izvoz v Južno Korejo v letu 2011 po skupinah proizvodov (v milijon EUR)

delež	milijon EUR	skupina proizvodov
49 %	18,8	električni stroji in oprema ter njihovi deli, aparati za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter deli in pribor za te izdelke
11 %	4,3	izdelki iz železa in jekla
8 %	3,1	jedrski reaktorji, kotli, stroji in mehanske naprave, njihovi deli
5 %	2,1	optični, fotografski, kinematografski, merilni, kontrolni, precizni medicinski ali kirurški instrumenti in aparati, njihovi deli in pribor
4 %	1,7	razni proizvodi kemijske industrije
4 %	1,7	organski kemijski proizvodi

Vir: JAPTI (2012), podatki SURS.

Tabela Č.3: Slovenski uvoz iz Južne Koreje v letu 2011 po skupinah proizvodov (v milijon EUR)

delež	milijon EUR	skupina proizvodov
75 %	154,1	vozila, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil, ter njihovi deli in pribor
4 %	8,4	železo in jeklo
4 %	8,2	električni stroji in oprema ter njihovi deli, aparati za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter deli in pribor za te izdelke
4 %	7,9	plastične mase in proizvodi iz plastičnih mas, kavčuk in proizvodi iz kavčuka in gume
3 %	6,9	jedrski reaktorji, kotli, stroji in mehanske naprave, njihovi deli
3 %	6,8	kavčuk in proizvodi iz kavčuka in gume

Vir: JAPTI (2012), podatki SURS.

Vrednost TNI iz Slovenije v Južno Korejo je v letu 2011 dosegla 4,3 milijone evrov, kar praktično v celoti pripada investiciji Kolektorja, obseg korejskih TNI v Slovenijo pa je znašal 3,4 milijone evrov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2012). Med slovenskimi podjetji ima svojo podružnico v Južni Koreji samo Kolektor pod imenom Kolektor Sinyung, kjer proizvajajo komutatorje, namenjene avtomobilski industriji na azijskem tržišču.